

3

1597

XP 575

Η ΠΕΙΡΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΤΟΣ Ζ'

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1984

ΤΕΥΧΟΣ 1

ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Η στήλη αυτή από τότε που το περιοδικό μας έκανε την εμφάνισή του στον πνευματικό ορίζοντα της Θεσσαλονίκης, ουδέποτε έχει ασχοληθεί με την πολιτική και ούτε είναι στις προθέσεις της ν' ασχοληθεί και στο μέλλον με αυτήν.

Σήμερα όμως θα θέλαμε ν' απευθυνθούμε όχι στα Πολιτικά Κόμματα που έρχονται και παρέρχονται, αλλά στην Ελληνική Πολιτεία, που δεν είναι μόνον τα Πολιτικά Κόμματα, αλλά και οι εκάστοτε κρατικοί μηχανισμοί για να τη ρωτήσουμε: Τί έκανε μέχρι τώρα για την Ήπειρο;

Η απάντηση θα είναι οπωσδήποτε απογοητευτική, γιατί από οποιαδήποτε οπτική γωνία και αν τη δούμε, παντού παρουσιάζει την εικόνα της κρατικής εγκατάλειψης.

Η Ήπειρος είναι η μόνη χερσαία περιοχή της Ελληνικής Επικρατείας, που έχει το θλιβερό προνόμιο να μη συνδέεται με το εθνικό σιδηροδρομικό δίκτυο, με όλες τις γνωστές συνέπειες που έχει τούτο στον οικονομικό της μαρασμό.

Η Ήπειρος είναι η μόνη περιοχή, στην οποία δεν καπνίζει ούτε μια καμινάδα βιομηχανικού εργοστασίου άξιου λόγου, με αποτέλεσμα τον εκπατρισμό των κατοίκων της και την ερήμωση των χωριών της.

Είναι η μόνη περιοχή που το οδικό της δίκτυο στην Ύπαιθρο βρίσκεται σε πρωτογενή κατάσταση.

Είναι η περιοχή που πάντοτε δέχεται τις μικρότερες κρατικές οικονομικές ενισχύσεις και πιστώσεις από τα διάφορα Υπουργεία και τους Οργανισμούς.

Ακόμα και οι πιστώσεις που δίνονται κάθε τόσο για τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, στο Πανεπιστήμιο των Ιωαννίνων που από κάποια

έννοια της τύχης ιδρύθηκε. σχεδόν πάντοτε δίνονται οι μικρότερες πιστώσεις σε σχέση με τα άλλα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας.

Αν ρίξουμε μια ματιά και στις παραμεθόριες περιοχές της Ηπείρου, εκεί η εικόνα της εγκατάλειψης έχει πάρει την πιο τραγική της μορφή.

Τα περισσότερα Σχολεία είναι κλειστά λόγω μειωμένου αριθμού μαθητών, και οι περισσότερες εκκλησίες χωρίς παπάδες, αφού ένας παπάς καλείται να εξυπηρετήσει ταυτόχρονα 4—5 χωριά.

Κανένα ευεργετικό οικονομικό μέτρο δεν έχει ληφθεί για τους δύσμοιρους κατοίκους αυτών των περιοχών, αφού ακόμη και το ηλεκτρικό ρεύμα της ΔΕΗ και τις τηλεφωνικές συνδιαλέξεις του ΟΤΕ τα πληρώνουν με το ίδιο τιμολόγιο, όπως τα πληρώνουν οι κάτοικοι των μεγάλων αστικών κέντρων, που απολαμβάνουν τη γλιδή και την καλοπέραση της αστικής ζωής, ενώ αυτοί κρατιούνται εκεί, ριζωμένοι στον τόπο που γεννήθηκαν, παρ' όλες τις αντιξοότητες, άμισθοι φρουροί των συνόρων της Ελληνικής Πατρίδας.

Αλλά ας αντιστρέψουμε την ερώτηση, για να ρωτήσουμε τι πρόσφερε η Ήπειρος στο Ελληνικό Έθνος. Από πού να αρχίσουμε και πού να τελειώσουμε.

Να αρχίσουμε από τη Φιλική Εταιρεία που παρασκεύασε την Εθνεγερσία του 1821, της οποίας τα δυο μέλη από τα τρία ήταν Ηπειρώτες, ο Αθανάσιος Τσακάλωφ από τα Γιάννενα και ο Νικόλαος Σκουφάς από την Άρτα, να φθάσουμε στους απελευθερωτικούς αγώνες του 1912—13 που οι Ηπειρώτες έδρασαν δάφνες στα πεδία των μαχών, απελευθερώνοντας τα Γιάννενα και άλλες ηπειρωτικές πόλεις.

Να πάμε στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο που αν δεν υπήρχε το Καλπάκι, αυτό το Βερντέν της Ελλάδας, που με τόσο πείσμα το κράτησε απόρρητο η 8η Μεραρχία, που αποτελείτο εξ ολοκλήρου από Ηπειρώτες, και που αν έπεφτε, σήμερα δεν θα μπορούσαμε να γιορτάζουμε με τόση εθνική υπερηφάνεια το έτος του '40—'41.

Να προχωρήσουμε στα έργα ευποιίας των Ηπειρωτών ευεργετών από τη σύσταση του Ελληνικού Κράτους, θα ήταν ίσως ματαιοπονία, γιατί αυτά είναι γνωστά ακόμα και στα μικρά τα παιδιά, αφού κανένα ευαγές ίδρυμα στην Αθήνα δεν υπάρχει που να μη φέρει τη σφραγίδα κάποιου ευεργέτη Ηπειρώτη.

Και ας αφήσουμε τα τόσα και τόσα Ηπειρωτικά κληροδοτήματα, που ακόμη και σήμερα προσφέρουν τους πόρους τους στην κοινή υπόθεση του Έθνους.

Ύστερα από όλα αυτά προβάλλει αμείλικτο το ερώτημα: Έως πότε θα συνεχίζεται αυτή η απαράδεκτη κατάσταση;

Η «ΗΠΕΙΡΟΣ»

Η ΗΠΕΙΡΟΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΣΤΟ ΕΘΝΟΣ

Του κ. ΚΩΝ)ΤΙΝΟΥ ΓΚΑΝΙΑΤΣΑ
Ομοτ. Καθηγητού και τ. Πρυτάνεως
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης

Στ'

Στα δύο προηγούμενα τελευταία άρθρα, το τέταρτο και το πέμπτο, περιγράψαμε τις επαναστατικές εξεγέρσεις και τους συνεχείς και αδιάκοπους αγώνες που αποδύθηκαν οι Ηπειρώτες κατά την διάρκεια της μακραίωνης Τουρκοκρατίας από το 1443 κατά τους μιν και από το 1480 κατά τους δε, μέχρι και της Εθνικής εξεγέρσεως το 1821. Οι εξεγέρσεις και πολυαίμακτοι αυτοί αγώνες επί 350 περίπου χρόνια δεν έφεραν μεν το ποθούμενο αποτέλεσμα, αλλά την ωφέλεια ότι οι συνεχείς αγώνες ανανέωσαν και καλλιεργούσαν την αγωνιστικότητα του λαού, τον οποίο και προφύλαξαν από τον κίνδυνο του μαρασμιού και του συμβιβασμού προς την ιδέα της οριστικής υποδουλώσεως. Ακραίες εξάρσεις των εξεγέρσεων και των αγώνων είναι, όπως είδαμε, η Χιμάρρα που έχει και την τιμή πως από όλα τα άλλα κέντρα της Ελλάδος υπήρξε η παλαιότερη κοιτίδα του στρατιωτικού πνεύματος της Τουρκοκρατίας, όπως και το Σούλι με τις ηρωϊκές εξάρσεις και με την τραγικότερη έκφραση της αποφάσεως με το ολοκαύτωμα στο Ζάλογγο, στο Κούγκι, στο Σέλτσο να μην πέσουν σε βέβηλα χέρια. Η Χιμάρρα και το Σούλι στάθηκαν, κατά τον Φάνη Μιχαλόπουλο, μαζί με τα Σφακιά της Κρήτης, τη Μάνη και τη Ρούμελη τα μεγαλύτερα στρατιωτικά κέντρα της Τουρκοκρατίας που «παρασκεύασαν και χάλκεψαν το φρόνημα και το σώμα των μαχητών της μεγάλης Επανάστασεως του 1821.

Ένας τρίτος προμαχών της Ηπείρου είναι και η Πάρρα με τις δραματικές πολεμικές περιπέτειες, στην οποία και αξίζει να αφιερώσουμε ένα ξεχωριστό κεφάλαιο, σκιαγραφώντας με κάθε δυνατή συντομία την ιστορία της, τους συνεχείς αγώνες για την διάσωση και ανάκτηση της ελευθερίας και τέλος την καταστροφή της με το ξεπούλημα της στους Τούρκους από τους Άγγλους.

ΠΑΡΡΑ: Η Πάρρα, ο εθνικός αυτός προμαχών, έχει ιδεώδη θέση σαν αμυντικός χώρος χάρη και στις μετέπειτα οχυρώσεις και είναι αθέατος βράχος που περιβάλλεται κατά τα τρία τέταρτα από θάλασσα. Η μικρή αυτή πολιτεία είναι και ξακουστή για τις καλλονές της και, όπως γράφεται κάπου, το χαϊδεμένο παιδί της Ηπείρου για την πολυκύμαντη και ένδοξη ιστορία της, καθώς και για τους κατοίκους της που, παρόλο ότι ήταν τέσσαρες αιώνες υπο την προστασία των καθολικών, δεν εμήδισαν, αλλά έμειναν πιστοί στη θρησκεία των πα-

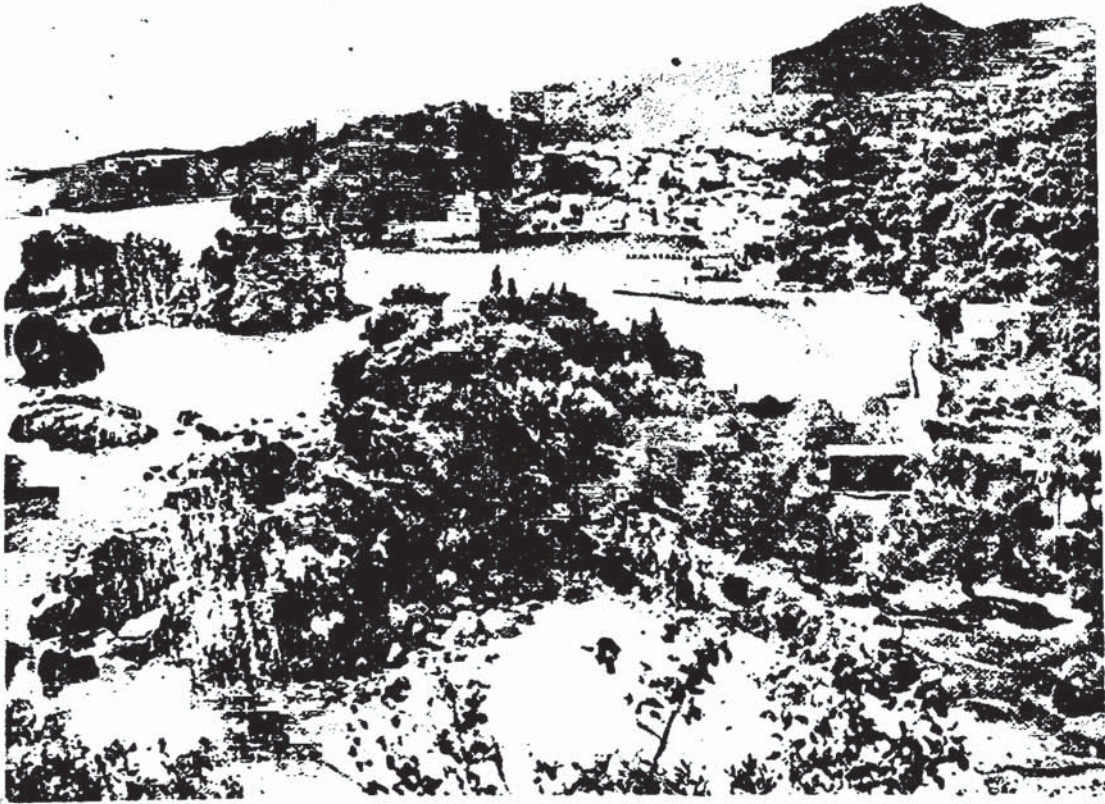
τέρων τους και στα ελληνικά εθνικά ιδεώδη. Ήξιοι θαυμασμού είναι οι Παργινοί και για τους συνεχείς αγώνες, ώστε η Πάργα να απομείνει η μόνη ανεξάρτητη και ελεύθερη εστία στην Ήπειρο που ήταν το καταφύγιο των διωκόμενων Ελλήνων από τον Αλή Πασά και το ορμητήριο των εναντίον του οργανωμένων επιθέσεων, καθώς και σανίδα σωτηρίας για τον εφοδιασμό των Σουλιωτών με όπλα και τρόφιμα.

Η φιλελεύθερη ψυχρόσυνθεση των Παργινών, η επί μακρό διάστημα συμπάθεια και εξαιρετική αδυναμία των προσπατών Βενετσιάνων προς την Πάργα, είχαν ως αποτέλεσμα και την διαμόρφωση ενός μοναδικού πολιτεύματος για τη δημοτικότητά του και τη διάρκειά του από διοικητικής, δικαστικής και οικονομικής απόψεως. Η Πάργα αναδεικνύεται για μεγάλο διάστημα και σε μεγάλο εμπορικό κέντρο και σχεδόν μοναδικό επίγειο της Ηπείρου. Ως προς την παιδεία και το πνευματικό επίπεδο των Παργινών, περί αυτού δεν υπάρχουν συγκεκριμένα στοιχεία, αλλά είναι γνωστοί σπουδαίοι διδάσκαλοι της Πάργας που edίδασκαν και εργάζονταν και σε ξένα μέρη. Αναφέρονται πάντως και διακεκριμένοι διδάσκαλοι που edίδασκαν στην Πάργα, όπως π.χ. ο Ματθαίος Παρανίκας, ο Παναγ. Αραβαντινός. Η κορυφαία όμως πνευματική διάνοια που ανέδειξε ο τόπος αυτός, είναι ο ιερέυς Ιδρωμένος, ή απλώς Παπα-Ιδρωμένος, που γεννήθηκε στην Πάργα το 1764 και συνδέθηκε με αλληλογραφία με τον Κοραή και τον διδάσκαλο του Γένους Αθαν. Ψαλίδα. Ο Ιδρωμένος είναι και μεγάλος οραματιστής της ελευθερίας και συντάκτης όλων των επιστολών, υπομνημάτων και αιτήσεων προστασίας και ενισχύσεως στις δύσκολες στιγμές της πατρίδος.

Η Πάργα κτίστηκε στις αρχές του ΙΓ' αιώνα και η χαραυγή της ζωής της είναι το έτος 1310 που φαίνεται πρώτη φορά στα χαρτιά σαν πόλη που ανήκει στο Δεσποτάτο της Ηπείρου. Ο Ιωάννης Κατακουζηνός την αναφέρει το 1337 και την περιγράφει ως οχυρά και σημαντική πόλη και ως μία από τις 70 ηπειρωτικές πόλεις που έμεινε αφοσιωμένη στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Η Πάργα ήταν στην αρχή κτισμένη στο βουνό Πεζόδουλος και προς αποφυγή των Αλβανών επιδρομιών μεταφέρεται από εκεί το 1350 στον απρόσβιτο δρόμο που ανυψώνεται σήμερα το κάστρο. Από την παλαιά εκείνη πόλη που αναφέρει ο Κατακουζηνός, μόνο ίχνη σώζονται σήμερα που είναι η βάση μιας μικρής Ακροπόλεως και που την ονομάζουν Καστέλο (Παλιόπαργα). Αργότερα οι κάτοικοι μετοίκησαν στη σημερινή θέση. Ας δούμε τώρα κατά σειρά τα διάφορα κράτη που κατέλαβαν την Πάργα και κυριάρχησαν για μεγαλύτερο ή μικρότερο χρονικό διάστημα.

Το 1401 η Πάργα υπογράφει συνθήκη προστασίας και συμμαχίας με την κυριαρχούσα στη Μεσόγειο θάλασσα Βενετία με ολίγα διαλείμματα σύντομης Τουρκοκρατίας, συμμαχία που διατηρείται 400 σχεδόν χρόνια μέχρι το 1797

Η οραία Πάργα όπως είναι σήμερα.

και με μικρές οδυνηρές και τραγικές ενδιάμεσες διακοπές, όταν η προστάτης Βενετία δεν μπορεί να προσφέρει βοήθεια και η Πάργα καταλαμβάνεται και λεηλατείται από διάφορους επιδρομείς. Το 1432 την παίρνουν οι Τούρκοι υπό τον Χατζή Μπέη και την λεηλατούν και λίγα χρόνια αργότερα την ξαναπαίρνουν οι Παργινοί με τους Βενετούς και ζουν ειρηνικά και με ελληνική διοίκηση. Το 1475 οι Παργινοί με Κερκυραίους αποκρούουν τους Τούρκους και το 1493 οι Τούρκοι παίρνουν την Πάργα για δεύτερη φορά. Το 1538 η Πάργα πολιορκείται από ισχυρό τουρκικό στόλο υπό τον διαβόητο ληστοπειρατή Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσα και καταλαμβάνεται και λεηλατείται. Οι Παργινοί φεύγουν στα γύρω βουνά, στα χωριά, στην Κέρκυρα για να αρχίσουν νέους αγώνες με τους Βενετούς το 1581 και ξαναπαίρνουν την πόλη. Οι Βενετοί κτίζουν οχυρά και σπίτια έξω από το κάστρο από την αρχή ήδη που πήραν την Πάργα υπό την προστασία τους. Σε όλο αυτό το διάστημα των διαδοχικών επιδρομών και της καταλήψεως της Πάργας μόνιμοι εχθροί των Παργινών στους οποίους οι διάφοροι επιδρομείς βρίσκουν προθυμότετο σύμμαχο — όπως θα συμβεί άλλωστε και στην εχθρική κατοχή στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο με τους Ιταλούς και Γερμανούς — είναι οι Μουσουλμάνοι εξισλαμισθέντες χριστιανοί και κάτοικοι των περιοχών (Μαργαριτιώτες, Μαζαρακιώτες). Οι μετά το 1581

μέχρι το 1797 επόμενοι αιώνες θα είναι ήσυχoi και ειρηνικοί υπό την Βενετική κυριαρχία και με ελληνική διοίκηση και η Πάργα θα γνωρίσει μεγάλη ευημερία και εμπορική ακμή.

Μετά το 1797 η Πάργα καταλαμβάνεται διαδοχικά από τους Γάλλους, έπειτα από τους Ρώσους και Τούρκους, μετά πάλι από τους Γάλλους και τέλος από τους Άγγλους οι οποίοι και την πωλούν στους Τούρκους. Ο Ναπολέων Βοναπάρτης με τους θριάμβους του στην εκστρατεία της Ιταλίας, διέλυσε τα αναρίθμητα Δουκάτα και καθήρεσε τους ηγεμονίσκους και με τα κρατίδια αυτά ίδρυσε τον Οκτώβριο 1797 την Δημοκρατία των Άλπεων με ενιαίο πολίτευμα στην οποία υπήγαγε και το επί αιώνες μέγα κράτος της Βενετίας. Από τότε, λοιπόν, που το ισχυρό αυτό κράτος της ξηράς και της θάλασσας έπαυσε πλέον να υπάρχει δια παντός, προσαρτίστηκαν στη Γαλλία και οι κτήσεις της Βενετίας στην Ελλάδα, μεταξύ των οποίων και η Πάργα. Η περιπέτεια όμως του Ναπολέοντος Βοναπάρτη στην εκστρατεία στην Αίγυπτο και ο εκεί προσωρινός αποκλεισμός του ένεκα της πυρπολήσεως και ολεσχερούς σχεδόν καταστροφής του συγκεντρωμένου στο Αμπουκίρ γαλλικού στόλου από τον Άγγλο ναύαρχο Νέλσωνα την 1 Αυγούστου 1798, συνετέλεσαν ώστε να κινηθεί ο συμμαχικός Ρωσοτουρκικός στόλος για την κατάληψη των Γαλλικών κτήσεων στην Ελλάδα. Η Πάργα ήταν ο μεγάλος καύμός του Αλή Πασά και κάρφος στο μάτι του γιατί ήταν η μόνη ανεξάρτητη και ελεύθερη περιοχή μέσα στην επικράτειά του και γιατί μόνον από τον βράχο αυτό ακτινοβολούσαν οι ακτίνες της ελευθερίας, γιαυτό και οι Παργινοί για να αποφύγουν τον κίνδυνο κατάληψης της πόλεως των από τον καραδοκούντα τύραννο, ζήτησαν την προστασία του συμμαχικού Ρωσοτουρκικού στόλου. Με συμφωνία των συμμάχων Ρώσων και Τούρκων τα Επτάνησα θα γίνουν αυτόνομα υπό την προστασία Ρώσων και Τούρκων και τα απέναντι στις ηπειρωτικές ακτές εξαρτήματα Πάργα, Πρέβεζα, Βουθρωτό και Βόνιτσα της Ακαρνανίας θα ενσωματωθούν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, αλλά οι κάτοικοι θα διατηρήσουν την αυτοδιοίκηση και την ελεύθερη άσκηση της χριστιανικής λατρείας και δεν θα πληρώνουν φόρους. Ένα άρθρο της συμφωνίας Ρώσων και Τούρκων απαγόρευε την παρουσία Τούρκων. Οι πόλεις Πρέβεζα, Βουθρωτό και Βόνιτσα καταλαμβάνονται από τους Τούρκους, οι οποίοι και καταπάτησαν βιαιότατα όλα τα δικαιώματα που καθόριζε η συνθήκη. Μόνον οι Παργινοί αρνήθηκαν να υποταχτούν και αντιστάθηκαν επί μήνες και χωρίς καμμία βοήθεια από πουθενά. Παράλληλα όμως έστειλαν και αντιπροσώπους στην Κωνσταντινούπολη και ζήτησαν την παρέμβαση της Υψηλής Πύλης, όπου και πέτυχαν να τεθούν υπό την προστασία ενός Μπέη μόνον στο κάστρο και να εξασφαλίσουν έτσι την ανεξαρτησία τους.

Το 1806 κηρύσσεται ρωσοτουρκικός πόλεμος και οι Παργινοί ζήτησαν

την προστασία των Ρώσων, οι οποίοι και έστειλαν ένα άγημα που εγκαταστάθηκε στο κάστρο. Με τη συνθήκη όμως του Τιλσίτ στις 5 Ιουλίου 1807 μεταξύ Ρωσίας, Πρωσίας και Μεγ. Ναπολέοντος, οι Ρώσοι υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν τα Επτάνησα που τα παρέδωσαν στους Γάλλους. Το 1807 η Πάργα ζήτησε και επέτυχε την προστασία των Γάλλων, οι οποίοι και την ξαναπαίρνουν. Στο διάστημα αυτό ο Αλή Πασάς έθεσε σε εφαρμογή τα σχέδιά του για την κατάκτηση των Γαλλικών κτήσεων στις Ηπειρωτικές ακτές. Τα στρατεύματα του σατράπη της Ηπείρου κατέλαβαν τις κτήσεις των Γάλλων στην Ήπειρο εν ονόματι του Σουλτάνου, εκτός από την Πάργα, έσφαξαν ένα μέρος των κατοίκων και σκλάβωσαν τους υπόλοιπους, εις δε την Πρέβεζα έσφαξαν και το μεγαλύτερο μέρος των Γάλλων. Μετά ο Αλή Πασάς προχώρησε προς την Πάργα κτίζοντας φρούρια και κάλεσε τους Παργινούς να διώξουν τους Γάλλους και να τεθούν υπό την προστασία του, αλλά αυτοί όμως που τον περιφρονούσαν και δεν τον ελογάριαζαν, του απάντησαν πως «προτιμούμε τον ένδοξο θάνατο από την ατιμωτική δειλία». Έστερα από την αρνητική αυτή απάντηση, οι Παργινοί βγήκαν από την πόλη για να προστατεύσουν την πατρίδα τους και στην έξοδο τους ακολουθήσαν οι γυναίκες και τα παιδιά τους που μετέφεραν πολεμοφόδια και γέμιζαν τα όπλα των ανδρών. Οι Παργινοί που είχαν και εδαφικά πλεονεκτήματα αντιμετώπισαν αποφασιστικά τον αληπασιάδικο στρατό και τον κατατρόπωσαν και τον υποχρέωσαν σε υποχώρηση με τρομακτικές απώλειες, ακόμη και σε αξιωματικούς. Μεταξύ των νεκρών αξιωματικών ήταν και ένας συγγενής του σατράπη της Ηπείρου, τον οποίο και έθαψαν στα σύνορα και στον τάφο του έχτισαν ένα μαυσωλείο, όπου ο Αλή Πασάς έταξε πως όταν πατήσει την Πάργα με έφοδο ή με συνθήκη θα θανατώσει αιχμαλώτους Παργινούς πάνω στον τάφο του συγγενούς του αξιωματικού. Επειδή στα σύνορα υπήρχαν ισχυρές εχθρικές δυνάμεις και οι Γάλλοι προστάτες που κατείχαν την Πάργα φαίνονταν αναποφάσιστοι μετά την καταστροφή του Ναπολέοντος στο Βατερλώ τον Ιούνιο 1815, οι Παργινοί ζήτησαν την προστασία των Άγγλων και μεγάλωνε γρήγορα με την αύξηση του πληθους η Αγγλία. Οι Παργινοί κατέλαβαν με τέχνασμα το κάστρο όπου και ανύψωσε την αγγλική σημαία αγγλικό άγημα. Η Πάργα έμεινε τρία χρόνια υπό την προστασία των Άγγλων και μεγάλωνε γρήγορα με την αύξηση του πληθους και σημείωνε μεγάλη ευημερία. Η γαλήνη των κατοίκων συνταράχτηκε από πληροφορίες ότι η χριστιανική αυτή δύναμη θα παρέδιδε την Πάργα στον πιο λυσσαλέο και αμιοδόρο εχθρό τους. Ο Αλή Πασάς, παρά την οικτρά αποτυχία της εκστρατείας του κατά της Πάργας, δεν εγκατέλειψε τα σχέδιά του και ό,τι δεν κατάφερε με τα όπλα, το πέτυχε με το χρυσίο, που στην περίπτωση αυτή αποδείχτηκε παντοδύναμο, ενώ οι Άγγλοι έκαναν μία σπουδαία εμπορική επιχείρηση. Η Υψηλή Πύλη ζήτησε την παράδοση της Πάργας σαν

αντάλλαγμα για την συγκατάθεσή της στη βρεταννική κατοχή των Επτανήσων. Έτσι συνομολογήθηκε μυστική συνθήκη που παρέδιδε στην τουρκική δεσποτεία το μόνο σημείο που δεν είχαν μολύνει οι άπιστοι και που έγινε αντικείμενο αισχράς αγοραπωλησίας, όπως θα δούμε ευθύς αμέσως.

Για τους ηρωϊκούς αγώνες, για το λυκόφως και την καταστροφή της Πάργας, με το ξεπούλημά της από τους Άγγλους στον Αλή Πασά, έχουν γραφεί πολλά από διάφορους ιστορικούς, όπως και από τον Άγγλο κλασικό φιλόλογο και περιηγητή στην Ελλάδα Hughes που την εποχή της εκστρατείας του Αλή Πασά κατά της Πάργας θρυσκόταν στα Γιάννινα και είχε την ευκαιρία να παρακολουθήσει από κοντά τη δραματική δοκιμασία της μοναδικής ελεύθερης αυτής πολιτείας στην επικράτεια του σατράπη της Ηπείρου, ύστερα από την καταστροφή του Σουλίου, όπως είδαμε στο προηγούμενο άρθρο. Ο Hughes που είναι ανήσυχος και ερευνητικό πνεύμα, κάμνει μια σχετικά αντικειμενική εξιστόρηση των γεγονότων που ξετυλίχτηκαν στις τελευταίες φάσεις της δραματικής ιστορίας της Πάργας.

Ο κύριος παράγων στο παζάρευμα της αγοραπωλησίας της Πάργας είναι ο Άγγλος Λόρδος Αρμιστής των Επτανήσων Θωμάς Μαίτλαντ, ο αποκαλούμενος για τον φιλοτουρκισμό του και από αυτούς ακόμη τους συμπατριώτες του Άγγλους «Σουλτάν Θωμάς». Οι προσπάθειες των Άγγλων να πείσουν τους Παργινούς να υποταχτούν στους εχθρούς των ήταν μάταιες. Όλοι απαντούσαν ομόθυμα πως «αν η απόφαση ήταν αμετάκλητη, θα προτιμούσαν να ζητιανέψουν το ψωμί τους σε ξένη γη παρά να αφευθούν στο μαχαίρι του τυράννου που έχει ορκιστεί να εξοντώσει και τον τελευταίο Παργινό». Στη συνομολογηθείσα μυστική αγγλοτουρκική συνθήκη υπήρχε ένα άρθρο που όριζε ότι όσοι Παργινοί θα προτιμούσαν να εγκαταλείψουν τον τόπο τους ύστερα από παράδοση της πόλεως των στον Αλή Πασά, θα αποζημιώνονταν για την απώλεια της περιουσίας τους. Η συμφωνία αυτή έγινε γνωστή στους Παργινούς τον Μάρτιο 1817 από τον Ελβετό συνταγματάρχη που έστειλε ο λόρδος Αρμιστής με συνοδεία 300 ανδρών προς αντιμετώπιση ενδεχομένων ταραχών και για την προστασία της φρουράς του κάστρου. Οι Παργινοί προτίμησαν δέδαια να εγκαταλείψουν τα με άφθονο αίμα ποτισμένα άγια χώματα της πατρίδας των. Ο απεσταλμένος αξιωματικός όρισε μία επιτροπή εμπειρογνομόνων για την εκτίμηση των δημοσίων και ιδιωτικών περιουσιών που θα εγκατέλειπαν οι μετανάστες Παργινοί και η επιτροπή τις εξετίμησε σε 500.000 λίρες στερλίνες, ποσό ασήμαντο για μία καλοκτισμένη πόλη 4000 κατοίκων, με εδαφική έκταση με περίμετρο 20 χιλιομέτρων, με γη σπάνιας ευφορίας με 80.000 ρίζες ελιές και με καλοκτισμένα χωριά. Ο Αλή Πασάς τραδούσε σε μάκρος τις συζητήσεις με την ελπίδα πως θάβρισκε ευκαιρία να αρπάξει τη λεία ανέξοδα. Ο απεσταλμένος από τον Αρμιστή Μαίτλαντ Ελβετός αξιωματικός θεω-

ρήθηκε ακατάλληλος για τέτοιες επιχειρήσεις, γιατί έδειχνε συμπάθεια προς τους Παργινούς και γιαυτό ανακλήθηκε και οι Παργινοί έχασαν τον καλύτερο φίλο τους. Ορίστηκε άλλη επιτροπή εμπειρογνομιόνων, η οποία εξετίμησε τις περιουσίες για 150.000 λίρες και το ποσό αυτό συμφωνήθηκε αποκλειστικά από τους Άγγλους και τον Αλή και χωρίς να γνωρίζουν τίποτε οι Παργινοί, αλλά και το ποσό αυτό τελικά δεν καταβλήθηκε. Ο προαναφερθείς Άγγλος περιηγητής Hughes γράφει μεταξύ των άλλων πως «μόνον οι 80.000 ρίζες ελιές, που είναι από τις καλύτερες του κόσμου, αξίζουν περισσότερο από το συνολικό ποσό με το οποίο εξαγόρασε ο Αλής την γη και την πόλη» υπολογίζεται μάλιστα και χωρίς φόβο να με διαψεύσει κανείς, ότι η εσοδεία μιας καλής χρονιάς από αυτόν τον ελαιώνα αξίζει περισσότερο από όσο πουλήθηκαν τα δέντρα».

Ο Αλή Πασάς προώθησε εν τω μεταξύ τα στρατεύματά του σε όλη τη μεθωριακή ζώνη και κατέβαλε τις τελευταίες προσπάθειες για την κατάληψη της πόλης, καλλιεργώντας τη διχόνοια μεταξύ των εχθρών του, δηλητηριάζοντας το νερό και εισάγοντας με στρατηγήματα στη πόλη μερικούς ανθρώπους του, όπου οι πράκτορές του φρόντιζαν να διαδίδουν ότι ο Αλής θα πληρώσει στους Άγγλους 1.200.000 πιάστρα να του παραδώσουν την Πάργα, ότι οι Παργινοί δεν θα έπαιρναν ούτε έναν παρά, ότι οι Άγγλοι τους έχουν προδώσει, ότι τους περίμενε τρομερή εκδίκηση, και άλλα. Όλα αυτά όμως έπεφταν στο κενό, διότι οι Παργινοί έδειχναν μεγάλη σταθερότητα και επαγρυπνούσαν. Η αγγλική φρουρά του κάστρου ανακοίνωσε ότι κατά εντολή του λόρδου Αρμιστή Μαίτλαντ και ύστερα από συμφωνία με τον Αλή τα τουρκικά στρατεύματα θα έμπαιναν στο παργινό έδαφος το ταχύτερο, αλλά η φρουρά θα παρέμεινε έως ότου ολοκληρωθεί η επιδίωξη του πληθυσμού στα πλοία. Μετά την ειδοποίησή αυτή και την πληροφορία ότι ισχυρό σώμα τουρκικού στρατού κατευθύνεται προς την πόλη, συγκαλείται γενικό συμβούλιο των Παργινών για την συζήτηση του θέματος. Οι προεστοί ανακοίνωσαν στον Άγγλο διοικητή ότι «αφού έτσι όρισε η Αγγλική κυβέρνηση, αποφασίστηκε ομόφωνα πώς, σε περίπτωση που θα έμπαινε και ένας μόνον Τούρκος πριν εγκαταλείψουν την πόλη, θα θανατώσουν τα γυναικόπαιδα και θα πολεμήσουν ως την τελευταία πνοή εναντίον των Τούρκων και χριστιανικής δυνάμεως ακόμη που θα παραδίαζε τις επίσημες υποσχέσεις». Οι ιερείς και οι προεστοί εδεδείχθησαν τους αξιωματικούς ότι θα θυσιάζονταν τα γυναικόπαιδα, εκτός αν εξαναγκάζονταν οι Τούρκοι να σταματήσουν στα σύνορά της και γίνονταν το μπαρκάρισμα κανονικά στα πλοία. Οι Άγγλοι έπεισαν τον Τούρκο διοικητή να μη προχωρήσουν, οπότε οι Παργινοί αποφασίζουν να εγκαταλείψουν την πόλη, παίρνοντας μαζί τους τα ιερά εικονίσματα και άλλα πολύτιμα κειμήλια σαν θυμητήριο της πατρίδας, αλλά το απαγορεύουν οι Άγγλοι, διότι με την πόλη πουλήθηκαν και τα υπάρχοντά της. Ούτε ένα λουλούδι από τους κήπους δεν τους επιτρέπουν να

πάρουν μαζί τους, εκτός από τα απολύτως απαραίτητα.

Ταπεινωμένοι οι Παργινοί, πήραν την απόφαση να ξεθάψουν από τα νεκροταφεία τα κόκκαλα των γονέων και των προγόνων τους για να τα κάψουν και να θάψουν τη στάχτη σε μυστικά σημεία για να μην τη βρουν και τη δεβηλώσουν οι Τούρκοι, όλοι δε οι άντρες να είναι αρματωμένοι και καθένας να στέκει μπροστά στο σπίτι του και τα γυναικόπαιδα μέσα στο σπίτι. Ο Άγγλος διοικητής, βλέποντας από τις προετοιμασίες ότι οι Παργινοί πραγματικά είχαν πάρει τέτοια απόφαση, έσπευσε να ειδοποιήσει τον Αρμιστή στην Κέρκυρα, ο οποίος και έστειλε έναν αξιωματικό στην Πάργα για να καθησυχάσει τους κατοίκους.

Ιδού τί γράφει στην έκθεσή του ο Ελβετός συνταγματάρχης: «ο Αρμιστής έστειλε στην Πάργα τον στρατηγό Adams για να συνεννοηθεί με τους Παργινούς και όταν έφθασε εκεί είδε φωτιά στην πλατεία να καίγε τα κόκκαλα των προγόνων τους που είχαν ξεθάψει από τα νεκροταφεία και ότι όλοι οι άνδρες ήσαν αρματωμένοι και καθένας στεκόταν μπροστά στο σπίτι του και οι γυναίκες και τα παιδιά βρίσκονταν στο εσωτερικό του σπιτιού περιμένοντας την τύχη τους». Λέγεται πως το θέαμα του πολεμικού αυτού λαού που γονάτιζε να ασπασθεί για τελευταία φορά τα ιερά τους χώματα ποτιζοντάς τα με δάκρυα, ήταν σπαρακτικό. Άλλος έπαιρνε μια φούχτα χώμα για παρηγοριά στην εξορία και για κληρονομιά στα παιδιά του, θυμητήριο των συμφορών και ελπίδα γυρισμού με χρόνους και καιρούς στην πατρίδα, άλλοι έπαιρναν στάχτη από τα κόκκαλα των γονιών τους και άλλος τα ίδια τα κόκκαλα γιατί δεν πρόφτασε να τα κάψει.

Τελικά οι Παργινοί εγκατέλειψαν την πόλη τους και στις 15 Απριλίου 1819, Μεγάλη Παρασκευή, άρχισε η επιδίβαση στα πλοία υπό την επίβλεψη των Άγγλων για να τους μεταφέρουν στην Κέρκυρα, στους Παξούς και αλλού. Το φοβερότερο όμως που φαίνεται και απίστευτο είναι ότι οι Άγγλοι υποχρέωσαν τους ξεριζωμένους Παργινούς να καταβάλουν τα έξοδα των επιτροπών εκτιμής των περιουσιών τους που τις λήστεψαν και το περισσότερο αξιοκατάκριτο και τα ναύλα μεταφοράς τους, που υπολογίστηκαν μάλιστα στο ένα τρίτο των αποζημιώσεων που θα έπαιρναν. Μετά την επιδίβαση των Παργινών στα καράδια, μπήκαν οι Τούρκοι αμέσως στην άλλοτε ανθούσα και τώρα τελείως νεκρή πολιτεία, όπου ήταν ακόμη διάχυτη στην ατμόσφαιρα η μυρουδιά καμένων οστών. Η πόλη ήταν τελείως άδεια από κατοίκους μέχρι το 1831, οπότε ο Μ. Βεζύρης εγκατέστησε εκεί αλητείες οθωμανικές οικογένειες από την Ήπειρο και τη Θεσσαλία. Τότε επιστρέφουν από την προσφυγιά και 100 οικογένειες Παργινών, κουβαλώντας πίσω στην πατρίδα γη την τέφρα που πήραν μαζί τους. Αργότερα θα σημειώσει πρόοδο και θα ανθίσει πάλι, ιδίως μετά την απελευθέρωση το 1913 και θα γίνει πάλι μία όμορφη μικρή πολιτεία.

Το δραματικό τέλος της ηρωϊκής Πάργας τραγούδησαν με συγκινητικούς στίχους διάφοροι ποιητές, όπως ο Κάλβος, ο Μπάϋρον, ο Σολωμός, η δε λαϊκή μούσα απαθανάτισε τις σπαρακτικές στιγμές της πολιτείας αυτής με τους στίχους:

*Τους παργινούς επούλησαν σαν γίδια σαν γελάδια
Βλέπεις εκείνη τη φωτιά, μαύρο καπνό που θγάζει
Εκεί καίγονται κόκκαλα, κόκκαλα αντρωιωμένων
Που την Τουρκιά τρομάξανε και το Βεζύρη κάψαν
Εκείναι κόκκαλα γονιών, που το παιδί τα καίει
Να μην τα βρουν οι Διάπηδες, Τούρκοι μην τα πατήσουν*

Η φρικτή τύχη της Πάργας προκάλεσε βαθύτατη συγκίνηση σε ολόκληρη την Ευρώπη, αλλά και πολιτικό σάλο. Στη Βουλή των Κοινοτήτων της Αγγλίας έγινε στις 5 Ιουνίου 1819 ζωνρή συζήτηση και δεινό κατηγορητήριο, ότι η Κυβέρνηση καταχράστηκε την εμπιστοσύνη των Παργινών που ζήτησαν το 1815 την συμπαράσταση της Μ. Βρεταννίας και πίστεψαν πως θα τους προστατέυε από τον φοβερότερο εχθρό τους, η οποία και τους κάλυψε ολίγα χρόνια και μετά τους παρέδωσε και τους πούλησε στον αιμοδόρο τύραννο. Μία γαλλική εφημερίδα γράφει ότι οι Άγγλοι δεν ήθελαν να δυσαρεστήσουν τους Τούρκους για να μην διαταραχτεί το κερδοφόρο εμπόριο με την οθωμανική Ανατολή. Η πράξη των Άγγλων χαρακτηρίστηκε από έναν άλλο ξένο ως μία από τις αξιοθρήνητες της σύγχρονης πολιτικής. Ο Ιταλός ποιητής MONTI τη στιγματίσει με ένα σονέτο του που έκανε τον γύρω της Ευρώπης και με τους στίχους: «Μη σε φωτίσει ο ήλιος και η γη να μην ανθίσει».

Ο προαναφερθείς Άγγλος περιηγητής στην Ελλάδα Hughes, πριν ακόμη συντελεστεί η τραγωδία της Πάργας, έστειλε τον Μάρτιο 1819 μία επιστολή στους Τάιμς με την υπογραφή «Ένας ελληνικός ταξιδιώτης», όπου, αφού ιστορεί τα πραγματικά περιστατικά που παρακολούθησε από κοντά, καλεί την Αγγλική Κυβέρνηση να μην εκτελέσει την επαίσχυντη συμφωνία με την Υψηλή Πύλη και συνεχίζει: «είναι καιρός ακόμη να σωθεί η χώρα μας από το ανεξίτηλο στίγμα και την ατιμία».

Αυτή είναι η δραματική περιπέτεια και το τραγικό τέλος της Πάργας, που, αν και δεν είχε κατά την έξοδο των κατοίκων της τις εκατόμβες του Μεσολογγίου, μπορεί να χαρακτηριστεί και αυτή σαν ένα δεύτερο μικρό Μεσολόγγι και να τιμάται η επέτειος της συμφοράς της με σχετικές εκδηλώσεις για τον φρονιματισμό και ψυχική ανάταση και κραδασμό της σύγχρονης Γενιάς που κινδυνεύει να αποστατήσει από την Εθνική μας ιστορία και τα εθνικά μας ζώπυρα.

Το κεφάλαιο των απελευθερωτικών αγώνων της Ηπείρου θα ολοκληρωθεί με τους απελευθερωτικούς αγώνες που έκαναν οι Ηπειρώτες από το 1830 με-

χρι το 1913 και που θα περιγραφούν στο επόμενο άρθρο. Μετά θα επακολουθήσει η ανάπτυξη της παιδείας και των σχολείων κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας, επίσης της λαλούμενης γλώσσας, των γλωσσικών ιδιωμάτων και της συνθηματικής γλώσσας των διαφόρων συναφών (κιτιστάδων, βαγενάδων, καλαϊτζήδων), όπως τα εμελέτησαν οι ειδικοί. Ενδιαφέρει επίσης να περιγραφούν ακόμη η πολιτιστική κατάσταση, η βιοτεχνία, το εμπόριο κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, όπως τα είδαν οι ξένοι περιηγητές. Το μεγαλύτερο εκτάσως θέμα μας για την Ήπειρο θα τελειώσει με την ανάπτυξη μερικών φυσικογεωγραφικών στοιχείων της χώρας (όρια, ανάγλυψη όψης, κλιματικές συνθήκες, υδρολογία, γεωτεκτονική) και του επιγείου και υπογείου πλούτου της (χλωρίδα, δάση, πανίδα, ιχθυολογία, υδρογονάνθρακες, ορυκτά). Όλα αυτά θα δημοσιευθούν βέβαια σε μία σειρά άρθρων, τα οποία ευελπιστούμε να αποπερατώσουμε.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ο συμπατριώτης μας κ. Κώστας Ιωαννίδης, Σχολικός Σύμβουλος Δημοτικής Εκπαίδευσης, πλούτισε την Ηπειρωτική βιβλιογραφία με ένα εξαιρετικό βιβλίο του που έχει τίτλο «ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ».

Το βιβλίο αυτό που ο ερεθισμός για τη συγγραφή του ξεκίνησε από μια ρήση του παππού του: «Φοβάμαι παιδί μου πως τούτα τα τραγούδια θα ξεχαστούν και δεν θα ματακουστούν, θα χαθούν», αποτελεί μια μεγάλη προσφορά στην Ηπειρωτική λαογραφία και παράδοση.

Έτσι τα τραγούδια της Πατρίδας μας της μάνας του Γένους της Πανάρχαιας Ελλάδας της Ηπείρου, έγιναν λόγος γραπτός και βλέπουν το φως της δημοσιότητας.

Τα τραγούδια της συλλογής του, όπως λέει ο συγγραφέας, προέρχονται από πρώτο χέρι και είναι όλα προσωπικά του ακούσματα, είναι δε κατανεμημένα σε ομάδες με οργανική ενότητα. Είναι πάνω από 300 Ηπειρωτικά δημοτικά τραγούδια δοσμένα σ' έναν καλαίσθητο τόμο που απόχτησαν ζωή αιώνια.

Δίνεται έτσι η ευχέρεια στον αναγνώστη να ξανακούσει το γανούρισμα της μάνας, να ξαναδοκιμάσει το εφηβικό καρδιοχτύπι, να ξαναθυμηθεί και να ξανακούσει κάποιες κρυφές μα ασίγητες φωνές, και να περηφανευτεί για τις ρίζες του. Έτσι ο στόχος του βιβλίου να δέσει το σήμερα του Ηπειρώτη με το χτες για ένα αισιόδοξο αύριο, πετυχαίνει απόλυτα.

Το βιβλίο αυτό δεν θα πρέπει να λείπει από τη βιβλιοθήκη κανενός Ηπειρώτη.

ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Ο Πρωθυπουργός της χώρας κ. Ανδρέας Παπανδρέου με την ευκαιρία που είχε πάει στα Γιάννενα για να παραστεί στο γιορτασιό της απελευθέρωσης της πόλης, και εξ αιτίας της απεργίας πείνας που είχε προηγηθεί έξω από την Αλβανική Πρεσβεία στην Αθήνα, των δύο Βορειοηπειρωτών, έκανε τις παρακάτω δηλώσεις για το Βορειοηπειρωτικό στο επίσημο γεύμα που δόθηκε προς τιμή του από την 8η Μεραρχία:

«Θα ήθελα να αναφερθώ σε κάτι το οποίο σχολιάστηκε αρκετά στις εφημερίδες και αφορά την απεργία πείνας που έγινε έξω από την Αλβανική πρεσβεία στην Αθήνα.

Θα ήθελα να διαβεβαιώσω τους απεργούς πείνας ότι δεν χρειάζεται για να πειστεί η Κυβέρνηση καμιά τέτοια εκδήλωση.

Οι πόριτες είναι ανοικτές για διάλογο και συμπόρευση.

Βεβαίως στη Βαλκανική τα σύνορα είναι δεδομένα και το Έλσινκι το επιβεβαιώνει. Και η χώρα μας έχει κάθε λόγο να επιμένει πως σ' αυτά τα πλαίσια θα πρέπει να αναπτυχθεί μια συνεργασία ανάμεσα σ' όλους τους λαούς της Βαλκανικής.

Είναι το μακροπρόθεσμο συμφέρον όλων μας σ' αυτή την περιοχή που χαρακτηρίστηκε στο παρελθόν ως η πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης.

Αλλά ταυτόχρονα θα πρέπει να στείλουμε ένα μήνυμα προς την Κυβέρνηση της Αλβανίας. Υπάρχει ο ομηάλιος λώρος που στηρίζεται στο Έθνος μεταξύ των Ελλήνων στον Ελλαδικό χώρο και των Ελλήνων όπου γης. Δεν πρόκειται να ανεχθούμε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων Ελλήνων στην Αλβανία. Υπάρχουν ιστορικά τεράστια ευθύνες για τη σημερινή κατάσταση αλώτερες. Αυτές θα τις καταλογίσει η Ιστορία, αλλά θα πρέπει να είναι σαφές προς όλες τις κατευθύνσεις ότι η Κυβέρνηση της Ελλάδας έχει μια ιδιαίτερη δέσμευση και υποχρέωση απέναντι στον Ελληνισμό είτε βρίσκεται στην Τουρκία, είτε βρίσκεται στην Αλβανία, είτε βρίσκεται οπουδήποτε πάνω στη γη. Αυτή την ευθύνη την επωμιζόμαστε και νομίζω ότι μπορούμε να πούμε με κάποια υπερηφάνεια πως είμαστε η πρώτη Κυβέρνηση που αναλαμβάνει υπεύθυνα, ανοιχτά, επίσημα αυτή την ευθύνη».

ΤΟ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Του κ. ΚΩΣΤΑ Θ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ
Σχολικού Συμβούλου Δ.Ε.

Α'

Στην Ήπειρό μας, όπως και στα λοιπά διαμερίσματα της χώρας μας, το Δημοτικό τραγούδι, το εξάισιο αυτό δημιουργήμα του λαού μας, άνθισε με θαυμάσιο τρόπο και αποτέλεσε το κυριότερο μέσο έκφρασης των πόθων και στοχασμών του.

Έτσι, από τις ανεμοδαρμένες χορυφές των ηπειρωτικών βουνών και τις πυκνοίσιζωτες λαγκαδιές ακούστηκαν οι πιο παθητικές μελωδίες, που φανερώνουν με τρόπο έντονο τους πόθους και τους καιμούς της ηπειρωτικής ψυχής.

Η Ήπειρος έχει ωραιότατη παράδοση Δημοτικών τραγουδιών. Αντιζείμενο των τραγουδιών αυτών είναι ιστορικά και παραδοσιακά θέματα ή διάφορα περιστατικά που η εκδήλωσή τους συγκίνησε τη λαϊκή ψυχή.

Μέσα στα τραγούδια αυτά αντικατοπτρίζονται τα αισθήματα αγάπης προς την πατρίδα, η ωραιότητα των οικογενειακών παραδόσεων, η αντρευσύνη, η περιφρόνηση προς το θάνατο, ο καιμός της ξενιτιάς, η νοσταλγία της επιστροφής στο γενέθλιο τόπο, η ευλάβεια προς τα θεία. Είναι ακόμη δεμένα με τα ήθη και έθιμα και τις παραδόσεις του τόπου.

Το ηπειρωτικό δημοτικό τραγούδι και στον πόνο και στη χαρά και στο θρήνημα και στην καταστροφή διαπνέεται από μια σωστή θεώρηση της ζωής.

Θρηνεί ο Ηπειρώτης, χωρίς να συνθλίβεται από το βάρος της λύπης και χωρίς να φτάνει στην εξαλλοσύνη. Τον διακρίνει το μέτρο.

«Καλώς ανταμωθήκαμαν εμείς οι ντερντηλήδες
να κλάψουμε τα ντέρτια μας και τα παράπονά μας.
Για φάτε, πιέτε, βρε παιδιά, χαρείτε να χαρούμε.
Τούτο το χρόνο τον καλό, τον άλλο ποιός το ξαίρει.
Για ζούμε για πεθαίνουμε για σ' άλλον κόσμο πάμε».

Είναι τραγούδια που ακτινοβολούν λεβεντιά και αξιοπρέπεια. Εκφράζουν τη θαρρετή στάση απέναντι στη ζωή και στο θάνατο.

Τα τραγουδάει ο Ηπειρώτης την ώρα της σχόλης του. Την ώρα που κάθεται στο τζάκι και κάνει νυχτέρι. Τα τραγουδάει η μάννα που νανουρίζει το παιδί της, η γυναίκα που νοσταλγεί τον ξενίτη άντρα της, η κόρη που προσμένει τον καλό της να γυρίσει από τα ξένα.

Τα τραγουδούν μικροί και μεγάλοι, άντρες και γυναίκες σε όλες τις εκδηλώσεις της κοινωνικής ζωής. Τα τραγουδούν σε γλέντια, σε τραπέζια, σε διασκέδασεις, σε πανηγύρια, σε χορούς, σε ξεφαντώματα.

Τα τραγουδούν με τη δική τους μουσική και τον τόνο, που αρμόζουν στα λόγια, στο πνεύμα και στον προορισμό. Τα κλέφτικα και τον πολέμου με αχό ηρωικό, τα πανηγυριώτικα και τον γάμου χαρούμενα, τα μοιρολόγια λυπητερά.

Πολλά από τα ηπειρώτικα δημοτικά τραγούδια είναι χαρακτηριστικά για το μελαγχολικό τους ύψος. Διέπονται στο σύνολό τους από μια υποβλητική μελαγχολία, χαρακτηριστικό άλλωστε γνώρισμά τους.

Η μελαγχολική αυτή διάθεση προέρχεται από τις δοκιμασίες αυτών που μισεύουν. Μα κι αυτοί που μένουν ξοπίσω, τα γυναικόπαιδα κι οι ξωμάχοι, δε δοκιμάζουν λιγότερες.

Τα τραγούδια αυτά, γεμάτα περιπάθεια και λυρισμό, είναι στενά συνυφασμένα με τη σκληρή ζωή των κατοίκων και των ταξιδεμένων.

Είναι το ξεχείλισμα της ηπειρώτικης ψυχής.

Στο ηπειρώτικο δημοτικό τραγούδι ζει ο άγνωστος τραγουδιστής στο βουνό με τον κλέφτη και ο στίχος του γίνεται αστραπή ντουφεκιού. Γίνεται νιος σαϊτεμένος από αγάπη και νια που ποδοπλαντάζει για τον αγαπημένο της. Γίνεται πικραμένη μάννα για να πει το μοιρολόγι για το αδιχοχαμένο παιδί της.

Τα τραγούδια αυτά εκφράζουν τα άπειρα συναισθήματα, τους πόθους, τις λαχτάρες, τους στοχασμούς του πολυβασανισμένου Ηπειρώτη, που αισθάνθηκε την ανάγκη να μεταβάλει τον καιμό της ψυχής του σε τραγούδι, από εναισθησία και πλούσιο συναισθηματισμό.

Ειλικρινά θαυμάζουμε τον άγνωστο ποιητή που με τον καλοστρωμένο στίχο του παρουσιάζει ένα τραγούδι γεμάτο αισθήματα, λυρισμό και προπαντός άφθαρτο μεγαλείο.

Αυτό το θαυμασμό και την αγάπη που αισθάνεται και η ηπειρωλόγισσα ποιήτριά μας κ. Χρυσάνθη Ζιτσαία, αληθινή τεχνίτρα του λόγου, η οποία γράφει τα εξής σ' ένα σχετικό πρόλογο:

«Και δεν είναι μόνο η μάνα του Γένους η Ήπειρος, η αρχαία Ελλοπία, κι έπειτα πήρε τ' όνομά της όλη η Ελλάδα, αλλά κι η μάνα του δημοτικού τραγουδιού, η πιο γνήσια κι η πιο πλούσια πηγή της πνευματικής μας αυτής κληρονομίας. Εκεί στα θράχια της φύτρωναν κι άνθιζαν αυτά τα διαμάντια, καθώς φύτρωναν κι άνθιζαν την άνοιξη στις πλαγιές και τους κάμπους τα λογής-λογής λουλούδια.

Ζυμώθηκαν με τη λεβεντιά της, πλάστηκαν με τους πόθους, με τους καύμους της φτωχής γης, με της καρδιάς τα πλούτη και της ψυχής τη δύναμη που μετριέται με το ύψος και τη δύναμη των βουνών της.

Έτσι έμειναν αζεπέραστα. μοναδικά, ανεπανάληπτα».

Αυτά γράφει η καταξιωμένη ποιήτριά μας κ. Ζιτσαία, για την οποία ποιήτρια δικαιολογημένα περηφανεύεται ο ηπειρωτικός κόσμος.

Ως ποιητικό δημιούργημα το ηπειρωτικό δημοτικό τραγούδι ξεχωρίζει — όπως και τ' άλλα δημοτικά τραγούδια της Πατρίδας μας — για την τολμηρή σύλληψη του θέματος, τη ζωντανή και παραστατική απεικόνιση των εικόνων και της λιτότητας του λόγου.

Ειδικότερα παρατηρούνται τολμηρές προσωποποιήσεις. Τα βουνά, τα δένδρα, τα πουλιά, κάθε άψυχο μιλούν, όπως οι άνθρωποι, συμπάσχουν και παίρνουν μέρος στη δράση.

«Κλαίνε οι πέτρες, τα λιθάρια, κλαίνε τον καημό,
έκλαψα κι εγώ ο καημένος τον ξεχωρισμό».

Ο λόγος είναι λιτός και πυκνός. Αποφεύγονται συνήθως τα πολλά επίθετα. Προτιμούνται τα ρήματα και τα ουσιαστικά.

«Αλπομονώ και χαίρομαι, θυμούμαι και λυπούμαι,
θυμήθηκα την ξενητεία και θέλω να πηγαίνω».

Ένα ουσιαστικό, εφτά ρήματα, κανένα επίθετο.

Αποκλείεται η μακρά υπόταξη των προτάσεων. Κάθε στίχος ή δίστιχο έχει αυτοτέλεια και ολοκληρώνει ένα νόημα.

Έτσι, στα δημοτικά τραγούδια δεν παρατηρείται το φαινόμενο του διασκελισμού, δηλαδή συνέχιση του νοήματος σε δυο περισσότερους στίχους, όπως συμβαίνει στους επώνυμους στίχους.

«Στο περιγιάλι το κρυφό,
κι άσπρο σαν περιστέρι,
διψάσαμε το μεσημέρι,
μα το νερό γλυφό».

Στο δημοτικό τραγούδι δεν υπάρχει αυτός ο διασκελισμός.

«Αχός βαρύς ακούγεται, πολλά ντουφέκια πέφτουν,
Μήνα σε γάμο ρίχνονται, μήνα σε χαροκόπι;
Ουδέ σε γάμο ρίχνονται, ουδέ σε χαροκόπι.
Η Δέσπω κάνει πόλεμο με νύφες και μ' αγγόνια».

Στο δημοτικό τραγούδι παραλείπονται τα ασήμαντα και έτσι η δράση προχωράει με γοργό ρυθμό.

Η θεματική κατάταξη των δημοτικών τραγουδιών της Ηπείρου ακολουθεί σε γενικές γραμμές το διάγραμμα των λαογραφικών θεμάτων όπως αυτά παρουσιάζονται από παλιούς και σύγχρονους λαογράφους.

Έτσι έχουμε:

Τα ιστορικά — Τα κλέφτικα — Παραλογές — Τα τραγούδια της

Αγάπης — Του Γάμου — Τα Νανουρίσματα — Τα Κάλαντα — Της Ξενιτιάς — Τα Μοιρολόγια — Τα Λιδακτικά — Τα Σατιρικά — Τα Λιανοτράγουδα κλπ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ — ΚΛΕΦΤΙΚΑ

Το Ηπειρωτικό Ιστορικό δημοτικό τραγούδι διαφέρει από το κλέφτικο. Η μόνη διαφορά είναι στο γεγονός, ότι αναφέρεται σε πλατύτερα γνωστά ιστορικά περιστατικά και όχι σε πρόσωπα. Αναφέρεται ακόμη σε καταστάσεις, συνήθως θλιβερές, σε πολιορκίες και αλώσεις πόλεων, σε αιχμαλωσίες, ληλασίες, μάχες και γενικά σε συμφορές μικρής ή μεγάλης ιστορικής σημασίας, που κατά καιρούς χτύπησαν τη μαρτυρική μας Ήπειρο.

Πολλά ιστορικά δημοτικά τραγούδια αναφέρονται σε συγκεκριμένα πρόσωπα που παίζανε ένα ιστορικό ρόλο, καθώς και σε πράξεις αυτοθυσίας, γνωστές στο πανελλήνιο, π.χ. η ονομαστή ηρωίδα Δέσπω, το ατρόμητο παλληκάρι ο Μάρκος Μπότσαρης κλπ. Τα πιο πολλά αναφέρονται στους ανεπανάληπτους αγώνες των Σουλιωτών και στην επίμονη και πεισματώδη προσπάθεια του τυράννου της Ηπείρου Αλή Πασά.

Τρία μπαϊράκια στήσανε κοντά εις τα πηγάδια
Τόνα είν' τ' Αλή - Πασά, τ' άλλο του Βεληγκέκα
Το τρίτο το καλύτερο του Μπότσαρη του Μάρκου.
Ο Μπότσαρης εφώναξε ψηλά απ' τ' Αηδονάτου:
— Τι πάνταιχες, ωρέ πασά, τι πάντεχες, πασά μου,
Εδώ δεν είν' τα Γιάννινα να περβατάς καθάλα
Εδώ είν' το Σούλι το κακό εδώ είν' το Κακοσούλι.
Σε πολεμάει η Τζαβέλαινα κι η αδερφή μου η Λένη.

Χαρακτηριστικό τραγούδι της Σουλιωτικής λεβεντιάς, Το Σούλι στην πιο κορυφαία στιγμή της τρισένδοξης ιστορίας του. Όλοι οι Σουλιώτες σ' ένα υπέροχο αγωνιστικό προσκλητήριο.

Η λαϊκή μούσα με σίχους αδρούς παρουσιάζει τους αδούλωτους αγωνιστές, που έστησαν στα απάτητα λημέρια τους τα μετερίζια της λευτεριάς.

Το κλέφτικο δημοτικό τραγούδι της Ηπείρου αποτελεί μια ποίηση αντρεία, τραχειά σαν τα βουνά της. Έχει εγκράτεια και μέτρο στα αισθήματα, λιτότητα στην έκφραση και πλαστική.

Καθάρια ακούγονται από τις δασοσκέπαστες πλαγιές των ηπειρωτικών βουνών, όπου δεν έπαψε ποτέ να φυσάει της λευτεριάς ο ζωογόνος αέρας.

Ο Ηπειρώτης τραγουδιστής είναι ένας οικοδόμος, που χτίζει με αγχώναρια, δίνει στην εικόνα μέγεθος. Το σοβαρό ύφος του κλέφτικου τραγουδιού της Ηπείρου, που χωρίς ηχηρά λόγια εκφράζει το χαρακτήρα των κλεφτών. Στο μαχητικό και επαναστατικό του πνεύμα συγκεντρώνονται η περιφάνεια κι η αγάπη στην Ελευθερία.

Στα χρόνια της 400χρονης σκλαβιάς στάθηκε ο παρήγορος άγγελος του Ηπειρώτη ραγιά. Ο λαϊκός τραγουδιστής τραγούδησε την απροσκύνητη κλεφτουριά και το τραγούδι του έγινε, όταν έφτασε η ώρα, πνοή και καταλύτης.

Αποτέλεσε στις ώρες της Μεγάλης Νύχτας τη νερομάνα που δρόσιζε τα πικραμένα χείλη του ραγιά και ζωντάνευσε την ιδέα του μεγάλου ξεσηκωμού.

ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ

Οι παραλογές είναι δημοτικά τραγούδια με πολύμορφο περιεχόμενο. Δεν είναι γνωστό πότε έγινε η σύνθεσή τους ως δημοτικά τραγούδια με τη σημερινή τους μορφή. Είναι φανερό ότι όλες οι παραλογές δεν ανήκουν στην ίδια χρονική περίοδο.

Πολλές στο ποιητικό τους ύφος έχουν ομοιότητα με τα δημοτικά ακριτικά τραγούδια.

Οι παραλογές αναφέρονται σε περιστατικά σε πράξεις ή σε γεγονότα με ευτυχισμένο ή τραγικό τέλος. Περιέχουν επικά στοιχεία με ωραίους διαλόγους, θαυμάσιες περιγραφές και είναι πλούσια σε συναισθηματισμό και λυρικήτητα.

Τα θέματα είναι παρμένα από ερωτικές ιστορίες, αποδοκιμασίες της αγάπης, από άτυχους γάμους, απιστίες ή και αντίθετα από την έξαρση της συζυγικής πίστης σε αναγνώριση συζύγου ξενιτεμένου ή αγνοουμένου. Ακόμη αναφέρονται σε λαϊκούς θρύλους και παραδόσεις, όπου συνήθως κυριαρχεί το μυθικό στοιχείο.

Πολλές φορές οι παραλογές έχουν ως θέμα το μισεμό.

Στην 'Ηπειρό μας οι περισσότερες παραλογές έχουν ως θέμα τους την ξενιτιά, μια που η ζωή αυτών που μισεύουν κι αυτών που μένουν στο χωριό είναι συνυφασμένη με τη ζωή των ταξιδεμένων.

Σε πολλές περιπτώσεις οι παραλογές θεωρούνται από τα καλύτερα δημοουργήματα των δημοτικών μας τραγουδιών.

ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ

Σαρανταπέντε μάστοροι κι εξήντα μαθητάδες
τρεις χρόνους εδουλεύανε της 'Αρτας το γιοφύρι
Ολημερίς εκτίζανε το βράδυ γκρεμιζόταν.
Μοιρολογούν οι μάστοροι και κλαιν οι μαθητάδες.
— Αλίμονο στους κόπους μας, κρίμα στη δούλεψή μας
Ολημερίς να χτίζουμε, το βράδυ να γκρεμιέται.

.....
.....

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Τα τραγούδια της αγάπης είναι τόσο παλιά όσο παλιό είναι το συναίσθημα αυτό που τα εμπνέει. Από την αρχαία εποχή υμνήθηκε ο έρωτας και γράφτηκαν τραγούδια για πρόσωπα αγαπημένα.

Ο έρωτας στο ηπειρωτικό δημοτικό τραγούδι είναι ένα αίσθημα ανιδιομετο, φυσικό και διατηρείται στα πλαίσια υψηλής σοβαρότητας.

Κοντά στα λυπητερά δημοτικά τραγούδια — μοιρολόγια και της ξενιτιάς — περισσεύουν τα τραγούδια της χαράς. Ο λαός μας αγαπάει τα νιάτα και την ομορφιά. Τα γεροδεμένα κορμιά, τη λεβητιά και τη χάρη.

Είναι περίεργο το πώς ο κόσμος, παρόλες τις μακροχρόνιες αντιξοότητες, καθόλου δεν παρουσιάζεται εσωτερικά ταραγμένος. Τα τραγούδια της αγάπης ξαφνιάζουν με την ευτυχία που φανερώνουν. Κάποια ακαταδάμαστη νεότητα στα βάθη της ψυχής του λαού, θαρρείς πως αποδιώχνει και εξαφανίζει και τον δείχνει έτοιμο να χαρεί και να ευτυχήσει.

Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι ο έρωτας, «το βάσανο» όπως λέγεται στην Ήπειρο, είναι μια από τις βασικές εκδηλώσεις της ανθρώπινης ζωής και τραγουδιέται από το λαό με ξεχωριστό τρόπο.

Η αγάπη δεν περνάει απαρατήρητη από τη δημοτική ποίηση.

Τα τραγούδια αυτά με τις δροσερές ποιητικές εκφράσεις, υμνούν την ομορφιά και τον έρωτα. Τα αισθήματα που ξεχειλίζουν και γίνονται τραγούδια.

Πλήθος είναι τα δημοτικά τραγούδια της Αγάπης και άπειρα τα ερωτικά δίστιχα και πάρα πολλά και ωραιότατα τα τραγούδια της Ηλείου στα οποία επικρατεί το ερωτικό στοιχείο.

Σ' αυτά εκφράζονται τα συναισθήματα των ερωτευμένων με λιτότητα, χάρη και εκφραστικότητα. Διακρίνονται για τη σεμνότητα του ύφους και την αγνότητα των αισθημάτων.

Τα θέματα των τραγουδιών της αγάπης είναι: ο καινός, οι επιθυμίες, τα όνειρα, τα μικροπείσματα κλπ.

Όλη τη νύχτα περβατώ, μ' ένα όμορφο κορίτσι
Να τη φιλήσω αντρέπομαι, να της το πω φοβούμαι,
να την αφήκω αφίλητη, ταχιά γελάει με μένα.
Θα πάω σε κρασοπουλειό να πιω και να μεθύσω
και να διαβώ στην πόρτα της να της το τραγουδήσω
— Κόρη μου, αν κοιμάσαι, ξύπνησε κ' αν κάθεσαι, φογκρήσου.
Πέντε φλουριά έχει το φίλημα και δέκα η αγκαλιά σου.

Τα περισσότερα ηπειρωτικά τραγούδια της Αγάπης χορεύονται και ξεχωρίζουν για την ποικιλία των μέτρων τους.

(Σ υ ν ε χ ί ζ ε τ α ι)

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑ

Πώς βρέθηκα αναπάντεχα στην κορυφή τ' Αη - Λιά
μια νύχτα καλοκαιρινή φερμένη απ' τα φεγγάρια
που ασήμωνε τα χώματα κι άνθιζε τα λιθάρια.
Σταλμένη απ' της αγάπης μου την έγνοια την παλιά.

Φορούσε η νύχτα κεντητή χρυσάστερη ποδιά.
Σήμανε προσκλητήριο κι ήρθαν όλοι οι φευγάτοι
απ' του καιρού κι απ' της καρδιάς το κρύφιο μονοπάτι.
Να ξανασιμίζουμε εκειδά, νιοί, γέροι και παιδιά.

Κι ήτανε λέει πανηγυριού πρωτόφαντη χαρά.
Γίναν τα χρόνια πούπουλα κι άνθισαν τιντελίνες.
Κελαριστές κι αστείρευτες του νόστου μας οι κρήνες,
με το μικρό μας τ' όνομα μας κράζαν τρυφερά.

Άκουσαν κι αποκρίθηκαν στη μυστική λαλιά.
Κι οι γνώριμοι κι οι μαρκρινοί κι οι απολησμονημένοι.
Και στάθηκαν διπλοί χοροί, κλαρίνα και βιολιά.
Την ώρα αυτή την άχρονη την τρισευλογημένη.

Γλυκειά Σειρήνα η θύμηση κι η ξενητιά στιφή.
Και ποιός το θάμα να χαρεί και πώς να το πιστέψει,
τούτο που μόνο στ' όνειρο μπορεί να ζωντανέψει
και να σε πάει προσκυνητή στ' Αη - Λιά σου την κορφή.

Κι ας έρθει η γήλιος μάτια μου, στ' άρμα του την αυγή
κι ας διαλυθούν τα οράματα κι ας λιώσουνε τα μάγια.
Οι δρόμοι πάντα μας καλούν, του γυρισμού, με δάγια.
Σαν μουσικής ανάκρουσμα, στην πατρική τη Γη.

Στολή Δελφίνου.

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Συμπληρώθηκε χρόνος από τότε που ένας μεγάλος Ηπειρολάτρης, ο συμπατριώτης γιατρός Κώστας Λαμπρίδης, άφησε την τελευταία του πνοή εδώ στη Θεσσαλονίκη στις 12)8)1983 και ενταφιάστηκε στη γενέτειρά του, την ιστορική Κόνιτσα. Ο Κώστας Λαμπρίδης, που γεννήθηκε στην Κόνιτσα το έτος 1907, ήταν γόνος της γνωστής οικογένειας των Λαμπριδαίων, γνωστής και από την επαρχιακή δημοσιογραφία, γιατί ο πατέρας

του, που καταγόταν από τη Μόλιτσα της επαρχίας της Κόνιτσας, ήταν εκδότης επί πολλά χρόνια της εφημερίδας «Αώος» της Κόνιτσας, ενώ η μάννα του καταγόταν από την Αρίστη Ζαγορίου.

Τελείωσε το Δημοτικό Σχολείο και το Σχολαρχείο της Κόνιτσας και στη συνέχεια τη Ζωσιμαία Σχολή Ιωαννίνων, και μετά σπούδασε γιατρός στην Ιατρική Σχολή της Αθήνας, από την οποία αποφοίτησε το έτος 1931 με το βαθμό «Άριστα».

Σαν γιατρός ακολούθησε τον κλάδο των Σχολιάτρων. Στην αρχή της σταδιοδρομίας του ως κοινωνικός σχολίατρος στην Κόνιτσα. Το 1937 διορίζεται ως σχολίατρος στη Θεσσαλονίκη. Στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο υπηρέτησε ως υπίατρος στην πρώτη γραμμή του μετώπου. Το 1945, μετά την αποστράτευσή του, γίνεται επιθεωρητής σχολίατρος. Ως επιθεωρητής δημιουργεί την πρώτη σχολική κατασκήνωση στην Κόνιτσα. Το 1950 γίνεται γενικός επιθεωρητής σχολίατρος Ηπείρου, Μακεδονίας και Θράκης και με την ιδιότητά του αυτή ήταν ένας από τα ιδρυτικά μέλη των 45 μόνιμων σχολικών κατασκηνώσεων σε όλη την Ελλάδα. Τέλος, το 1965 γίνεται Διευθυντής Σχολικής Υγιεινής του Υπουργείου Παιδείας, θέση που τη διατήρησε μέχρι τη συνταξιοδότησή του το έτος 1967. Μετείχε κατ' επανάληψη στα Διοικ. Συμβούλια της Ηπειρωτικής Εστίας Θεσ)νίκης, κατά δε την περίοδο της κατοχής, σαν μέλος του Δ.Σ. αυτής, βοήθησε πολλούς Ηπειρώτες αιχμαλώτους, που τους έφερναν οι Γερμανοί στα στρατόπεδα συγκέντρωσης στη Θεσσαλονίκη, μαζί με τον αείμνηστο Περικλή Βιζουκίδη, την αείμνηστη Μαρία Γκανιάτσα και άλλα έγκριτα μέλη της Ηπειρωτικής παροικίας της Θεσσαλονίκης. Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ηπειρωτικής Εστίας Θεσσαλονίκης διετέλεσε και στη διετία 1977—78 με την ιδιότητα του αντιπροέδρου. Ο Κ. Λαμπρίδης, που είχε μια τόσο λαμπρή σταδιοδρομία και πλούσια κοινωνική δράση, ήταν από τη φύση του προικισμένος με σπάνια προτερήματα. Τύπος ήρεμος, ευγενικός, συνετός, με διάχυτη τη διάθεση του ανθρωπισμού, είχε μια ψυχική ηπειρωτική αρχοντιά, ήταν γεννημένος πάντα για ό,τι το καλό, το ωραίο, το ιδανικό, πρόθυμος να εξυπηρετήσει όλους όσοι βρίσκονταν κοντά του και ζητούσαν τη βοήθειά του, η δε αγάπη του προς την ιδιαίτερη πατρίδα του και προς καθετί το ηπειρωτικό ήταν παθολογική. Έτσι θα παραμείνει για πάντα στη μνήμη μας σαν ένας αγνός Ηπειρώτης με τα τόσα πλούσια ψυχικά του χαρίσματα και την απέραντη καλοσύνη του.

ΜΠΑΤΖΗΔΕΣ

ΟΙ ΛΑΛΗΤΑΔΕΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΑΣ ΜΑΣ

Του κ. ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑ ΒΑΔΙΛΗ
Επιτ. Επιθεωρητή Γεωργίας

Στο απέραντο περιβάλλον της Ηπειρωτικής δημοτικής μουσικής, μιας μουσικής που με τόση δύναμη και πάθος τραγούδησε τις πίκρες και τα θάνατα της σκλαβιάς, τους πόνους και τα φαρμάκια της ξενιτειάς, τη λεβεντιά και την παλληκαριά, την αγάπη και τον έρωτα, υπάρχουν άνθρωποι που το πέραςμά τους έπαιξε καθοριστικό ρόλο και σημάδεψε την εποχή τους.

Τέτοιοι άνθρωποι για τη θρυλική Επαρχία Πωγωνίου, μια από τις πιο ακριτικές περιοχές της Ηπείρου στο Νομό Ιωαννίνων, ήταν οι Μπατζήδες που με το κλαρίνο τους όχι μόνον εκαλλιέργησαν την Ηπειρωτική δημοτική μουσική, αλλά χτίζοντας στα θεμέλια της παλιάς παράδοσης άνοιξαν καινούργιους ορίζοντες σ' αυτή και άφησαν μια μεγάλη παρακαταθήκη στους νεότερους Ηπειρώτες καλλιτέχνες της δημοτικής μας μουσικής.

Μισόν αιώνα περίπου η γενιά των Μπατζήδων κράτησε στο Πωγώνι τα σκήπτρα της δημοτικής μας μουσικής.

Τόση ήταν η επίδρασή τους ώστε οι περισσότεροι από τους δίσκους Ηπειρωτικών τραγουδιών που κυκλοφορούν σήμερα στο εμπόριο να έχουν κάτω από τον τίτλο του τραγουδιού την ένδειξη χορός Πωγωνίσιος.

Σαν επικεφαλής των Μπατζήδων θα πρέπει να θεωρηθεί ο αείμνηστος ο Ντίνος ο Μπατζής, που άκουε και στο όνομα Κουλός που κατάγονταν από τη γραφική κωμόπολη τα Τσαραπλανά, το σημερινό Βασιλικό Πωγωνίου.

Το κλαρίνο στα πρώτα του θήματα το είχε μάθει από τον πατέρα του το Βασίλη Μπατζή, που και κείνος για την εποχή του ήταν ένας από τους καλύτερους καλλιτέχνες του κλαρίνου. Αλλά ο Ντίνος ο Μπατζής ο Κουλός όπως τον ξέραμε όλοι, προικισμένος από τη φύση του με ένα αστείρευτο πηγαίο καλλιτεχνικό ταλέντο, χτίζοντας στα θεμέλια του πατέρα του εδημιούργησε δική του τεχνοτροπία στην Ηπειρωτική δημοτική μουσική.

Είχε και το μεγάλο προσόν ότι δεν είχε απομακρυνθεί ποτέ από την Επαρχία Πωγωνίου ώστε να δεχτεί ξένες επιδράσεις, και έφθανε μέχρι τη Βόρειο 'Ηπειρο στα υπόλοιπα χωριά της Επαρχίας Πωγωνίου.

Μόνον στην περίοδο του εμφυλίου πολέμου λόγω των ανωμάλων συνθηκών δρέθηκε στα Γιάννενα μαζί με όλους τους άλλους συμπατριώτες των χω-

ριών μας, που είχαν καταφύγει εκεί, και έπαιξε στο γνωστό εστιατόριο του Κώτσιο Λάμπρου, στο Κριθαροπάζαρο, που το διηγήθηκε ο αείμνηστος Κώστας Δάκας, που κατάγονταν από τον Παλαιόπορτο Πωγωνίου.

Έτσι, πολλές γενιές από μικρά παιδιά μέχρι τη μεγάλη τους ηλικία γλέντησαν με το γλυκόλαλο κλαρίνο του Κουλό στις γιορτές, στους γάμους και στα πανηγύρια, όπου ο Κουλός σκορπούσε αφειδώλευτα την πανδασία της Ηπειρωτικής δημοτικής μουσικής.

Για τον Κουλό υπάρχουν πολλές ιστορίες που δείχνουν το μέγεθος του καλλιτεχνικού του αναστήματος.

Κάποτε μπροστά από λίγα χρόνια ο Τάσος ο Χαλκιάς, ο μεγάλος αυτός καλλιτέχνης του κλαρίνου, που δίκαια σήμερα θρίσκειται στην κορωνίδα της Ηπειρωτικής δημοτικής μουσικής με πανελλήνια αναγνώριση, είχε έρθει στη Θεσσαλονίκη για να παίξει σ' έναν Ηπειρώτικο γάμο, και σε ερώτηση συμπατριώτη μας στο Καφενείο Ηπειρωτικό Κέντρο, ποιά γνώμη έχει για τον αείμνηστο τον Κουλό, προς τιμή του, απάντησε επιγραμματικά: «Σαν τον Κουλό ένας στα χίλια χρόνια γεννιέται».

Ο ίδιος ο Τάσος ο Χαλκιάς μιλώντας για την περίοδο του εμφυλίου πολέμου στα Γιάννενα, μας διηγήθηκε το εξής περιστατικό:

Είμασταν στα Γιάννενα μαζί με το Φίλιππα το Ρούντα που μαζί μαθαίναμε κλαρίνο, και μια μέρα μου λέει ο Φίλιππας: Τάσο, δεν πάμε κανένα θράδυ στο Κώτσιο Λάμπρου ν' ακούσουμε τον Κουλό, αυτός ο διαδολόγερος δυό δάχτυλα κουνάει στο κλαρίνο και ο κόσμος από τον ενθουσιασμό του πετάει τα σακκάκια στο νταβάνι.

Βορειοηπειρώτης που είχε έρθει από την Αμερική και δρέθηκε στην περίοδο του εμφυλίου πολέμου στα Γιάννενα, παρακαλούσε ένα θράδυ στο εστιατόριο του Κώτσιο Λάμπρου τον Κουλό να του παίξει ένα Βορειοηπειρωτικό μοιρολόϊ για να θυμηθεί την ιδιαιτέρα του πατρίδα. Αλλά ο Κουλός επειδή είχε κουραστεί από το παίξιμο του είπε: Θα το παίξει το παιδί για μένα, δείχνοντας το δεύτερο κλαριτζή που είχε στην ορχήστρα του για να τον ξεκουράζει.

Όμως ο Βορειοηπειρώτης επέμενε κατά κόρον. Όχι Μπαρμπα - Ντίνο, του λέει, εγώ από σένα θέλω να το ακούσω και θα σου δώσω ό,τι θέλεις. Ύστερα από τη μεγάλη του επιμονή ο Κουλός έπαιξε ένα θαυμάσιο Βορειοηπειρωτικό μοιρολόϊ που συγκίνησε τους πάντες.

Στο τέλος τον ρωτούν τον Κουλό: Γιατί Μπαρμπα - Ντίνο σώνει και καλά αυτός ο άνθρωπος επέμενε να το παίξεις εσύ το μοιρολόϊ; Και ο Κουλός με τη σεμνότητα που τον διέκρινε πάντοτε απάντησε με τη δική του γλώσσα: Να εγώ θάξω και κάτι άλλα μαραφέτια.

Ο αείμνηστος συμπατριώτης μας ποιητής Άνθος Πρωγωνίτης έγραψε για τον Κουλό:

*«Κουλέ με το κλαρίνο σου κορυφές χαρές μου πρώτες
και λαλητάρι της γενιάς
Κάμε ν' ανθίσουν οι καρδιές γλυκειά φωνή να χάρη
και να ξανάρθουν τα παλιά
Μια Κυριακή ανηφόρησε το φωτεινό το Μάη
απάνω στον Αϊλιά
Τον ήχο να γρονκίσουμε και μεις εδώ στα ξένα
αχ και ν' αρχόμασταν ξανά
Στου Πρωγωνιού τα χρώματα τα τόσο αγαπημένα
που μόνο η σκέψη μας γροντά».*

Και πράγματι ο Κουλός με το κλαρίνο του αποθέωσε την Ηπειρωτική δημοτική μουσική τόσο που σήμερα υπάρχουν τραγούδια Ηπειρώτικα που ακούν στο όνομα Μπατζήδικα.

Όταν έπαιζε, αν και ήταν επαγγελματίας μουσικός, γιατί με την τέχνη αυτή ζούσε, θρισκόταν σε άλλους ορίζοντες. Ακόμα και τα χρήματα που του έδιναν οι διάφοροι χορευτές, και τότε υπήρχε η συνήθεια να τα κολλούν στο μέτωπο του κλαριτζή, παρά τη φτώχεια που τον έδερνε, γιατί τότε όλοι οι οργανοπαίχτες ήταν φτωχοί (πού τα σημερινά μπερεκέτια;), ποτέ δεν τα πρόσεχε γιατί παίζοντας ζούσε σ' έναν άλλο δικό του κόσμο.

Όταν έπαιζε σε γάμους, που πάντα στα χωριά μας γινόταν τις Κυριακές, τη Δευτέρα το πρωί πού έφευγαν οι συμπεθέροι αφήνοντας τη νύφη, ο Κουλός έπαιζε με τέτοια τέχνη τα τραγούδια του αποχωρισμού της νύφης από τους δικούς της όπως τό:

*«Στο καλό συμπέθεροί μας στο καλό και τιμημένοι
Σας ελήραμε τη νύφη σας εκλείσαμε το σπίτι»*

και τόσα άλλα, που κανένας δεν έμεινε χωρίς να δακρύσει.

Είχε την ιδιορρυθμία να μη θέλει να βγάλει δίσκους, τους δίσκους του γραμμοφώνου εκείνης της εποχής, καίτοι κατ' επανάληψη είχε παρακληθεί από τις γνωστές εταιρίες δίσκων Κουλούμπια και Οντεόν, γιατί νόμιζε ότι βγάζοντας τους δίσκους θα πουλούσε την τόσο πολύτιμη γι' αυτόν τέχνη του. Έτσι σήμερα στερούμαστε της μεγάλης χαράς να μπορούμε να τον ακούμε.

Σαν άνθρωπος κι αυτός είχε μια μεγάλη οικογενειακή ατυχία. Ο γιός του ο Μήτσος ο Μπατζής, που κι αυτός έχοντας δάσκαλο τον πατέρα του τον είχε φθάσει στην τέχνη του κλαρίνου, σκοτώθηκε σαν στρατιώτης στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο σε μάχη στο ύψωμα Αϊλιά των Δολιανών κοντά στο Καλπάκι.

Ο καίρνοτος Ντίνος Μπατζής (Κουλιός) με το κλαρίνο του και τα υπόλοιπα μέλη της ορχήστρας του σε γλέντι στη γενέτειρά του, το Βασιλικό, το 1935.

Από τότε ο Κουλιός και επειδή στη συνέχεια έχασε και τον άλλο μοναδικό μικρότερο γιό του, τον Αλέκο, που κι αυτός έπαιζε ωραίο κλαρίνο, γιατί φαίνεται το ταλέντο ήταν κληρονομικό, πήρε τον κατήφορο και ο καημός για το χαμό των παιδιών του τον λώγισε και τον έφερε κάπως πρόωρα προς το θάνατο το έτος 1955 σε ηλικία 66 ετών.

Το τελευταίο παίξιμο του Κουλιού ήταν όταν τον τελευταίο χρόνο της ζωής του τον επεσκέφθηκαν στο σπίτι του, στο Βασιλικό, μερικοί νεαροί, της εποχής εκείνης, φίλοι του, που είχαν γλεντήσει πολλές φορές μαζί του.

Τον θρήκαν κατάκοιτο γιατί είχε πάθη από ημιπληγία. Χάρηκε πολύ που τους είδε και για να τους ευχαριστήσει λέει με τη δική του γλώσσα στη γυναίκα του:

‘Ω Ντίνακινα, για νόμι’ το λέγο. Και η γυναίκα του του έφερε το κλαρίνο του. Το πήρε και με το ένα χέρι, γιατί το άλλο ήταν παράλυτο, τους έπαιξε ένα μαιρολόδι και στο τέλος με δάκρυα στα μάτια τους λέει: ‘Έ ρε παιδιά ήμουν κι’ εγώ ένα μεγάλο κλαρίνο εδώ της Ηπείρου.

Και με τα λόγια αυτά αποχαιρετούσε για πάντα και το κλαρίνο του, που ήταν ο ακήριστος σύντροφος της ζωής του, που τόσες δόξες και μεγαλεία γνώρισε στα χέρια του σε γάμους, σε γιορτές και σε πανηγύρια και που τον

έκανε διάσημο πρώτα στην Επαρχία Πωγωνίου και στη Βόρειο Ήπειρο και μετά σ' ολόκληρη την Ήπειρο.

Ο γιός του Κουλού ο Μήτσος ο Μπατζής, αυτό το παλληκάρι που σκοτώθηκε στον πόλεμο, που άκουε και στο όνομα Κουλόπουλο, αφού ωρίμασε στην τέχνη του κλαρίνου κοντά στον πατέρα του, διαθέτοντας και αυτός ένα μεγάλο ταλέντο, έπαιξε για κάμποσα χρόνια στα χωριά του Πωγωνίου αφήνοντας μια ανεπανάληπτη εποχή. Όλοι τότε έτρεχαν ν' ακούσουν το Κουλόπουλο στους γάμους, στις γιορτές και στα πανηγύρια.

Τελικά όμως εγκαταστάθηκε στην Αθήνα όπου και κει ήταν ένας από τους καλύτερους καλλιτέχνες του κλαρίνου και έπαιζε σε διάφορα κέντρα της πρωτεύουσας και περισσότερο στο γνωστό κέντρο Έλατος.

Τόση ήταν η επίδοσή του στο κλαρίνο που το 1936 παίρνοντας μέρος σε διεθνές φεστιβάλ δημοτικής μουσικής στο Βερολίνο, όπου είχε σταλεί από την Ελληνική Κυβέρνηση, πήρε το πρώτο βραβείο.

Λίγα χρόνια νωρίτερα είχε πάρει μέρος επίσης σε διεθνές φεστιβάλ δημοτικής μουσικής στο Παρίσι όπου και κει διακρίθηκε. Γυρίζοντας από το Παρίσι μετείχε σε ρεσιτάλ δημοτικής μουσικής στον Κινηματογράφο Ορφέα στην Αθήνα όπου παίζοντας έναν Ηπειρωτικό σκοπό σε σόλο κλαρίνο, απέσπασε τα συγχαρητήρια του τότε Πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου που παρίστατο στο ρεσιτάλ και είπε επιγραμματικά: Συγχαίρω αυτόν τον αυτοδίδακτο καλλιτέχνη.

Η επιστράτευση του 1940 τον έφερε και πάλι στην Ήπειρο, χωρίς όμως ν' αποχωριστεί ποτέ το κλαρίνο του που ήταν ο καλύτερος σύντροφός του σε όλη την περίοδο της επιστράτευσης και του πολέμου μέχρι το σκοτωμό του.

Να τι γράφει γι' αυτόν η Μαρία Κυνηγού στο σημερινό αναγνωστικό της τρίτης τάξης του Δημοτικού για να το μάθουν όλα τα Ελληνόπουλα:

«Ο ΜΗΤΣΟΣ ΜΠΑΤΖΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΛΑΡΙΝΟ ΤΟΥ»

Ό Μήτσος Μπατζής ήτανε από τα Γιάννενα Μουσικός.

Έπαιζε στα πανηγύρια, στις γιορτές και στις χαρές.

Πριν από τον πόλεμο του Σαράντα ήρθε στην Αθήνα όπου ξεχώρισε ανάμεσα σ' όλους τους οργανοπαίχτες.

Ένα πρωί οι σειρήνες άρχισαν να ουρλιάζουν.

Τί είναι μωρέ παιδιά;

Τί είναι; Πόλεμος. Θέλουν να πατήσουν τα χόματά μας.

Θέλουν; Κι εμείς τί είμαστε; Δε θα τους πολεμήσουμε; Θα κάψουμε με στανρωμένα χέρια να τους πούμε περάστε; Άντε παιδιά, πάμε να παρουσιαστούμε. Μόνο δυό λεπτά να πάρω το κλαρίνο μου.

Ο καίμνηστος Μήτσος Μπατζής που σαν καλλιτέχνης του κλαρίνου άφησε εποχή στη δημοτική μας μουσική.

Και ο Μήτσος μαζί με όλους τους άλλους, πήγε να πολεμήσει για τη λευτεριά της πατρίδας.

Εκεί ψηλά στα βουνά ο πόλεμος ήταν δύσκολη δουλειά.

Λιόφι, κρού, πείνα και κακοπέραση. Κάποτε όμως τα παλικάρια του λόχου ανακάλυψαν κάποιον που 'χε μεράκι με τη μουσική και καθόταν κ' έπαιζε μοναχός του όταν ξεκουράζονταν απ' τις μάχες... Ανακάλυψαν το κλαρίνο και βέβαια αυτόν που του 'δεινε ζωή. Το Μήτσο.

Μετά τη μάχη τραγουδούσαν τα ροσιαλγικά τραγούδια των κάθε στρατιώτη για τη μάνα του και τον πατέρα του, για τη γυναίκα του και τα παιδιά του... πάντα παρέα με το κλαρίνο του Μήτσου και γλέντιαγαν και χόρευαν για την κάθε μέρα που περνούσε κι ήταν ακόμα ζωντανοί.

Πολλές φορές οι μάχες ήταν σκληρές και πολλοί στρατιώτες τραυματίζονταν ή σκοτιόνονταν. Και πάλι το κλαρίνο συνόδευε το στεγνό μοιρολόϊ για τα ηρωικά παλικάρια του λόχου.

Κάποτε όμως ο θάνατος έφ'ερε το τέλος της ζωής του Μήτσου. Βουβοί οι στρατιώτες τον θάψανε μαζί με το κλαρίνο του.

'Ήταν το ειρηνικό του όπλο, ήταν η ψυχή του, ήταν η συντροφιά του... Δεν μπορούσαν να του το στερήσουν.

Ο Μήτσος ο Μπατζής δεν πήρε κανένα παράσημο όμως ξέχουμε τί έδωσε».

Ο Μήτσος ο Μπατζής χάθηκε πολύ νωρίς, μόλις σε ηλικία 31 ετών. Εάν η μοίρα δεν του επιφύλασσε αυτή την τύχη ασφαλώς σήμερα θα ήταν ο πρώτος καλλιτέχνης του κλαρίνου στη δημοτική μουσική, όχι μόνο στο χώρο της Ηπείρου, αλλά σ' ολόκληρη την Ελλάδα.

Αντίθετα προς τον πατέρα του έβγαλε μερικούς δίσκους γραμιμοφώνου με Ηπειρωτικά δημοτικά τραγούδια που παρά του ότι δεν υπήρχαν τότε τα μέσα για την τελειότητα της εγγραφής του ήχου, ύστερα από μετεγγραφή που τους έγινε, αποτελούν και σήμερα πραγματικά διαμάντια μεταξύ όλων των άλλων δίσκων Ηπειρωτικών τραγουδιών, και μας μεταφέρουν στην παλιά εκείνη ωραία εποχή.

Και για το Μήτσο το Μπατζή ο αείμνηστος συμπατριώτης ποιητής Άνθος Πωγωνίτης έγραψε το παρακάτω ποίημα μετά το σκοτωμό του:

«ΑΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΑΤΖΗΣ (ΚΟΥΛΟΣ)

Στο γιοιζικό χαμόσπιτο λαβούτα και κλαρίνα
και ντέφια και βιολιά
να λόγιαζες ξυπόλυτο σε γιότσεια και σε πείνα
παιδί χωρίς μιλιά.

Περνούσε ο χρόνος κ' έδεναν τα νεύρα σου στα μέλη
δυναμωρες και συ
Χυμός σαν νάσουν σταφυλιού κλεισμένος σε θαρέλι
κι έγινες μπουύσιζο κροσί.

Όπου δεν τόλεγε κανείς σαν χάδι αυρού αγέρα
στο μεσοχώρι μια γιορτή
Με το κλαρίνο σου έφθασες γυιός ντεριτλή πατέρα
στο δείλι η μέρα ήταν γερτή.

Ξημέρωμ' ανοιξιάτιζο κι ανέβασες οχιάδες
με την περίσσια σου αφεντιά
Σαν λεμονιές με τ' άνθια τους χορεύαν οι νυφάδες
με τη βουνήσια λεβεντιά.

Και νοιώθει ρίγη ο πλάτανος κι αναφτερούν οι κλώνοι
γειά σου λεβέντικη ζωή
Το μοιρολόϊ της ντέμενας κάθε καρδιά ματώνει
και δίνει σι' άγνωχα πνοή.

Κι έγινες δύφορη χαρά εσύ με τον Κερίμη
στην ανθισμένη μας γειά
Π' όστινε γλέντι στην αυλή χορό στο γκαλντερίμι
και χάλαγ' όλ' η γειτονιά.

Έτσι σε γνώρισα ακριθέ ξέχωρε λαλητάρη
με την καρδιά σου την αγνή
κι' άκουσα αηδόνια να λαλούν στη νύχτα του Γενάρη
με τη δική σου τη φωνή.

Μαζύ σου και τη γύφτισσα την Τουρκοπούλα Ζήρα
με το τραγούδι το θερμό
Στο πανηγύρι τ' Αγιωργιού μι' από χαρές πλημμύρα
κ' ένοιωσα δύφλογο καϋμό.

Τα μεσοχώρια τώρα κλαίν, βουβές στέκουν οι ρούγες
σ' αναζητώ κι' έγώ
που η μοίρα με το φτίγνο της μ' όσπασε τις φτερούγες
κι' όλο τον κόσμο νοσταλγώ».

Αυτός ήταν ο Μήτσος ο Μπατζής, ο γιός του Κουλού, που έβδηζε επάνω στο άνθος της μεγάλης του καλλιτεχνικής σταδιοδρομίας. Όσοι τον γνώρισαν από κοντά και γλέντησαν μαζί του θα θυμούνται το καλόκαρδο εκείνο παλληκάρι που το καλλιτεχνικό του ταλέντο είχε επίδραση και στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του.

Ο Μήτσος ο Μπατζής όταν σταματούσαν οι μάχες στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο, διασκέδαζε με το κλαρίνο του τους συμπολεμιστές του.

Οι συμπολεμιστές του θα θυμούνται για πάντα τα τραγούδια που τους έπαιζε στο μέτωπο.

Λένε μάλιστα ότι τις τελευταίες μέρες προτού να σκοτωθεί έπαιζε με τόσο πάθος, δύναμη και μανία το κλαρίνο του, σαν να προαισθάνονταν ότι δεν θα το ξανάπαιζε πιά.

Κι αυτοί που βρέθηκαν πλάι του στη μοιραία μάχη στις πλαγιές του Δολιαντίκου Αϊλιά, απέναντι από το Καλπάκι, δεν θα ξεχάσουν ποτέ τα τελευταία του λόγια μετά το βαρύ τραυματισμό του «Σώστε με αδέρφια».

Το ιταλικό βόλι που τον θρήκε δεν σκότωσε μονάχα το Μήτσο το Μπατζή, αλλά σκότωσε και ένα μεγάλο μέρος από τη Δημοτική μας Ηπειρωτική μουσική.

Τη Σχολή του Κουλού στην τέχνη του κλαρίνου την ακολούθησε πιστά ένας άλλος μεγάλος καλλιτέχνης του κλαρίνου, ο αείμνηστος Φίλιππος Ρούν-

τας, που πέθανε προ ολίγων ετών στην Αμερική, όπου είχε εγκατασταθεί τα τελευταία χρόνια και γλεντούσε τους εκεί συμπατριώτες μας.

Ο Φίλιππας Ρούντας που κατάγονταν από την ωραία κωμόπολη Δολιανά Πωγωνίου, είχε παίξει με τον Κουλό στα πρώτα του θήματα, και στη συνέχεια και κυρίως μετά το θάνατο του Κουλού, έπαιξε πολλά χρόνια στην Επαρχία Πωγωνίου και γενικότερα στην Ήπειρο, στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη, αφήνοντας και αυτός τη δική του ανεπανάληπτη εποχή που θα παραμείνει αξέχαστη για όσους γλέντησαν με το γλυκόλαλο κλαρίνο του.

Το σπουδαιότερο είναι ότι αν και πέθανε σχετικά νωρίς από την επάρατη αρρώστεια, μας άφησε ένα μεγάλο αριθμό δίσκων Ηπειρωτικών τραγουδιών που μας θυμίζουν και τον αείμνηστο τον Κουλό και που αποτελούν έναν πραγματικό θησαυρό για την Ηπειρωτική δημοτική μουσική.

Από τους Μπατζήδες σήμερα παίζει κλαρίνο ο ανηψιός του Κουλού Βασίλης Μπατζής που είναι εγκατεστημένος μόνιμα στην Αθήνα και που διαθέτοντας ένα εξαιρετικό ταλέντο μας θυμίζει κι' αυτός με το παίξιμό του τον Κουλό. Το κλαρίνο το έμαθε από τον Μήτσο το Μπατζή στις αρχές της καλλιτεχνικής του σταδιοδρομίας στην Αθήνα, γιατί ποτέ δεν έζησε στην Ήπειρο.

Εκτός όμως από τον Κουλό και το γιού του το Μήτσο στα Τσαραπλανά, το σημερινό Βασιλικό, υπήρχαν και άλλοι αξιόλογοι καλλιτέχνες που ανήκαν στους Μπατζήδες που όμως αυτοί έπαιζαν βιολί, όπως ήταν οι αείμνηστοι Βασίλης Μπατζής, Φόρος Μπατζής και Κίτσος Μπατζής, καθώς και ο γιός του Κίτσου ο Λάμπρος Μπατζής, ένα από τα καλύτερα Ηπειρωτικά βιολιά.

Όλοι αυτοί έπαιζαν με τον Κουλό που πάντοτε στην ορχήστρα του είχε δυό βιολιά, όπως πάντοτε είχε και λαβούτο που σχεδόν μόνιμα το έπαιζε ο αείμνηστος Νάσιος Γκαραβέλας που κατάγονταν από τον Παλαιόपुरγο Πωγωνίου και ήταν και ο τραγουδιστής της ορχήστρας, καθώς μόνιμα είχε και τον αείμνηστο Γιάννη Κράνια με το ντέφι που κατάγονταν από την Πωγωνιανή Πωγωνίου.

Αυτοί ήταν οι Μπατζήδες στους οποίους τόσα οφείλει η Ηπειρωτική δημοτική μουσική.

Στην Κοινότητα Βασιλικού, που ήταν η γενέτειρά τους, πέφτει το θάρος να τιμήσει κατά κάποιον τρόπο το Ντίνο το Μπατζή τον Κουλό, όπως ήταν γνωστός σε όλους μας, και το γιού του το Μήτσο το Μπατζή.

Η δική μας η γενιά που τόσες αναμνήσεις και διώματα έχει απ' αυτούς θα τους θυμάται πάντοτε με νοσταλγία και συγκίνηση.

Ο ΤΣΑΜΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ ΣΤΑ ΚΑΤΩΧΩΡΙΑ ΤΩΝ ΦΙΛΙΑΤΩΝ

Του κ. ΣΩΤΗΡΗ ΛΑΓΓΑΡΗ

Ε' (Τελευταίο)

Με αντιπροσωπευτικά πειραχτικά τραγούδια αφιερωμένα στη νύφη και στο γαμπρό, καθώς και την παρουσίαση του γλεντιού που ακολουθεί τη στέψη, τελειώνει η δημοσίευση του Τσάμικου γάμου.

Όλα τα μωρ' (τ' όνομα της νύφης) (λένη μου)
Όλα τα μιλήσαμεν, δεν τα λογαριάσαμεν.
Γρόσια κι αν ξεοδιάσαμεν, δεν τα λογαριάσαμεν.
Πάλαι εμείς μωρ' (τ' όνομα της νύφης)
πάλι εμείς να ζήσωμε, θα τα καζαντήσωμε.

Άλλο στο γαμπρό και στη νύφη:

Φεγγαρά - φεγγαρά
φεγγαράκι μου λαμπρό
φεγγαράκι μου λαμπρό
φέγγε μου να περπατώ
φέγγε και, φέγγε και χαμήλωνε,
κι όλο απέδω γύρναγε.
Για να δω μωρ' για να δω,
για να δω τα νιόγαμπρα
για να δω τα νιόγαμπρα,
και τα νεοστέφανα.
Για να δούμε τον γαμπρό
πώς τον σέρνει το χορό
σαν κλωνί βασιλικό
σαν κλωνάρι θάλαμο.

Άλλο στη νύφη:

Τρία γρα - τρία γρα
τρία γράμματα γραμμένα
κι άλλα δυο κοντυλισμένα
κι άλλα δυο κοντυλισμένα,
στου γαμπρού μας το καπέλλο,
νύφη κι αν τ' αναγνώσεις

εσύ θα το κερδέσεις
– Τίμα τον πεθερό σου
να σε φωνάζει νύφη
νύφη και κυρά νύφη
κι αρχοντοθυγατέρα
– Τίμα την πεθερά σου
να σε φωνάζει νύφη
νύφη και κυρά νύφη
κι αρχοντοθυγατέρα
τιμημένο τ' όνομά σου.

Άλλο στους δυο συμπεθέρους:

Ο βασιλιάς της Άρμενης
με μόσχο με μόσχο
κι ο Μπέης των Τρικάλων
με φούντα καριοφύλλι
Οι δυο συμπεθεριό έκαναν
με μόσχο με μόσχο,
παντρεύουν τα παιδιά τους
με φούντα καριοφύλλι.
Ο βασιλιάς παντρεύει γιο,
με μόσχο με μόσχο,
κι ο μπέης θυγατέρα
με φούντα καριοφύλλι.
Τον Γιάννο δεν τον κάλεσαν
με μόσχο με μόσχο,
τον Γιάννο δεν τον θέλουν
με φούντα καριοφύλλι.
Κι ο Γιάννος πάει ακάλεστος
με μόσχο με μόσχο
χωρίς να τον καλέσουν
με φούντα καριοφύλλι.

Με τα τραγούδια αυτά και όσα άλλα θα θυμηθούν να πούνε, φθάνουν στα βαθιά μεσάνυχτα.

Είναι η ώρα να φύγει από το γάμο ο κουμπάρος (ο Νούνος). Όλοι μαζί ξεκινούν το Νούνο με τα παρακάτω τραγούδια:

✠
Άειντε νούνο στο καλό
κι άσε την ευχή σου εδώ.
Άσε την ευχή σου εδώ
για να γέννουν εκατό.

Κέρνα την αναδεχτή
κατοστάρικο φλωρί.

Εδώ ο νούνος καρφισώνει στο στήθος της νύφης ένα χρυσό μενταγιόν.
Τα τραγούδια για το ξεκίνημα του νούνου συνεχίζονται.

΄Αειντε νούνε καλό βράδυ
και του χρόνου και με λάδι.

΄Αειντε νούνε παινεμένε
και στον κόσμο ξακουσμένε.

Σαν του νούνου μας τα κάλλη
δεν τόχει άλλο παλληκάρι.

Που το βαριοτιμούσαν, το βαριομπεγιεντούσαν
απ' εδώ κι ως την Πόλη
κι ως την οικουμένη όλη.

Στο καλό, καλέ μας νούνε,
και στο σπίτι σου θαρθούμε
και θα φάμε και θα πιούμε.
Και σε γιού σου ν' ευχηθούμε.

Αφού ξεπροβοδίσουν τον κουμπάρο, επιστρέφουν και πάλι στο σπίτι.
Το γλέντι σιγά σιγά αρχίζει να ατονεί, ένας ένας από τους καλεσμένους φεύγει για το σπίτι του, αφού πρώτα πουν το εξής τραγούδι :

Έρθε ο καιρός να φύγουμε
Ροδιά μου, Ροδιά μου,
στα σπίτια μας να πάμε
μικρή ροδακινιά μου.

Και πάλι θα ξανάρθουμε
ροδιά μου, ροδιά μου,
στης νύφης τα πιστρόφια
μικρή ροδακινιά μου.

Αρνιά να ψήσωμε παιδιά
ροδιά μου, ροδιά μου,
θα φάμε και θα πιούμε
και θα σας ευχηθούμε.

Στο καλό συμπέθεροι
στο καλό κι ώρα καλή
στο καλό κι ώρα καλή
και καινούργιοι και παλιοί.

Το Σάββατο δεν αργεί
θάρθουμε κι εμείς πολλοί.

Τέλος, κατάκοποι όλοι τους, μικροί και μεγάλοι, φεύγουν για τα σπίτια τους ευχαριστημένοι, με γέλια και χαρά, και σε λίγο, από το πολύ το φαγοπότι και το κρασί, το ρίχνουν στον ύπνο, και το χωριό ξαναβροίσκει και πάλι την ηρεμία του.

Στην καινούργια μέρα που θα ξημερώσει, μια ακόμη νέα οικογένεια έχει προστεθεί μαζί με τις τόσες άλλες του χωριού.

Η νύφη θ' αρχίσει από τη Δευτέρα κιόλας να μαθαίνει το καινούργιο νοικοκυριό του σπιτιού, γιατί είναι η πρώτη φορά που βλέπει το σπίτι του γαμπρού.

Αραβωνιασμένη δεν επιτρέπεται να μπει στο σπίτι του γαμπρού. Αποδώ βγήκε και η παροιμία για τη γυναίκα που δεν ξέρει από νοικοκυριό (κάνει, λένε, σαν νύφη από Δευτέρα).

Την Τρίτη θ' ανοίξουν την καρσέλα και θα δείξουν την προίκα και στη συνέχεια θα μοιράσουν τα «πεσκέσια» (δώρα) στους συγγενείς, πεθερό, πεθερά, αδέρφια και λοιπούς.

Το Σάββατο το βράδυ θα πάνε μαζί με τους πλησιέστερους συγγενείς στο σπίτι της νύφης για τραπέζι στην καλέστρα ή στα πιστόφια, όπως το λένε.

Εδώ πάλι θα συνεχιστεί το γλέντι με φαγοπότι, χορούς και τραγούδια του γάμου ως αργά τα μεσάνυχτα και μετά την καλέστρα τελειώνει και ο γάμος, η χαρά εκεί στο τσάμικο, στα κατωχώρια των Φιλιατών.

Μια θερμή παράκληση

Θερμή παράκληση απευθύνουμε προς τους συνδρομητές μας να μας στείλουν τη συνδρομή τους γιατί έτσι θα μας βοηθήσουν στην απρόσκοπτη έκδοση του Περιοδικού μας που είναι και δικό τους περιοδικό.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΔΩΔΩΝΗ

«Πού 'ναι τ' αρχαίο άλσος σου, ώ ιερή Δωδώνη
Η βρύση σου η προσηγορική, το θείο σου μαρτύριο,
Σε ποιά κοιλάδα του θεού οι λόγοι αψηχούνε;»

(ΛΟΡΔΟΣ ΒΥΡΩΝ. Μετάφρ. Δ. Σάρρου)

Πούθε ν' αρχίσω και να ειπώ, να κλάψω, να θρηγνήσω
Τις συμφορές που σ' εύρηκαν ώ ιερή Δωδώνη;
Αρχίζ' απ' το Δωρίμαχο τον Λιτωλό απ' το Στράτο
Π' όλη τη Γή σου ανέσκαψε, απ' τον Λιμίλιο Παύλο
Με τους Ρωμαίους πούκαμε το θέατρό σου αρένα
Κι' απάνου του δεν άφησε στην 'Ηπειρο λιθάρι,
Τους Θράκες κατοπίτερα, τους Γότθους τους Τοτύλα
'Όπου κι' αποτελειώσανε, ορθό, ό,τ' είχ' απομείνει
Από του Θεοδόσιου τους αμαθείς παπάδες.

'Ω Δία, των Θεών αρχή, μεγαλουργέ πατέρα
Κυρίαρχ' ουρανού και γης και θάλασσας κι αγέρα
'Όπου διατάξεις με βροντές και μ' αστραπές ορίζεις
Και με τη φλόγα των νεφών και τα βουνά γκρεμίζεις
Ψηλάθε από τον Τόμαρο θυμώνεις κι' αγριεύεις
Κι' όποιος σου εναντιωθεί θεός τον ξολοθρεύεις.
Δίας υπάρχουν, Δίας ζεις και Δίας θα υπάρχουν
Σοφός, μεγαλοδύναμος στον κόσμο και θα άρχεις.
Μ' ένα σου βλέμα, μια ματιά, σείετ' η οικουμένη
Κι' η γης αναταράζεται και άλλ' όψη λαβαίνει
'Όλοι μπροστά του τρέμουνε σαν το πουλί που τύχει
Το θάνατ' αναμένοντας, στου γερακιού τ' ανύχι.

Διώνη —τούτ' η ίδια γη προσωποποιημένη—
Θεά των Δωδωναίων και πιστή του Δία γυναίκα

Πόδινες στους Σελλούς θροφή κούμαρα και βελάνια
Πριν μάθουν απ' τη Δήμητρα γ' οργώνουν και να σπέρουν,
Δεν έμειν' απ' τους θάρβαρους σπίτι να κατοικήσεις
Ούτε καλύβα μια νυχτιά να μείνεις, να καθίσεις
Πάει κι' η δρυά η μαντική π' απ' το κορμί της πήραν
Οι Αργοναύτες κι' έφτιασαν του πλοίου την καρίνα,
Των μάντηδων και μαντισσών κάηκαν τα κατοικειά τους
Των ιερέων τα κελιά και η ιερή οικία.
Δωδώνη, μύστη του θεού, προφήτισσα, σε σένα
Έρχονται να συμβουλευτούν ανθρώπ' από τα ξένα,
Απ' τη φωνούλα του παλιού, τον ψίθυρο του δέντρου
Και τους αχούς των κουδουνιών ανεμοκουνημένων.
Ένας ρωτάει το πώς θα παν φέτος τα πρόβατά του,
Άλλος το πώς θα γιατρευτεί από το νόσημά του.

Ο Λινείας τόπο να σταθεί το νέο Ήλιο να χτίσει
Με τους Ήλιους που γλύτωσαν απ' τη φωτιά της Τροίας,
Για τ' όνειρα της κόρης του έρχεται να ρωτήσει
Κάποιος πατέρας βασιλιάς, άλλος πόσο θα ζήσει.
Άλλος ρωτάει για το παιδί που στην κοιλιά της μάνας
Κουγιέται κι' αναδύεται είναι δικό του όχι
Έη τόπιας' η γυναίκα του κρυφά με ξένον άντρα
Κι' Αλέξαντρος ο βασιλιάς και κύριος της Ηπείρου
Παίρει χρησμό «να φυλαχτεί από την Πανδοσία
Κι' από το Μαυροπόταμο» και παρανοημένος
Στα έρμα ξένα χάνεται όλο με το στρατό του.
Πού γ' οι αντιπτόποδες Σελλοί που ζούσαν στις καλύδες

Π' ανάβουν οι βοσκοί φωτιές για ζέστα και το Μάη
Πού γ' οι αντιπτόποδες Σελλοί που ζούσαν στις καλύδες
Κι' έτρωγαν δεντροβέλανα και κούμαρα απ' το λόγγο.
Τε δέντρο σου το μαντικό με τις περισσότερές σου
Πόλεγε και προφήτευε τη μοίρα των ανθρώπων,
Πού είναι το μεγαλείο σου κι' η ιερότητά σου
Πού παν οι καθαλάρηδες πότρεχαν στους αγώνες
Με τα ντορίτικ' άλογα, ποιός να διαθεί τον άλλο,
Πού είν' οι δημογέροντες, οι αρχόντ' οι κεφαλάδες
Στο βουλευτήριο στη σειρά να λεν και γ' αγορεύουν
Και πού γ' εκείνος ο λαός, των θεατών το πλήθος

Να επιφημεί το νικητή και να χειροκροτάει
Να κάθεται στου θεάτρου τις λιθαρένιες σκάλες
Που παίζετ' η καταστροφή της Τροίας κι' η Ανδροιάχη
Ν' αρπάζετ' απ' τους Λχαιούς ξεφτελισμένη σκλάβα.

'Ω Δία παντοκράτορα, μεγάλε μιας αφέντη
Μη τόβαλες κατάκαρδα κι' έπεσες να πεθάνεις
Που ξεσπιτώθηκε απ' το Θεό το Ναζωραίο
Και συ θεό δε γκρέμισες και τ' άρπαξες το θρόνο.
Τέτοια είναι η μοίρα των θεών όπως και των ανθρώπων
Για να πεθαίνουν οι παλιοί και να γεννιούνται νέοι
'Ως που γνωσέψ' ο άνθρωπος και τη ζωή αναπλάσει
Κι αναγνωρίσει ποιό είν' ορθό και ποιό είναι λαθεμένο.

'Ω Δία, ο άνθρωπος θεούς θα φτιάνει θα γκρεμίζει
'Ως ότου θε να βαρεθεί θεούς να λιθάνίζει.

ΣΠΥΡΟΣ Γ. ΜΟΥΣΕΛΙΜΗΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΡΤΙΝΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΤΟ ΚΟΨΙΜΟ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΙΤΤΑΣ

Μια πολύ ωραία γιορτή, για το κόψιμο της βασιλόπιττας, οργάνωσε την Τετάρτη το βράδυ (4.1.84), ο Πολιτιστικός Σύλλογος Αρτινών Θεσσαλονίκης, στη μεγάλη και χριστουγεννιάτικα στολισμένη αίθουσα της Ηπειρωτικής Εστίας, για όλες τις οικογένειες των Αρτινών της Θεσσαλονίκης.

Σε στενά ηπειροπατριωτικά πλαίσια, παρέστησαν εκ μέρους του Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης ο Αρχιμανδρίτης πατήρ Ιωάννης Τασσιάς, καταγόμενος εκ Πηγών Άρτας, ο Αρχιερατικός Επίτροπος πατήρ Δημήτριος Βακάρος, εξ Ηπείρου, ο Πρόεδρος κ. Γαβριήλ Μιχαήλ και το διοικητικό συμβούλιο της Ηπειρωτικής Εστίας και όλες σχεδόν οι Αρτινές οικογένειες, που διαμένουν στη Θεσσαλονίκη.

Τη Βασιλόπιττα έκοψε κατά τα καθιερωμένα ο Πρόεδρος του Συλλόγου, Λικηγόρος κ. Κων. Τσιλιγιάννης.

Το νόμισμα (4.000 δραχμές) έτυχε στο χωριό Σκουληχαριά Άρτας.

Στη γιορτή χόρευαν με λεβεντιά και χάρι το χορευτικό συγκρότημα της Ηπειρωτικής Εστίας διαλεγμένους δημοτικούς χορούς, η Φιλαρμονική του Ενόσμου έπαιξε γνωστές χριστουγεννιάτικες και πρωτοχρονιάτικες μελωδίες και τα παιδιά της νεολαίας της Ηπειρωτικής Εστίας στο σβήσιμο των φώτων έβαλαν με παραδοσιακά φαναράκια τα αρτινά πρωτοχρονιάτικα κάλαντα, σκορπίζοντας μεγάλη συγκίνηση σε όλους τους Αρτινούς, που με το άναμμα των φώτων ξέσπασαν σε ζωηρά χειροκροτήματα και φωναχτές ευχές.

Ακολούθησε ηπειρωτικό γλέντι με πολύ κέφι και ξεφάντωμα μέχρι τις πρωινές ώρες.

Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΑΙΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΓΙΑΤΡΟΥ κ. Β. ΚΑΥΚΙΑ

Πραγματοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία η ίδρυση «Τράπεζας Αίματος Αρτινών Θεσσαλονίκης» για τις οικογένειες των Αρτινών, που διαμένουν στη Θεσσαλονίκη, την Κυριακή 29.1.84, στην Ηπειρωτική Εστία Θεσσαλονίκης.

Στην αρχή μίλησε ο γιατρός κ. Βασίλειος Κανκιάς με θέμα «Ο σκοπός

της αιμοδοσίας» με σύγχρονη προβολή σχετιζής με το θέμα έγχρωμης ταινίας. Στη συνέχεια έγινε εθελοντική αιμοδοσία των Αρτινών σε συνεργείο του Κέντρου Αιμοδοσίας Α' Νοσοκομείου Ι.Κ.Α. Θεσσαλονίκης.

Μετά την αιμοδοσία, ο Αρχιμανδρίτης της Ιεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης πατήρ Ιωάννης Τασιάς απένευσε τιμητικά διπλώματα στους αιμο-

Οι πρώτοι Αρτινοί αιμοδότες κρατώντας τα αναμνηστικά τους διπλώματα και πλαισιώνοντας τον Αρχιμανδρίτη συμπατριώτη τους Πατέρα Ιωάννη Τασιά και το Διοικητικό Συμβούλιο του Πολιτιστικού Συλλόγου Αρτινών Θεσσαλονίκης με επικεφαλής τον Πρόεδρό τους Δικηγόρο κ. Κων)ντίνο Τσιλιγιάννη.

δότες, τα ονόματα των οποίων, με τη σειρά αιμοδοσίας, είναι: Καντζιάς Βασίλειος, Τσιλιγιάννης Αναστάσιος, Λάμπρος Αθανάσιος, Μπαφατάκη Ελένη, Καλαμπόκης Ηλίας, Πρίντζη Κωνσταντινιά, Πρίντζης Εμμανουήλ, Καζάκου Άννα, Αγόρου Ελένη, Τσιλιγιάννη Ανθούλα, Πρίντζη Ανθή, Γεωργιάρας Αχιλλέας, Καλαμπόκη Μαριάνθη, Γαλάζιου Παρασκευή, Γαλάζιος Κωνσταντίνος, Μανόπουλος Ελευθέριος, Καζάκος Αλέξανδρος, Παπαδοπούλου Μίνα, Τσόλης Γεώργιος και Ζέρβας Γεώργιος.

Η εκδήλωση τελείωσε με μια ωραία και πλούσια εκδήλωση για όλους τους αιμοδότες και παρευρισκομένους.

Στον αρχαιολογικό χώρο του Δίου, οι Αρτινοί με ιερή προσήλωση ακούνε εμπειριστατωμένη εισήγηση της αρχαιολόγου Κας Ιατρού - Ζησιάδου για τα αρχαία ελληνικά μνημεία του Δίου.

ΜΙΑ ΑΨΟΓΗ, ΩΡΑΙΑ ΚΑΙ ΑΞΕΧΑΣΤΗ ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΔΙΟ ΚΑΙ ΣΤΑ ΑΜΠΕΛΑΚΙΑ

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Αρτινών Θεσσαλονίκης επραγματοποίησε μια θανμάσια και πολύ καλά οργανωμένη πολιτιστική και ψυχαγωγική εκδρομή στο Δίον και στα Αμπελάκια για τις οικογένειες των Αρτινών Θεσσαλονίκης.

- Στο Δίο, με την ξενάγηση μιας ευγενικής και πολύ καλά καταρτισμένης ξεναγού, της αρχαιολόγου κυρίας Μαρίας Ιατρού—Ζησιάδου, εθαύμασαν τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό της Μακεδονίας και τα κατοπινά ρωμαϊκά πολιτιστικά κατάλοιπα, τόσο στο άρτιο και μεγάλο μουσείο όσο και στους εκτεταμένους αρχαιολογικούς χώρους του Δίου, με τα αγάλματα, τα αναθήματα, τους ναούς, τα λουτρά και ιδιαίτερα το αρχαίο θέατρο.

- Στα Αμπελάκια, με ένα κατατοπισμένο και ενθουσιώδη ξεναγό, τον κύριο Βασίλειο Ξίτσα, οι Αρτινοί εθαύμασαν το αρχοντικό του Σβαρτς και πολλά άλλα παλαιά κτίρια, καθώς και τους ιστορικούς ναούς του Αγίου Γεωργίου και της Αγίας Παρασκευής με τις παλιές εικόνες, τα θανμάσια ξυλό-

Αρτονοί Θεσσαλονίκης στα Αμπελάκια, οδοιπορώντας προς το αρχοντικό του Σδάρτς, τις ιστορικές παλιές εκκλησιές και τα άλλα αξιοθέατα.

γλυπτά και τις αξιοσημάντες παλιές ιστορικές επιγραφές. Επίσης οι Αρτινοί στα Αμπελάκια πληροφορήθηκαν πως από τα έσοδα των αρευστοποιήτων παλιών μετοχών του πρώτου, για ολόκληρη την Ευρώπη, Αγροτικού Συνεταιρισμού Αμπελακίων, ακόμη και σήμερα σπουδάζουν τα παιδιά από το ιστορικό αυτό χωριό.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ

Η Σωλγουργία Κορίνθου ενίσχυσε το περιοδικό μας με το ποσό των 20.000 δραχμών.

Ευχαριστούμε θερμά το Γενικό Διευθυντή της παραπάνω Βιομηχανίας για αυτή τη γενναία οικονομική ενίσχυση προς το Περιοδικό μας και ευχόμαστε η πράξη αυτή να βρει και άλλους μιμητές.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Στη Θεσσαλονίκη, στα λίγο παλιότερα χρόνια περίπου στη 15ετία 1920 - 1925, υπήρχε ο λεγόμενος Τενεκέ Μαχαλάς που πολλοί είναι εκείνοι που θα τον θυμούνται.

Βρισκόταν ακριβώς πίσω από το σημερινό Νέο Σιδηροδρομικό Σταθμό προς τη θύραια πλευρά του, και λέγονταν Τενεκέ Μαχαλάς γιατί όλα τα σπίτια του, περί τα 500, ήταν κατασκευασμένα με πρόχειρο ξύλινο σκελετό και με τενεκέδες τόσο οι τοίχοι τους όσο και οι στέγες τους.

Εκεί, λοιπόν, στον Τενεκέ Μαχαλά είχαν το μπακάλικό τους δύο συμπατριώτες μας, ο Λευτέρης Γιάννος και ο Νάσιος ΄Ιτζος, που κατάγονταν από το χωριό Παλαιόπυργος Πρωγονίου του Νομού Ιωαννίνων.

Κατά σύμπτωση εκεί έμενε και ένας σιδηροδρομικός υπάλληλος εργένης που άκουε στο όνομα Κορακόπουλος. Πελοποννήσιος την καταγωγή διέμενε σ' έναν κλιτσοέμβαστο οικίσκο όπως ο ίδιος αποκαλούσε το σπίτι του.

Ο Κορακόπουλος είχε την ιδιορρυθμία να διατηρεί στο σπίτι του καμιά 15ριά εικονίσματα με ανάλογο αριθμό καντηλιών που τα είχε αφιερωμένα σε διαφόρους Αγίους και Αγίες αρχίζοντας από τον Άγιο Γεώργιο μέχρι τον Άγιο Τρύφωνα και από την Αγία Ελένη μέχρι την Αγία Μαρίνα, τα δε καντήλια τα άναβε κάθε βράδυ.

Έτσι για να μπορεί να διατηρεί αυτή την πολυτέλεια είχε ανάγκη από κάποια σοβαρή ποσότητα λαδιού που την προμηθευόταν από το μπακάλικο των παραπάνω αειμνήστων συμπατριωτών μας.

Μια Παρασκευή βράδυ του είχε τελειώσει το λάδι, έτρεξε στο μπακάλικο ν' αγοράσει λάδι, αλλά οι μαγαζάτορες, επειδή τους χρωστούσε ένα σημαντικό ποσό γιατί συνήθιζε να φωνίζει βερεσέ δεν προθυμοποιήθηκαν να του δώσουν λάδι και για να μη τον δυσαρεστήσουν του είπαν ότι τους τελείωσε και ότι θα φέρναν την άλλη μέρα.

Αλλά ή άλλη μέρα έτυχε να είναι αργία και ήταν σίγουροι ότι δεν θα τους ενοχλούσε αφού το κατάστημα θα ήταν κλειστό επί 2ήμερον γιατί μεσο-λαβούσε η Κυριακή.

Ο Κορακόπουλος την άλλη μέρα, δηλαδή το Σάββατο, κατευθύνθηκε προς το μπακάλικο να πάρει το λάδι αλλά το βρήκε κλειστό.

Και τότε γύρισε στο σπίτι του και επειδή ήξερε την Ηπειρωτική τους καταγωγή τους έγραψε σ' ένα χαρτί το παρακάτω τετράστιχο που το κόλλησε στην πόρτα του μπακάλικου.

*Χαίρε εὐαρόδος Ἡπειρος
Παιρὶς Ζωσιμαδῶν Καλλάνων Ηερσδῶτων
χαίρε και ον ω Τενεκέ Μαχαλά
περιογή των αλαδῶτων*

Το Ηροδότων θεδαια μπήκε ποιητική αδεία γιατί είναι γνωστό ότι ο Ηρόδοτος κατάγονταν από την Αλικαρνασό της Μ. Ασίας.

★

Σε ορεινό χωριό της Ηπείρου πρωτοδιορίστηκε τα παλιά χρόνια Δάσκαλος που κατάγονταν από αστικό κέντρο. Εκεί, καλομαθημένος όπως ήταν από την αστική ζωή του τόπου της καταγωγής του, από τις πρώτες μέρες άρχισε ν' απογοητεύεται, οπότε μια μέρα αποφασίζει να δώσει λύση στο πρόβλημά του στέλνοντας στο Υπουργείο Παιδείας την παρακάτω τηλεγραφική αναφορά στη γλώσσα της εποχής τους, τότε που η αρχαιοπρέπεια είχε την πέρασή της:

*Εν ορεινώ χωρίω ον δύναμαι μερείν
ει μερείν αποθαρείν.*

Και το Υπουργείο με τη σειρά του του απαντάει:

*Επειδή εν ορεινώ χωρίω ου δύνασθε μερείν
απολύομεν υμίν.*

Και ο Δάσκαλος αναλογιζόμενος τις συνέπειες της απόλυσής του γράφει και πάλι στο Υπουργείο:

*Επειδή εν ορεινώ χωρίω ου δυνάμενος μερείν
απολύετε ημίν
μερείν μερείν μερείν
και εις τους αιώνας των αιώνων αμίν.*

ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΜΕΘΟΡΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΜΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟ ΝΟΜΑΡΧΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΑ ΛΟΥΤΡΑ ΑΜΑΡΑΝΤΟΥ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Όπως είναι γνωστό στην ακριτική Κοινότητα Αμαράντου της Επαρχίας της Κόνιτσας, από πολλά χρόνια λειτουργούν τα θεραπευτικά ατιμούχα λουτρά με τα οποία τόσος κόσμος από τις γύρω περιοχές, αλλά κι' από ολόκληρη την Ήπειρο θεραπεύεται από διάφορες αρρώστειες και κυρίως από ρευματισμούς, αρθριτικά κλπ. ή αν δεν θεραπεύεται εντελώς τουλάχιστον απαλύνει τον πόνο του για ένα μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα.

Αυτά λοιπόν τα λουτρά αυτό το θείο δώρο, γιατί πουθενά σ' ολόκληρη την Ηπειρωτική γη δεν υπάρχουν λουτρά με τέτοιες θαυματουργές θεραπευτικές ιδιότητες, με την τόση ιστορία τους, υπάρχουν δυστυχώς άνθρωποι που θέλουν να τα βγάλουν άχρηστα και να τα κλείσουν με την αιτιολογία ότι είναι ακατατάλληλα.

Βέβαια ο χαρακτηρισμός σαν ακατάλληλα έχει δύο σκέλη. Το πρώτο σκέλος αν είναι ακατάλληλα σαν λουτρά από πλευράς φυσικοχημικών ιδιοτήτων, και το άλλο σκέλος αν οι άνθρωποι που τα διαχειρίζονται τα κάνουν ακατάλληλα από ανικανότητα, έλλειψη φροντίδας και αμέλεια.

Ως προς το πρώτο σκέλος αναμφισδότητα τα λουτρά έχουν τέτοιες φυσικοχημικές ιδιότητες με τον ατμό τους που βγαίνει από τα έγκατα της γης, που μόνο σαν θείο δώρο μπορούν να χαρακτηριστούν.

Επομένως παραμένει να εξετάσουμε το δεύτερο σκέλος δηλαδή την κακή διαχείριση από ανθρώπους που μέχρι τώρα θέλουν να αρμέγουν την αγελάδα χωρίς να την ταΐζουν, οπότε φυσικό και επόμενο είναι η αγελάδα κάποτε να ψηφήσει.

Αυτοί λοιπόν οι ανίκανοι άνθρωποι θα πρέπει να βρεθεί τρόπος να φύγουν το ταχύτερο από τα λουτρά, και ν' αναλάβει τη διαχείρισή τους ένας σοβαρός φορέας και στην προκειμένη περίπτωση δεν αποκλείεται και η Κοινότητα, που θα θελήσει να τα εκσυγχρονίσει και να τα αξιοποιήσει, εξυπηρετώντας έτσι και τις εκατοντάδες αρρώστων που καταφεύγουν εκεί κάθε χρόνο για θεραπεία, αλλά και την οικονομία της Κοινότητας Αμαράντου και της γύρω περιοχής.

Σε τέτοιες ακριτικές περιοχές αλλού φάχουν να βρούν κάτι για ν' ανα-

πτύξουν την οικονομία τους και εδώ θα καταστραφεί κάτι που υπάρχει:

Ο κ. Νομάρχης Ιωαννίνων έχει στην προκειμένη περίπτωση τον λόγο, που φρονούμε πως έχει και τη δύναμη, και τη θέληση να βάλει κάποια τάξη στο επίμαχο αυτό θέμα, και να αφήσει μια ιστορία στην ακριτική αυτή περιοχή.

ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟ ΝΟΜΑΡΧΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΛΑΙΟΠΥΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Προ δετίας περίπου είχαν αρχίσει οι ανασκαφές της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας της Νομαρχίας Ιωαννίνων με επικεφαλής τον Αρχαιολόγο κ. Ανδρέου στην τοποθεσία Παληουργιά της αγροτικής περιοχής της Κοινότητας Παλαιοπύργου της Επαρχίας Πωγωνίου του Νομού Ιωαννίνων.

Οι πρώτες έρευνες έφεραν στο φως πολλούς κιβωτιόσχημους τάφους και διάφορα πολύτιμα ευρήματα που κατά την Αρχαιολογική Υπηρεσία ανήκουν στον 11ο μέχρι και τον 4ο π.Χ. αιώνα.

Οι πρώτες αυτές αποκαλύψεις της αρχαιολογικής σκαπάνης εγέμισαν με ελπίδες κατ' αρχήν την Αρχαιολογική Υπηρεσία και κατά δεύτερο λόγο τους κατοίκους όλης της γύρω περιοχής ότι αν συνεχιστεί η έρευνα πρόκειται να έρθουν στην επιφάνεια σπουδαία αρχαιολογικά ευρήματα που θα δώσουν πολλά στοιχεία και θα ρίξουν φως στην Ιστορία της Ηπείρου κατά την περίοδο αυτή που η Ιστορία της είναι εντελώς άγνωστη.

Δυστυχώς όμως από τότε που άρχισε η έρευνα μέχρι σήμερα, από έλλειψη πιστώσεων, οι ανασκαφές γίνονται με πολύ βραδύ ρυθμό για να μην πούμε ότι σταμάτησαν, αφού κάθε χρόνο η αρχαιολογική σκαπάνη δουλεύει τη θερινή περίοδο από 10—15 μέρες.

Ερωτάται λοιπόν: Έχει εξαντληθεί το ενδιαφέρον της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας από επιστημονικής πλευράς στον τομέα αυτόν; Και αν όχι γιατί δεν ζητούνται από το Υπουργείο Πολιτισμού οι ανάλογες πιστώσεις για την ολοκλήρωση των ανασκαφών.

Το ερώτημα αφορά και την Αρχαιολογική Υπηρεσία αλλά και τον κ. Νομάρχη Ιωαννίνων στον οποίο υπάγεται η παραπάνω Υπηρεσία.

Η Κοινότητα Παλαιοπύργου στην οποία ανήκει η τοποθεσία όπου γίνονται οι αρχαιολογικές έρευνες κατασκεύασε αιμαξινό δρόμο με σκυρόστρωση που φθάνει πολύ κοντά προς τον αρχαιολογικό χώρο, και τούτο αφ' ενός μεν για να εξυπηρετήσει την Αρχαιολογική Υπηρεσία και αφ' ετέρου για να διευκο-

Ο αρχαιολογικός χώρος στη θέση Παλιουργιά της αγροτικής περιοχής Παλιοπούργου Πρωγωνίου Ιωαννίνων με τους κιβωτόσχημους τάφους που ανήκουν στον 11ο έως τον 4ο π.Χ. αιώνα.

λύνει τους επισκέπτες που θα ήθελαν να επισκεφτούν τον αρχαιολογικό χώρο και να δουν από κοντά τα σπάνια αυτά αρχαιολογικά ευρήματα.

Η ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΡΟΥΨΙΑΣ

Ένα δίκαιο αίτημα διατυπώνουν οι κάτοικοι του ακριτικού χωριού Ρουψιάς της Επαρχίας Πρωγωνίου του Νομού Ιωαννίνων καθώς και ο Σύνδεσμος Ρουψιωτών Θεσσαλονίκης. Πρόκειται για την ασφαλτόστρωση του δρόμου που ενώνει το χωριό τους με το οδικό δίκτυο της περιοχής. (1) δρόμος αυτός

που δεν είναι παρά λίγα χιλιόμετρα, παραμένει ακόμα με το σκυρόστρωμα προς μεγάλη ταλαιπωρία των κατοίκων, ιδίως κατά τη χειμερινή περίοδο.

Επειδή είναι ίσως το μοναδικό κομμάτι στο οδικό δίκτυο της ακριτικής περιοχής της Επαρχίας Πωγωνίου που παραμένει χωρίς ασφαλτο, φρονούμε ότι ο κ. Νομάρχης Ιωαννίνων θα πρέπει να δείξει τη στοργή και το ενδιαφέρον που χρειάζεται για να ικανοποιηθεί το δίκαιο αυτό αίτημα.

ΧΩΡΙΣ ΠΑΠΑ ΣΕ ΑΚΡΙΤΙΚΟ ΧΩΡΙΟ Ο ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

Το Πάσχα που μας πέρασε οι κάτοικοι ακριτικού χωριού της Επαρχίας Πωγωνίου, χωρίς Παπά, έφαλαν τα απολυτίκια της Μεγάλης Παρασκευής και προσκύνησαν τον επιτάφιο.

Και τούτο γιατί η Ιερά Μητρόπολη Δρυϊνουπόλεως Πωγωνιανής και Κονίτσης θγάζοντας το πρόγραμμα της απασχόλησης των ολίγων παπάδων που διαθέτει για τις μέρες της Μεγάλης εβδομάδας και του Πάσχα, άφησε ακάλυπτο το χωριό αυτό για τη Μεγάλη Παρασκευή.

Οι μόνιμοι κάτοικοι του χωριού και τα ξενητεμένα τέκνα του, που είχαν συρρεύσει για να γιορτάσουν τις χρονιάρες αυτές μέρες στο χωριό μαζί με τους δικούς τους, εις μάτην ζητούσαν ένα παπά για μια ώρα, οποιαδήποτε ώρα της Μεγάλης Παρασκευής, για να λειτουργήσει και να παρκολουθήσουν την ακολουθία της Μεγάλης Παρασκευής.

Ύστερα απ' αυτό σε πείσμα αυτής της κατάστασης στόλισαν τον επιτάφιο με λουλούδια από τις Ηπειρωτικές βουνοπλαγιές και το βράδυ έτρεξαν όλοι στην εκκλησία, άναψαν τα καντήλια, τους πολυέλαιους και τις λαμπάδες τους και έφαλαν χωρίς παπά τη ζωή εν τάφω και τα άλλα απολυτίκια και προσκύνησαν τον επιτάφιο.

Και να σκεφθεί κανείς πόσοι υπεράριθμοι παπάδες υπηρετούν στις εκκλησιές των μεγαλουπόλεων Αθηνών και Θεσσαλονίκης και άλλων αστικών κέντρων.

Δεν θα μπορούσε άραγε τουλάχιστον τις μέρες αυτές να σταλούν μερικοί από αυτούς στις ακριτικές περιοχές για να κάνουν και οι κάτοικοι των περιοχών αυτών Πάσχα; Μπορεί να νοηθεί Πάσχα χωρίς παπά και εκκλησία;

Χρειάζεται πολλή σκέψη για να το καταλάβουν αυτό οι αρμόδιοι;

Η ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΤΗΣ ΑΚΡΙΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

Συνήθως φωνάζομε και διαμαρτυρόμαστε για κάτι που δεν έγινε ή για κάτι που έγινε στραβά.

(Συνέχεια στη σελίδα 74)

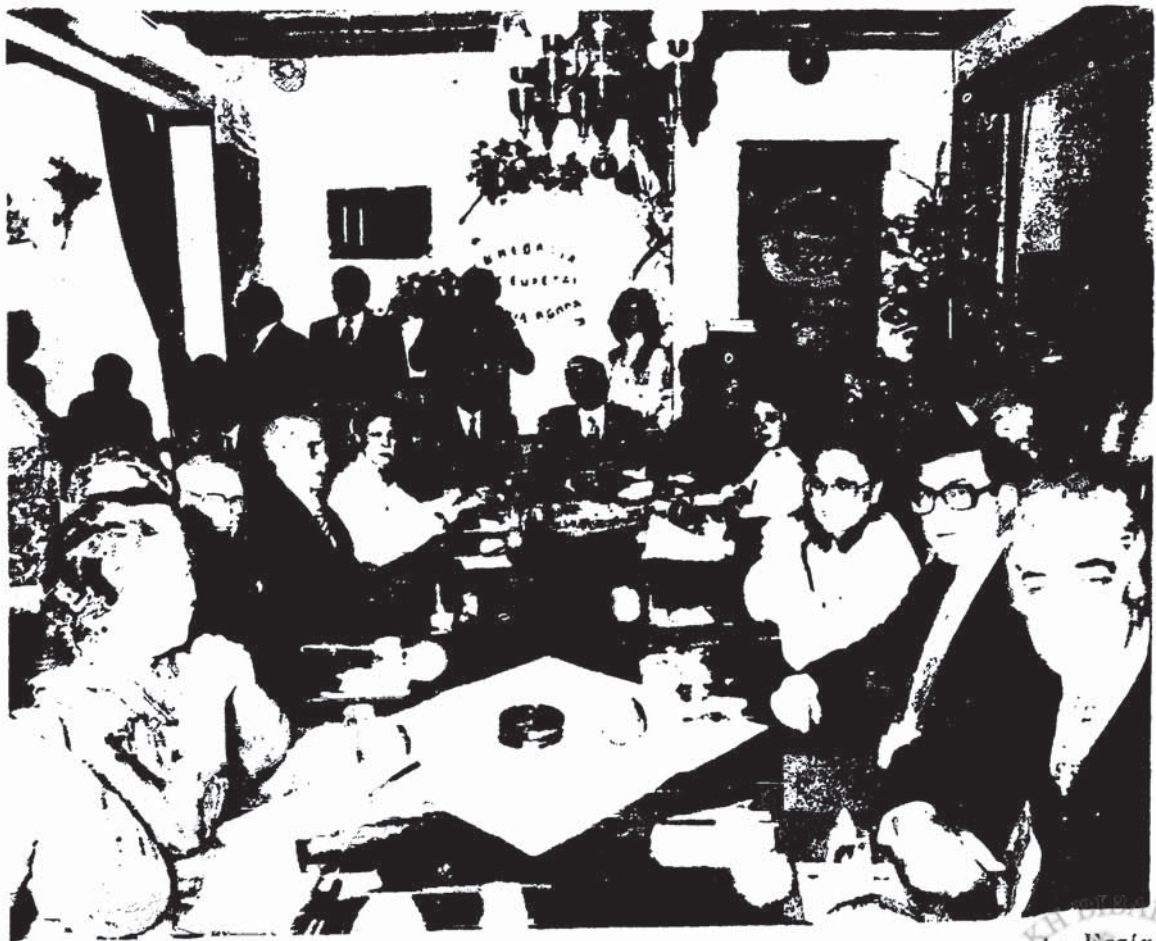
ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Λξιόλογες υπήρξαν οι εκδηλώσεις και οι δραστηριότητες της Ηπειρωτικής Εστίας Θεσσαλονίκης σε όλους τους τομείς στο βμηνο που μας πέρασε.

Όπως ενδεικτικά θ' αναφερθούμε σε μερικές από αυτές.

Στις 14 Ιανουαρίου μέσα σε μια χαρούμενη πατριωτική ατμόσφαιρα γιορτάστηκε στη μεγάλη αίθουσά της η γιορτή του κοψίματος της βασιλόπιττας με συμμετοχή πολλών συμπατριωτών και φίλων της Ηπειρωτικής Εστίας.

Στην αρχή εκπρόσωπος του Παναγιωτάτου Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης ανάπεμφε τις καθιερωμένες ευχές και στη συνέχεια ο Πρόεδρος της Ηπειρωτικής Εστίας κ. Μιχαήλ απηύθυνε χαιρετισμό και έκοψε την πίττα. Επακο-

Από τη γιορτή του κοψίματος της πίττας στη μεγάλη αίθουσα της Ηπειρωτικής Εστίας Θεσσαλονίκης.

λεύθησε συνεστίαση των μελών και πλούσιο διασκεδαστικό πρόγραμμα που κράτησε μέχρι το μεσονύκτιο.

Τη γιορτή τίμησαν με την παρουσία τους ο συμπατριώτης Αρχιερατικός Επίτροπος πατήρ Δημήτριος Βακάρος ως εκπρόσωπος του Παναγιωτάτου Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης, ο συμπατριώτης Αρχιμανδρίτης πατήρ Ιωάννης Τασιάς, ο Δήμαρχος Θεσσαλονίκης κ. Μαναβής, ο Διοικητής του Γ' Σώματος Στρατού Στρατηγός Σούνδιας, ο Αστυνομικός Διευθυντής Θεσσαλονίκης κ. Θεοδωράκης, ο Πρόεδρος της Επιτροπής Βορειοηπειρωτικού Αγώνος κ. Βαλαούρης, ο Πρόεδρος του Συλλόγου Αρτινών Θεσσαλονίκης κ. Τσιλιγιάννης και πολλοί άλλοι.

Κατά τη διάρκεια της γιορτής της βασιλόπιττας ο Αρχιερατικός Επίτροπος πατήρ Βακάρος απένειμε εκ μέρους του Παναγιωτάτου Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης στον Πρόεδρο της Ηπειρωτικής Εστίας Θεσσαλονίκης και Δημοτικό Σύμβουλο Θεσσαλονίκης κ. Μιχαήλ, τιμητικό μετάλλιο μετά διπλώματος, για τις υπηρεσίες που πρόσφερε στην εκκλησία και στην πόλη της Θεσσαλονίκης.

Την 1η Φεβρουαρίου οργανώθηκε διάλεξη στην αίθουσα της Ηπειρωτικής Εστίας ενώπιον πυκνού ακροατηρίου με ομιλητή τον γνωστό διακεκριμένο συμπατριώτη μας λογοτέχνη κ. Δημοσθένη Κόκκινο και με θέμα «Λορέντζος Μαβίλης ο αρματωμένος ποιητής».

Ο κ. Κόκκινος που είχε μετακληθεί από τα Γιάννενα για το σκοπό αυτό διεξήλθε το θέμα του με την εμβριθεία και τη γλαφυρότητα που τον διακρίνει.

Στις 22 Φεβρουαρίου δόθηκε με μεγάλη επιτυχία ο ετήσιος αποκριάτικος χορός στην αίθουσα της Στρατιωτικής Λέσχης Θεσσαλονίκης. Η μεγάλη αυτή αίθουσα που ήταν κατάλληλα διακοσμημένη είχε κυριολεκτικά γεμίσει από συμπατριώτες και φίλους της Ηπειρωτικής Εστίας, που είχαν έρθει για ν' απολαύσουν μια ξένοιαστη, Ηπειρωτική θραυιά κάτω από τους ήχους της Ηπειρωτικής Ορχήστρας του Γιάννη Χαλκιά που είχε έρθει από το Δελβινάκι Πωγωνίου για το χορό, αλλά και της Ευρωπαϊκής Ορχήστρας που διαθέτει η Στρατιωτική Λέσχη. Ο χορός άρχισε με προσφώνηση του Προέδρου της Ηπειρωτικής Εστίας κ. Μιχαήλ.

Θύελλα ενθουσιασμού με χειροκροτήματα προκάλεσε η εμφάνιση στη συνέχεια των τριών χορευτικών συγκροτημάτων της Ηπειρωτικής Εστίας, των μικρών, των εφήβων και των μεγάλων, που χόρεψαν με εξαιρετική δεξιοτεχνία και χάρη τους παραδοσιακούς ηπειρωτικούς χορούς. Το γλέντι συνεχίστηκε με αδιάπτωτη διάθεση και χάρη μέχρι τις πρωϊνές ώρες.

Το χορό τίμησαν με την παρουσία τους ο Δήμαρχος Θεσσαλονίκης κ. Μαναβής, ο Διοικητής του Γ' Σ. Στρατού κ. Σούνδιας, ο Αστυνομικός Διευθυντής Θεσσαλονίκης κ. Θεοδωράκης, ο Πρόεδρος της Επιτροπής Βορειοηπειρωτικού Αγώνος κ. Βαλαούρης και άλλοι.

Η επιτυχία του χορού οφείλεται κυρίως στην οργανωτική επιτροπή που την αποτελούσαν οι κ.κ. Μαίρη Μίγκου, Κούλη Στάσα και Κατερίνα Δημοπούλου και οι κ.κ. Γιάννης Καπρίτσιος, Γιαννης Γεωργίου και Βασίλης Τζήμιας, σε συνεργασία με την Έφορο Αλληλεγγύης κ. Αλεξάνδρα Τοτοκιώτη και τον Έφορο Ψυχαγωγίας της Ηπειρωτικής Εστίας κ. Γιάννη Πρίντζη, και με τη βοήθεια των εκ των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου κ.κ. Γεωργίου Τσιατσιά, Κώστα Τσουμέτη, Αθανασίου Τσαβίδη και Βασιλείου Γκέλη.

Στις 26 Φεβρουαρίου γιορτάστηκε με κάθε λαμπρότητα η 71η επέτειος της απελευθέρωσης των Ιωαννίνων από τον Τουρκικό ζυγό. Το πρωί φάλλθηκε δοξολογία στο Ναό της Αγίας Σοφίας παρουσία των Πολιτικών και Στρατιωτικών Αρχών της Θεσσαλονίκης, εκπροσώπων Τοπικών Οργανώσεων και Συλλόγων και πλήθους κόσμου Ηπειρωτών και Βορειοηπειρωτών.

Επακολούθησε κατάθεση στεφάνου στο Ηρώο του Γ' Σώματος Στρατού από τον Πρόεδρο της Ηπειρωτικής Εστίας κ. Μιχαήλ παρουσία των Αρχών και πλήθους κόσμου.

Στη συνέχεια έλαβε χώρα ομιλία στην αίθουσα της Ηπειρωτικής Εστίας ενώπιον εκπροσώπων των Αρχών και πυκνού ακροατηρίου με ομιλητή τον συμπατριώτη Σχολικό Σύμβουλο Δημοτικής Εκπαίδευσης κ. Κώστα Ιωαννίδη και με θέμα «Το Ηπειρωτικό Δημοτικό Τραγούδι».

Στις 11 Μαρτίου έλαβε χώρα στην αίθουσα της Εστίας η ετήσια γενική συνέλευση των μελών της με Πρόεδρο της γενικής συνέλευσης τον κ. Ευάγγελο Παπαδόπουλο, κατά την οποία μέσα σε μια πολιτισμένη ατμόσφαιρα έγινε ο απολογισμός των πεπραγμένων του Διοικητικού Συμβουλίου στην 2ετία που πέρασε από το Γενικό Γραμματέα κ. Κώστα Τσουμέτη και από τον Ταμία ο απολογισμός της οικονομικής διαχείρισης και διαβάστηκε η έκθεση της Εξελεγκτικής Επιτροπής από τον κ. Ελευθέριο Χαρακλειά.

Επακολούθησε συζήτηση μεταξύ των μελών επί των πεπραγμένων του Διοικητικού Συμβουλίου και έγιναν διάφορες προτάσεις για την αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων της Ηπειρωτικής Εστίας, της ιδιαίτερας μας πατρίδας της Ηπείρου, και των Ηπειρωτών της Θεσσαλονίκης.

Στη συνέχεια επακολούθησαν αρχαιρεσίες για την ανάδειξη νέου Διοικητικού Συμβουλίου κατά τις οποίες εκλέχτηκαν οι παρακάτω, και συγκροτήθηκαν σε σώμα ως εξής:

Πρόεδρος: Γαβριήλ Μιχαήλ

Α' Αντιπρόεδρος: Επιμεινώνδας Βαδίλης

Β' Αντιπρόεδρος: Κωνσταντίνος Τσουμέτης

Γενικός Γραμματέας: Γεώργιος Τσιατσιάς

Ταμίας: Αντώνιος Ντασκαγιάννης

Έφορος Μελετών: Σπυρίδων Βλάχος
Έφορος Άλληλεγγύης: Αλεξάνδρα Τοτοκώτση
Έφορος Ψυχαγωγίας: Ιωάννης Πρίντζης
Έφορος Νεολαίας: Βασίλειος Γκέλης

Εξελεγκτική Επιτροπή:

Νικόλαος Κοτρότσος
Αθανάσιος Πούλιας
Ελευθέριος Χαρακλειάς.

Στις 11 Απριλίου έγινε η πρώτη συνεστίαση της χρονιάς των μελών και των φίλων της Ηπειρωτικής Εστίας. Η συνεστίαση αυτή που είχε την πρωτοτυπία να γίνει με σπιτικά φαγητά που προσφέρθηκαν να τα παρασκευάσουν στα σπίτια τους εκλεκτές συμπατριώτισσες μέλη της Ηπειρωτικής Εστίας, εσημείωσε εξαιρετική επιτυχία. Μετά το φαγητό επακολούθησε διασκεδαστικό πρόγραμμα με ηπειρωτικούς και ευρωπαϊκούς χορούς.

Η επιτυχία οφείλεται στην Οργανωτική Επιτροπή που την αποτελούσαν οι Κυρίες Φρόσω Βαρδάκα, Λένα Βαλαούρη - Σιούθρα, Μαίρη Μίγκου, Κούλη Στάσα και η Δίδα Ανθή Πρίντζη, με τη συνεργασία της Εφόρου Άλληλεγγύης κ. Αλεξάνδρας Τοτοκώτση και του Εφόρου Ψυχαγωγίας κ. Γιάννη Πρίντζη.

Εκτός από τα παραπάνω το Διοικητικό Συμβούλιο της Ηπειρωτικής Εστίας κατέβαλε προσπάθειες προς κάθε κατεύθυνση για την αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων της Εστίας, δεδομένου ότι οι δαπάνες λειτουργίας της ανέρχονται κατά μέσο όρο στο ποσό των 30.000 δραχμών το μήνα.

Επίσης προέβη σε όλες τις προκαταρκτικές εργασίες για την ίδρυση Τράπεζας αίματος για τους άρρωστους Ηπειρώτες.

Ομοίως αποφάσισε να συμβληθεί με ορισμένα μεγάλα καταστήματα της Θεσσαλονίκης, προκειμένου τα μέλη της Ηπειρωτικής Εστίας να τυγχάνουν ειδικής έκπτωσης κατά την αγορά των διαφόρων ειδών.

Τέλος το Διοικητικό Συμβούλιο δεν παρέλειψε να βοηθήσει τη Νεολαία της Ηπειρωτικής Εστίας για την πραγματοποίηση των τόσων δραστηριοτήτων της όπως στην ειδική στήλη αναφέρονται.

ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ & ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Στη χρονική περίοδο που αναφέρεται το περιοδικό μας, οι Ηπειρωτικοί Σύλλογοι και οι Αδελφότητες πραγματοποίησαν τις παρακάτω εκδηλώσεις:

Ο Σύνδεσμος Ρουφιωτών Θεσ)νίκης

Ο Σύνδεσμος των Ρουφιωτών Θεσσαλονίκης που τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει μια ιδιαίτερη δραστηριότητα σε πολλούς τομείς, είχε τις παρακάτω εκδηλώσεις:

Ύστερα από απόφαση της Γενικής Συνέλευσης άλλαξε το καταστατικό του που ήταν από το έτος 1925. Για το καταστατικό έγιναν όλες οι νόμιμες ενέργειες και εγκρίθηκε από το Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης.

Με τη φροντίδα και δαπάνες του Συνδέσμου τοποθετήθηκε στη γενέτειρά τους, τη Ρουφιά, αλεξικέραυνο περιμετρικής ακτίνας 500 μέτρων που λειτουργεί με ραδιενέργεια. Ύστερα από έγκριση του ατομικού εργαστηρίου ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ.

Επίσης με δαπάνες του Συνδέσμου τοποθετήθηκε στην πλατεία του χωριού τους Παιδική Χαρά για την ψυχαγωγία των παιδιών ιδίως κατά τη θερινή περίοδο.

Εδώ στη Θεσσαλονίκη ο Σύνδεσμος οργάνωσε με μεγάλη επιτυχία τρεις εκδηλώσεις.

Στην αρχή του χρόνου έγινε το κόψιμο της βασιλόπιτσας στη μεγάλη αίθουσα της Ηπειρωτικής Εστίας με συμμετοχή 80 περίπου συγχωριανών μελών του Συνδέσμου και ακολούθησε χορός με πολύ κέφι.

Στη συνέχεια οργανώθηκε με επιτυχία και πάλι στην αίθουσα της Ηπειρωτικής Εστίας, απογευματινό τσάϊ των γυναικών της Ρουφιάς.

Στις 6 του Μάη το πρωί ο Σύνδεσμος οργάνωσε την ετήσια γιορτή του με αρτοκλασία στο Ναό της Νέας Παναγίας Θεσσαλονίκης. Επακολούθησε δεξίωση στην αίθουσα της Ηπειρωτικής Εστίας και διασκεδαστικό πρόγραμμα.

Άλλες δραστηριότητες του Συνδέσμου είναι οι παρακάτω:

Η έγκριση 200.000 δραχμών από το Υπουργείο Εσωτερικών προς την Κοινότητα Ρουφιάς ύστερα από ενέργειες του Συνδέσμου για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών της Κοινότητας.

Το πέραςμα του τουριστικού δρομολογίου του ΚΤΕΛ Ιωαννίνων και από τη Ρουφιά κάθε Τετάρτη ύστερα από ενέργειες του Συνδέσμου προς τη Νομαρχία Ιωαννίνων.

Η επέκταση των θυρίδων στο κοιμητήριο της Ρουφιάς και το θάψιμο.

που έγιναν με τη φροντίδα του Συνδέσιμου και δαπάνες της συγχωριανής τους Αριστούλας Μούτσιου.

Ο Σύλλογος Θεσπρωτών Θεσ)νίκης «ΤΟ ΣΟΥΛΙ»

Ο Σύλλογος των Θεσπρωτών Θεσσαλονίκης «ΤΟ ΣΟΥΛΙ» μετά τη γιορτή του κοψίματος της βασιλόπιτσας, που έγινε με μεγάλη επιτυχία στην αίθουσα της Ηπειρωτικής Εστίας, ανέπτυξε κάθε άλλη δραστηριότητά του γιατί είχε την ατυχία να χάσει, εντελώς ξαφνικά, έναν εκλεκτό συμπατριώτη από τους ιδρυτές του Συλλόγου και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου, τον Θεόδωρο Κάσσαρη, σε ηλικία 42 ετών.

Τον Θεόδωρο Κάσσαρη θα τον θυμούνται πάντοτε οι συμπατριώτες του, οι φίλοι του και όσοι γενικά τον γνώρισαν, για την απaráμιλλη δραστηριότητά του, τον πατριωτισμό του, την αγάπη του προς την ιδιαίτερα του πατρίδα και τον αδαμάντινο χαρακτήρα του.

Η Αδελφότητα Κάτω Μεροπαίων Θεσ)νίκης

Στις 29 Ιανουαρίου 1984 πραγματοποιήθηκε η ετήσια γενική συνέλευση της Αδελφότητας στην αίθουσα της Ηπειρωτικής Εστίας. Με μεγάλη χαρά, κατά την ανάπτυξη των πεπραγμένων τα μέλη της Αδελφότητας, μεταξύ άλλων, άκουσαν πως οι εργασίες του Ξενώνα στο χωριό τους, που έγιναν με τη φροντίδα και με δαπάνες της Αδελφότητας τελείωσαν και πως τον εξοπλισμό και τα μέσα παροχής υπηρεσιών που διαθέτει θα τα ζήλευαν ίσως και τα καλά Ξενοδοχεία των πόλεων.

Έτσι ένα ακόμη όνειρο της Αδελφότητας έγινε πραγματικότητα, όπως χαρακτηριστικά είπε ο πρόεδρος της Αδελφότητας κ. Βλάχος. Κατά τη γενική συνέλευση αποφασίστηκε τα εγκαίνια του Ξενώνα να γίνουν τη δεύτερη μέρα του Πάσχα με την ευκαιρία της προσέλευσης πολλών συγχωριανών στο χωριό, όπως και έγινε.

Μετά τον απολογισμό ο Πρόεδρος της Αδελφότητας κάλεσε τα μέλη να εξακολουθήσουν να δίνουν τη βοήθειά τους προς το Διοικητικό Συμβούλιο με τον ίδιο ενθουσιασμό για να συνεχιστούν τα πολιτιστικά έργα στο χωριό όπως είναι η συντήρηση του Αγιώργη και του ιστορικού Μοναστηριού του Αγιάνη, για να φανούμε, όπως είπε, αντάξιοι συνεχιστές των παλαιότερων συγχωριανών μας. Τέλος αποφασίστηκε η μετάβαση στην Αθήνα μελών του Διοικητικού Συμβουλίου για ενημέρωση των εκεί μελών του Παραρτήματος της Αδελφότητας.

Άλλες εκδηλώσεις της Αδελφότητας ήταν η οργάνωση μιας συνεστίασης των μελών με συμμετοχή και άλλων συμπατριωτών την 3-3-1984 στην αίθουσα της Ηπειρωτικής Εστίας με την Ηπειρωτική Ορχήστρα του Κώστα Νεοφώτιστου που εσημείωσε εξαιρετική επιτυχία και η οργάνωση μιας εκδρομής την

3-6-1984 στο εξοχικό κέντρο 40 χιλιάμετρο Σερρών μαζί με τις Αδελφότητες Παλαιοपुरγίτων και Μεροπαίων, με την Ππειρωτική ορχήστρα του Κώστα Χαρισιάδη, που κι' αυτή εσημείωσε μεγάλη επιτυχία.

II Αδελφότητα Ωραιοκαστριτών Θεσ)νίκης

Η Αδελφότητα Ωραιοκαστριτών Θεσσαλονίκης πραγματοποίησε τη γενική συνέλευση των μελών της την 8-4-84 στην αίθουσα της Ππειρωτικής Εστίας.

Μετά τον απολογισμό των πεπραγμένων εγκρίθηκε από τη γενική συνέλευση πρόταση του Προέδρου της Αδελφότητας κ. Γιάννου να διατεθεί από το ταμείο της Αδελφότητας ποσό μέχρι 100.000 δραχμών για την επιδιόρθωση των γαλασιμένων δρόμων στο χωριό τους.

Με ενέργειες του Διοικητικού Συμβουλίου της Αδελφότητας το εργοστάσιο τσιμεντολίθων των Αδελφών Δασύλα στη Λιγνή Θεσσαλονίκης, χορήγησε στην Κοινότητα Ωραιοκάστρου, δωρεάν 2500 τεμάχια τσιμεντολίθων τύπου διπλού Γ που είναι ειδικό για επιστρώσεις πλατειών ή και δρόμων.

Η μεταφορά των παραπάνω τσιμεντολίθων από το εργοστάσιο στο Ωραιοκάστρο έγινε με δαπάνες της Αδελφότητας.

II Αδελφότητα Παλαιοपुरγίτων Θεσ)νίκης

Η Αδελφότητα Παλαιοपुरγίτων Θεσσαλονίκης έδωσε στις 17 Μαρτίου 1984, με μεγάλη επιτυχία τον ετήσιο χορό της μαζί με την Αδελφότητα Μεροπαίων στη μεγάλη αίθουσα του Ξενοδοχείου ΚΑΠΙΤΟΛ Θεσ)νίκης, με την εξαιρετική Ππειρωτική ορχήστρα του Πέτρου Χαλκιά (Λούκα) που είχε μετακληθεί αποκλειστικά για το σκοπό αυτό από την Αθήνα.

Επίσης στις 3 Ιουνίου 1984 πραγματοποίησε ημερήσια εκδρομή μαζί με τις Αδελφότητες Μεροπαίων και Κάτω Μεροπαίων με την Ππειρωτική ορχήστρα του Κώστα Χαρισιάδη που κι' αυτή είχε μετακληθεί από το Δελδινάκι Πωγωνίου.

Και αυτή η εκδήλωση στέφθηκε από πλήρη επιτυχία, γιατί η εκδρομή μετατράπηκε σ' ένα εξαιρετικό Ππειρωτικό γλέντι που άφησε τις καλύτερες αναμνήσεις σε όλους που είχαν πάρει μέρος σ' αυτήν.

Στο χωριό τους με τη φροντίδα και με δαπάνες της Αδελφότητας έγινε επίστρωση της πλατείας που είναι μπροστά από την νέα αίθουσα του Τουριστικού Περιπτέρου, ειμιάδου 45 τετραγωνικών μέτρων και κατασκευάστηκε γύρω από αυτή την πλατεία ζαρντινέρα με λουλούδια.

Επίσης με δαπάνες της Αδελφότητας έγινε συμπληρωματικός εμπλουτι-

Από την εκδρομή των Αδελφοτήτων Παλαιοपुरγιτών, Μεροπαίων και Κάτω Μεροπαίων στη μαγευτική τοποθεσία 40 χιλιάμετρο Σερρών με το Ηπειρωτικό Συγκρότημα του Κώστα Χαρισιάδη.

σιός του Τουριστικού Περιπτέρου με διάφορα έπιπλα και σκεύη όπως τραπέζια καρέκλες κλπ.

Η Αδελφότητα Μεροπαίων Θεσ)νίκης

Η Αδελφότητα Μεροπαίων Θεσσαλονίκης πραγματοποίησε δύο εκδηλώσεις με εξαιρετική επιτυχία. Η μια ήταν ο ετήσιος χορός της που δόθηκε σε συνεργασία με την Αδελφότητα Παλαιοपुरγιτών στη μεγάλη αίθουσα του Ξενοδοχείου ΚΑΠΙΤΟΛ στις 17 Μαρτίου, και η άλλη ήταν η ημερήσια εκδρομή που έγινε στις 3 Ιουνίου στη μεγάλη τοποθεσία 40 χιλιάμετρο Σερρών μαζί με τις Αδελφότητες Παλαιοपुरγιτών και Κάτω Μεροπαίων.

Στο χωριό τους η Αδελφότητα σε συνεργασία με την Κοινότητα και τον Εξωραϊστικό Σύλλογο Μερόπης συνέβαλε οικονομικά για την κατασκευή ενός παραδοσιακού πηγαδιού που είναι στον κεντρικό δρόμο του χωριού κοντά στην εκκλησία, προϋπολογισμού δαπάνης 350.000 δραχμών, που κατασκευάζεται ήδη με πέτρα άσπρη πελεκητή και με ανάλογους θόλους, έτσι ώστε να αποτελεί ένα πραγματικό στολίδι για το χωριό τους.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΙΝΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Αποτελεί πλέον θεσμό για το τμήμα Νεολαίας της Ηπειρωτικής Εστίας Θεσσαλονίκης η γιορτή για το κόψιμο της βασιλόπιττας. Με την επιστροφή των μελών της από τις πόλεις και τα χωριά της Ηπείρου, όπου πέρασαν μαζί με τους συγγενείς και τους φίλους τις γιορτές των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς, διοργανώθηκε μια όμορφη συγκέντρωση των μελών της Νεολαίας και των φίλων της στην αίθουσα συνεστιάσεων της Εστίας, η οποία ήταν διακοσμημένη με τα έργα που τα ίδια τα παιδιά φιλοτέχνησαν.

Ο Έφορος Νεολαίας αφού καλωσόρισε τα «παιδιά» ευχήθηκε το 1984 να είναι μια χρονιά ειρηνική, γεμάτη προσδοκίες, δημιουργία στις σπουδές, την εργασία και τις δραστηριότητες του τμήματος. Ακολούθησε το κόψιμο της βασιλόπιττας σε κομμάτια αντίστοιχα με τα χορευτικά συγκροτήματα που λειτουργούν στην Εστία. Η βραδιά συνεχίστηκε με χορούς και τραγούδια από το ελληνικό και ξένο ρεπερτόριο. Στην τιμή της πρόσκλησης συμπεριλαμβάνονταν και η τιμή του λαχνού για την κλήρωση, η οποία έγινε το ίδιο βράδυ. Έτσι όλοι οι καλεσμένοι μας ήταν υποψήφιοι για να κερδίσουν τα όμορφα δώρα — προσφορά της Νεολαίας στην Νεολαία — για να τηρηθεί έτσι το έθιμο που θέλει ο νέος χρόνος να καλωσορίζεται με τους παραδοσιακούς μπουναριάδες.

Το γλέντι συνεχίστηκε αμείωτο γύρω από το χριστουγεννιάτικο έλατο σε ένα κύκλο πιασμένα τα μέλη του χορευτικού και οι φίλοι τους, χόρεψαν και τραγούδησαν τα τραγούδια της πατρίδας μας. Όμορφο ξεκίνημα για μια χρονιά που είχε πολλές εμφανίσεις, πολλές εκδηλώσεις, οι οποίες απαιτούσαν επαγγελματική συνείδηση και συνέπεια από μια ερασιτεχνική ομάδα νέων αγοριών και κοριτσιών, που αφιλοκερδώς προσφέρει τις υπηρεσίες της.

Η αίθουσα συνεστιάσεων της Ηπειρωτικής Εστίας αποτελεί έναν από τους καλύτερους χώρους για τις συγκεντρώσεις των Σωματείων και Συλλόγων της πόλης, στην καρδιά της Θεσσαλονίκης με μοναδική θέα προς τον Θερμαϊκό κόλπο και τον Λευκό Πύργο — σήμα κατατεθέν της πόλης μας — η αίθουσα αυτή φιλοξένησε τον μήνα Ιανουάριο τους παρακάτω συλλόγους: Σύλ-

λογο Αρτινών Θεσσαλονίκης, Σύλλογο Θεσπρωτών Θεσσαλονίκης «Το Σούλι»,
Σύνδεσμο Κοινότητας Βούρμπιανης Ηπείρου, Σύλλογο Ηπειρωτών Εδέσσης,
Χ.Ε.Ν. Χαριλάου.

Στις εκδηλώσεις των Συλλόγων αυτών, για το κόψιμο της βασιλόπιτσας,
τα χορευτικά συγκροτήματα με την παρουσίαση των Ηπειρωτικών χορών
πρόσφεραν μια εικόνα από Ηπειρωτικό πανηγύρι, όσο αυτό ήταν δυνατό και
χάρισαν στους Ηπειρώτες της Θεσσαλονίκης μια βραδιά γνήσια Ηπειρωτική.

Το ότι η Ηπειρωτική Εστία Θεσσαλονίκης, έχει τέσσερα (±) χορευτικά
συγκροτήματα με ενεργό δράση, αυτό δεν σημαίνει ότι τα μέλη που τα απο-
τελούν ενδιαφέρονται μόνο για τους χορούς και τις εμφανίσεις. Τα παιδιά που
αποτελούν αυτά τα συγκροτήματα είναι μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές και
εργαζόμενοι με πνευματικά ενδιαφέροντα και δίψα για γνώση και μάθηση
για ό,τι Ηπειρωτικό.

Έτσι ήταν αισθητή η παρουσία της Νεολαίας στις ομιλίες που έγιναν με
την φροντίδα της Ηπειρωτικής Εστίας στην αίθουσα διαλέξεων του Σωμα-
τείου.

* Η πρώτη διάλεξη της χρονιάς πραγματοποιήθηκε την 1η Φεβρουαρίου με
ομιλητή τον Ηπειρώτη λογοτέχνη κ. Δημοσθένη Κόκκινο, εκδότη του περιο-
δικού «Ηπειρωτική Εστία», ο οποίος ήρθε από τα Γιάννενα για τον σκοπό αυτό.

Η Λέσχη Λξιοματικών Φρουράς Θεσσαλονίκης φιλοξένησε την Η.Ε. στις
εγκαταστάσεις της ένα βράδυ του Φεβρουαρίου, για να πραγματοποιηθεί ο
ετήσιος χορός της.

Ο χορός αυτός δίνει την ευκαιρία στα χορευτικά συγκροτήματα να πα-
ρουσιάσουν όλα όσα διδάχτηκαν κατά την διάρκεια των δοκιμών από τους δα-
σκάλους και τον Έφορο Νεολαίας, ο οποίος παρακολουθεί ανελλιπώς τις δο-
κιμές, στους γονείς να καιμαρώσουν τα θλαστάρια τους, στους φίλους και καλε-
σιμένους να «πάρουν μια γεύση» από Ηπειρωτικό γλέντι, γιατί αλλιώς ακού-
γεται το κλαρίνο κάτω από τον πλάτανο στο χωριό και αλλιώς μέσα σε μια
αίθουσα από τα μεγάφωνα.

Παρόλα αυτά όμως το παιδικό, εφηβικό και το συγκρότημα των προχω-
ρημένων, με τη συνοδεία του κλαρίνου του Γιάννη Χαλκιά και της κομπα-
νίας του από το παραμεθόριο Δελβινάκι, κατάφεραν να ανταποκριθούν στις
απαιτήσεις όλων και να δώσουν Ηπειρωτικό χρώμα και παλμό στην βραδιά
αυτή, γεγονός που αποδεικνύεται από τα συγχαρητήρια που εξέφρασαν ο κ.

Το Παιδικό Χορευτικό Συγκρότημα της Νεολαίας της Η.Ε.Θ. στο χορό της Ηπειρωτικής Εστίας στη Στρατιωτική Λέσχη Θεσ)νίκης με το Δήμαρχο Θεσ)νίκης κ. Μαναβή.

Θεσ)χάρης Μαναβής - Δήμαρχος της πόλης μας, ο Διοικητής του Γ' Σ. Σ. κ. Σούνδιας και η σύζυγός του, ο πρόεδρος της Επιτροπής Αγώνος Βορείου Ηπείρου Ελλάδος κ. Γ. Βαλαούρης καθώς και όλοι όσοι παρευρέθηκαν και χειροκρότησαν τα νεαρά παιδιά που αποτελούν την συνέχεια και αγωνίζονται για την διατήρηση των ηθών και των εθίμων.

Όσα παιδιά δεν χόρεψαν, δόθηκαν στην οργάνωση και διεξαγωγή του χορού, με την εθελοντική προσφορά τους.

Οι εκδηλώσεις που οργάνωσε η Η.Ε.Θ. για την Απελευθέρωση των Ιωαννίνων, πλαισιώθηκαν από κοπέλες ντυμένες με τις εθνικές στολές καθώς και από άλλα μέλη της Νεολαίας.

Με την ευκαιρία της επετείου ο κ. Κώστας Ιωαννίδης, σχολικός σύμβουλος Δημοτικής Εκπαίδευσης και τέως γενικός γραμματέας της Η.Ε.Θ., πα-

ρουσίασε στο Ηπειρωτικό κοινό της πόλης μας την εργασία του σχετικά με το Ηπειρωτικό Δημοτικό Τραγούδι.

Η γλαφυρή και τεκμηριωμένη ομιλία του διανθίστηκε από απαγγελίες και τραγούδια από τις Βορειοηπειρώτισσες Λένα Βαλαούρη, Αίτσα Καρρά και Νανά Τοτοκώτση.

Και στην φετεινή παρέλαση για την επέτειο της 25ης Μαρτίου ήταν παρούσα η Ηπειρωτική Νεολαία με δύναμη 16 παιδιών, γιατί ακόμα και τα πιτσιρίκια του παιδικού δήλωσαν από καιρό, με πολλή προθυμία, ότι θέλουν και αυτά, μαζί με τα έφηβα και τους μεγάλους, να ακολουθήσουν το λάβαρο της Ηπειρωτικής Εστίας.

Η παρουσία όλων ήταν άψογη, ο συγχρονισμός και η τάξη που διέκριναν το τιμήμα προκάλεσαν τα χειροκροτήματα του κοινού της συμπρωτεύουσας, που εκείνη την ηλιόλουστη μέρα είχε κατακλύσει την παραλιακή λεωφόρο.

Στα πλαίσια των ψυχαγωγικών εκδηλώσεων η Νεολαία διοργάνωσε μουσική βραδιά με τραγούδια του Νέου Κύματος και των συνθετών Σπανού, Σαββόπουλου, Γερμανού, Μικρούτσικου και Χατζηδάκη, τα οποία απέδωσαν με εξαιρετική δεξιοτεχνία, οι ερασιτέχνες, Ηπειρώτες φοιτητές της Γυμναστικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης, Γιώργος Ιωαννίδης (κιθάρα) και Ζαχαρίας Κιάφας (κιθάρα, φουσαριμόνικα).

Την εκδήλωση, η οποία έγινε την Πέμπτη 3 Μαΐου στις 9.30 το βράδυ στην αίθουσα της Ηπειρωτικής Εστίας, παρακολούθησαν ο α' αντιπρόεδρος της Η.Ε.Θ. κ. Επαμεινώνδας Βαδύλης, ο Έφορος Μελετών κ. Σπυρίδων Βλάχος, η Έφορος Αλληλεγγύης κ. Αλεξάνδρα Τοτοκώτση, ο Έφορος Νεολαίας κ. Βασίλης Γκέλης, ο κ. Κώστας Ιωαννίδης με την σύζυγό του, όλα τα μέλη της Νεολαίας και πολλοί φίλοι τους. Η είσοδος ήταν ελεύθερη.

Στην Ανοιξιάτικη γιορτή ολόκληρης της πόλης και περισσότερο της γειτονιάς, στην γιορτή που είναι αφιερωμένη στην Νεολαία της Θεσσαλονίκης και ως σύνθημά «με πρωταγωνιστή την Νεολαία για μια καλύτερη πόλη» ήταν ευρεία και ενεργός η συμμετοχή της Ηπειρωτικής Νεολαίας της Θεσσαλονίκης.

Μιλάμε για τις Ανοιξιάτικες Πολιτιστικές Εκδηλώσεις που οργανώνει ο

Το Εφηβικό Χορευτικό Συγκρότημα της Νεολαίας της Ηπειρωτικής Εστίας στις Ανοιξιές Πολιτιστικές Εκδηλώσεις του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Δήμος Θεσσαλονίκης τον πιο όμορφο μήνα του χρόνου, τον μήνα του ξαναγεννήματος της φύσης, τον Μάιο

Οι εκδηλώσεις αυτές αποσκοπούν στην παρουσίαση της ερασιτεχνικής καλλιτεχνικής και πολιτιστικής δημιουργίας και έκφρασης των νέων της πόλης μας.

Έτσι λοιπόν, τα συγκροτήματά μας ανταποκρίθηκαν και στην φετινή πρόσκληση του Δήμου και μάλιστα όπως θα διαπιστώσετε και μόνοι σας από τις ημερομηνίες, το εφηβικό συγκρότημα κάλυψε σε μια βραδιά εμφανίσεις σε τρία διαφορετικά σημεία της πόλης.

Το Χορευτικό Συγκρότημα των προχωρημένων της Νεολαίας της Ηπειρωτικής Εστίας Θεσσαλονίκης στις Ανοιξιάτικες Πολιτιστικές Εκδηλώσεις του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Το εφηβικό συγκρότημα λοιπόν χόρευε στις 6)5 στην πλατεία Σχίζα στις 40 Εκκλησιές, στις 26)5 στα Κυβέλεια, στις 27)5 στην πλατεία Λευκού Πύργου και την ίδια βραδιά στο πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής στην παραλία σε εκδήλωση που οργάνωσε ο Σύλλογος Φίλων Ειδικών Παιδιών, οι εισπράξεις της οποίας διατέθηκαν για την αποκατάσταση των ειδικών παιδιών της πόλης μας.

Το συγκρότημα των προχωρημένων εμφανίστηκε στις 6 και 27 Μαΐου στην πλατεία του Λευκού Πύργου.

Τέλος το παιδικό συγκρότημα εμφανίστηκε με δύναμη τριανταδύο (32) παιδιών στις 20)5 στην πλατεία Ναυαρίνου. Η εμφάνιση των Μικρών ήταν καταπληκτική και επειδή η εξέδρα δεν ήταν αρκετά μεγάλη για να καλύψει το πολυπληθές συγκρότημα, η παρουσίαση των χορών έγινε στο πλακόστρωτο της πλατείας κάτω από τις πυκνόφυλλες λεύκες, σε ένα κύκλο που σχημάτισαν οι μικροί μας χορευτές, κύκλος που θαρρείς και ήταν χαραγμένος με διαδότη.

Φέτος οι σκοποί και τα τραγούδια που χορεύτηκαν, ακούστηκαν από κασέτα, γεγονός που έδωσε την δυνατότητα στους θεατές να απολαύσουν το κλαρίνο του Πέτρο - Λούκα, του Γιάννη Χαλκιά και να χαρούν τα τραγούδια μας εκτελεσμένα από τους Σιάτρα, Καψάλη κ.ά.

Η όλη εμφάνιση συνοδεύονταν από λιτή παρουσίαση της ιστορίας των χορών, που με τόση πίστη στην παράδοση απέδωσαν όλοι οι χορευτές. Στις εκδηλώσεις αυτές — σύντροφος, προστάτης — ο Έφορος Νεολαίας ο οποίος ήταν στο πλευρό των χορευτών σε όλες τις εμφανίσεις των συγκροτημάτων της Η.Ε.Θ.

Χωρίς να το καταλάβουμε φτάσαμε στον Ιούνιο, τον μήνα που κλείνουν τα σχολεία και σιγά - σιγά αρχίζει η αποχώρηση των χορευτών μια και το καλοκαίρι μας καλεί στην εξοχή και την ξεκούραση.

Όπως καλωσορίζουμε τα μέλη της Νεολαίας παλιά και καινούργια τον Ιανουάριο έτσι τα αποχαιρετάμε τον Ιούνιο. Με μια φιλική συγκέντρωση για τους μεγάλους, με μια γιορτή για τους μικρούς.

Τελευταία μέρα των μικρών χορευτών στην Εστία η Παρασκευή 13 Ιουνίου.

Η αίθουσα με λίγη καλή θέληση και φαντασία θυμίζει Λούνα - Πάρκ. Ένα λούνα - πάρκ που μπορούν όλοι να παίξουν και να δοκιμάσουν την τύχη τους στα παιχνίδια, που ετοιμάστηκαν από την μεγάλη Νεολαία, χωρίς να πληρώσουν χρήματα. Μικροί ψαράδες — Πύργος από ποτήρια που έπρεπε να γκρεμιστεί με μια βολή — Πέρασμα κρίκων στα μπουκάλια. Μικρά μονοπάτια φτιαγμένα από πολύχρωμο χαρτί και το παιχνίδι του χαμένου θησαυρού.

Τα παιδιά σχημάτισαν τρεις ομάδες με αντίστοιχα ονόματα: Δερβέναγας, Κατσαντώνης, Καραπατάκι. Συγκεντρώθηκαν με πολλή τάξη, σπάνιο φαινόμενο για την ηλικία τους, πήραν τον φάκελο με τις 20 ερωτήσεις που είχαν θέματα γεωγραφίας και ιστορίας της Ηπείρου και αφού τις απάντησαν ξεχούθησαν σαν χείμαρος στην αίθουσα για να ανακαλύψουν τα εξαρτήματα των ηπειρωτικών στολών που με επιμέλεια είχαν τοποθετήσει στα διάφορα σημεία της αίθουσας. Αληθινό πανηγύρι. Η αίθουσα θύμιζε κυψέλη με μέλισσες που το θούισμά τους σου κεντρίζει τα αυτιά.

Μέχρι να δγουν τα αποτελέσματα για το ποιά ομάδα ήταν η καλύτερη, το παγωτό με το μπισκοτάκι δρόσισε και ξεκούρασε τους μικρούς μας φίλους και τους γονείς τους που παρακολουθούσαν το ξεφάντωμα των παιδιών τους. Ο διαγωνισμός αυτός δεν μπόρεσε να αναδείξει νικητή, γιατί όλα τα παιδιά απάντησαν με επιτυχία 90% στις ερωτήσεις και γιαυτό πήρε το καθένα ως έπαθλο, ένα χάρτη της Ηπείρου και μια κονκάρδα με το σήμα της Ηπειρωτικής Εστίας για να θυμάται, όταν περάσουν αρκετά χρόνια, αυτές τις ξέγνοιαστες ανέμελες και ήρεμες καλοκαιρινές εκδηλώσεις που οργάνωσε η Νεολαία για τους συνεχιστές του έργου της Εστίας.

Η βραδιά έκλεισε με την αναμνηστική φωτογραφία που βγήκαν τα παιδιά μαζί με τον Έφορο Νεολαίας και τις δασκάλες του τμήματος. Τα φώτα σβήσαν αλλά στην αίθουσα αντηχούσαν ακόμα τα γέλια και οι φωνές των Ηπειρωτόπουλων της Θεσσαλονίκης.

Τελειώσανε με την ευχή και την ελπίδα να είναι γεροί και πάλι μαζί από τον Σεπτέμβριο να αρχίσουν τον αγώνα για την διάσωση, διατήρηση και μετάδοση των Ηπειρωτικών παραδόσεων που κληρονόμησαν από τους μεγαλύτερους τους.

ΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ

Συνεχίζεται η επαινετική κριτική για το περιοδικό μας από πολλές προσωπικότητες και ανθρώπους των γραμμιάτων.

Έτσι μεταξύ των άλλων ο Πρόεδρος της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών κ. Κώστας Φρόντζος, το άξιο αυτό τέκνο της ιδιαίτερας μας πατρίδας, μας έστειλε την παρακάτω επιστολή τόσο για το περιοδικό μας όσο και για την τιμητική διάκριση που του έκανε η Εστία μας, της απονομής τιμητικού διπλώματος στα Γιάννενα:

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Αριθ. Πρωτ. 176

Ιωάννινα 26-5-84

Προς
Τον κ. Πρόεδρο και τα μέλη
του Διοικητικού Συμβουλίου της
Ηπειρωτικής Εστίας Θεσσαλονίκης
Στρ. Καλλάρη 2
Θεσσαλονίκη

Αγαπητοί Συμπατριώτες,

Η Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών έγινε κάτοχος του 2ου τεύχους (1983) του περιοδικού σας «ΗΠΕΙΡΟΣ» και σας ευχαριστεί για την προσφορά.

Το Ίδρυμά μας σας συγχαίρει για το εξαιρετικό περιεχόμενο και τη φιλοτεχνημένη έκδοση του περιοδικού σας και εύχεται συνέχιση της ζηλευτής προσπάθειάς σας.

Η Εταιρεία μας σας εκγράζει τις ιδιαίτερες ευχαριστίες της για την παρουσίαση στοιχείων από την τελειή απονομή του Τιμητικού Διπλώματος της Εστίας στον Πρόεδρό της και διατηρεί ευγνώμονα αισθήματα από τη συντρογιά σας στην πόλη μας.

Λεχθείτε αγαπητοί συμπατριώτες, τη διαβεβαίωσή μας για τη διατήρηση και επαύξηση των συνεργατικών δεσμών μας με την Εστία σας, που θερμαίνει τις ψυχές των Ηπειρωτών στη Θεσσαλονίκη με αγάπη για τη γενέτειρα.

Το Ίδρυμά μας διατίθεται να σας προσφέρει δωρεάν από τις εκδόσεις του εκείνες που δεν έχετε στη βιβλιοθήκη σας. Γι' αυτό παρακαλούμε να

μας στείλτε καιάλογο, εκείνων που ήδη έχετε, για να συμπληρώσουμε την σειρά με τα ελλείποντα.

Με πατριωτικούς χαιρετισμούς
και ιδιαίτερη εκτίμηση
Ο Πρόεδρος της Ε.Η.Μ.
ΚΩΣΤΑΣ ΦΡΟΝΤΖΟΣ

Για τον κ. Φρόντζο, τον οποίο θερμά ευχαριστούμε για τη γεμάτη πατριωτικά συναισθήματα φιλόφρονη επιστολή του, όσα και να γράψουμε, όσα και να πούμε είναι πολύ λίγα σε σχέση με όσα πρόσφερε και συνεχίζει να προσφέρει στην πόλη των Ιωαννίνων και γενικώτερα στην Ήπειρο.

Εξ άλλου ο Πρόεδρος της Ενώσεως Συντακτών Βορείου Ελλάδος και Γενικός Γραμματέας της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών κ. Χρήστος Λαμπρινός γράφει την παρακάτω κριτική για το προηγούμενο τεύχος του Περιοδικού μας στην Εφημερίδα «Μακεδονία», τον οποίο θερμά ευχαριστούμε:

Κυκλοφόρησε η «Ήπειρος», περιοδική έκδοση της «Ηπειρωτικής Εστίας Θεσσαλονίκη» για το δεύτερο εξάμηνο του περασμένου έτους. Η έκδοση αυτή αντικατοπτρίζει την δραστηριότητα του σωματείου αυτού και των «απαρταχού Ηπειρωτών», αλλά και τον παλμό της Ηπείρου. Χάρη στο εκλεκτό της περιεχόμενο φέρνει σε άμεση επαφή τον αναγνώστη με την Ήπειρο και τους Ηπειρώτες και αποτελεί ένα είδος συνδέσμου των ξενιτεμένων Ηπειρωτών με την πατρίδα τους. Η υπόψη έκδοση χαρακτηρίζεται για την προβολή του λαογραφικού και ιστορικού φάσματος της Ηπείρου που είναι και ένα από τα πιο πλούσια στον ελληνικό χώρο. «Τα πανηγύρια στην ύπαιθρο» του Επαμεινώνδα Βαδίκη, δεν εκφράζουν μόνο τη χαρά και το ζωντανό ξέσπασμα του Ηπειρώτη από την συνεχή του πάλη για την επιβίωση στην σκληρή ηπειρωτική γη. Απεικονίζουν και την πνευματική του ανάταση περισσότερο ίσως από κάθε άλλη παρόμοια εκδήλωση στον ελληνικό χώρο.

Αλλά και τα ιηγήματα της ιστορίας, όπως «Οι αρματωλοί, οι κλέφτες και ο Αλή πασάς» του Δημητρίου Τότοκα, έχουν τον ιδιαίτοτα εκείνον ηπειρωτικό παλμό που με τον διαχρονικό του χαρακτήρα συγκινεί και παρέχει εποικοδομητικά κίνητρα, όπως σχεδόν τα αισθάνθηκαν αυτοί που τα έζησαν στις μεγάλες σταθμικές για την Ήπειρο περιόδους. Εξάλλου, τα όσα αναφέρονται για τη συμβολή της Κορυτιάς στον βορειοηπειρωτικό αγώνα παρέχουν μια όλο συγκίνηση εικόνα συμβολική διαχρονικά για τον μόχθο του γένους να επιτύχει την πάντοτε απειλούμενη ελευθερία του, ενώ εντυπωσιάζει και προκαλεί ευγενική απήχηση στην καρδιά η ποίηση της Ηπειρώτισσας Χρυσάνθης Ζιτοαίας που περιλαμβάνεται στην υπόψη έκδοση.

ΑΓΙΑΤΡΕΥΤΟΣ ΚΑΗΜΟΣ

—●— Διήγημα —●—

Του κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
Δημοδιδασκάλου

Ο πατέρας μου — αγιασμένο το χώμα της ιερής μακεδονικής γης που τον σκεπάζει — γεννήθηκε σ' ένα ορεινό χωριό της Ηπείρου, στα πόδια του Σμόλικα, κατάντικρυ στην πανώρια τη Γκαϊμίλα. Στα ένδεκά του χρόνια, τόχει στο ριζικό του ο καφερός ο Ηπειρώτης, πήρε τον δρόμο της άχαρης της ξενιτιάς. Στη Μακεδονία, βρήκε ζεστασιά, ημεράδα κι «έριξε την κάπα του».

Κοντά σ' ένα ζευγάρι γερόντων βρήκε στέγη και τροφή. Γι' αντάλλαγμα έφερνε νερό, έπλυνε τα πιάτα, σκούπιζε κι έφτιανε όλα τα θελήματα το ξενιτεμένο Ηπειρωτάκι.. Πήγαινε κοντά σ' ένα ράφτη, τις ελεύθερες ώρες μετά το σχολείο, κι έγινε καλός τεχνίτης.

• Ύστερα πήγε φαντάρος. Πήρε μέρος στους βαλκανικούς πολέμους, στην απελευθέρωση των Ιωαννίνων. Κι έτρεχαν μετά οι φαντάροι πληγιασμένοι, ξυπόλητοι, νηστικοί να προλάβουν να δάλουν ελληνικές σημαίες στα χωριά της Βορείου Ηπείρου για να έρθουν στο Ελληνικό.

Χαμένος κόπος! Οι «Μεγάλοι» τάδωσαν τα χωριά μας στην Αρβανιτιά. Λίγο αργότερα, βρήκε την ευκαιρία να πεταχτεί στο χωριό του. Είδε για τελευταία φορά τους γονιούς του. Ο πατέρας του, που έλειπε χρόνια στο Βραχώρι (Αγρίνιο), όπου ήταν μυλωνάς, μόλις είχε γυρίσει στο χωριό. Ερχόταν, με τις οικονομίες του, να κάνει γεράματα. Έξω απ' την Κόνιτσα του τα πήραν όλα οι ληστές και πέθανε σε λίγο καιρό στην ψάθα...

Στον Α' Πόλεμο βρέθηκε ο πατέρας μου για ένα διάστημα στη Γαλλία, σαν εργάτης. Εκεί τελειοποιήθηκε στην τέχνη του. Όταν γύρισε πήγε στο Μακεδονικό Μέτωπο κι ύστερα στην εκστρατεία της Μικράς Ασίας. Ήπια ξέχειλο το ποτήρι με το φαριμάκι της Συμφοράς, ως την τελευταία σταγόνα. Συνολικά έκανε οκτώ χρόνια φαντάρος... Σαν απολύθηκε, ρίζωσε στη Μακεδονία, στη Δράμα. Πρόκοψε. Ανάστησε οικογένεια. Όμως η σκέψη του, η λαχτάρα του ήταν το χωριό του, που δεν πρόλαβε να το χαρεί ο έρμιος... Κι αυτή του την λαχτάρα, την αγάπη του, την μετώδωσε στη μάνα μας την Μακεδόνα και σ' εμάς τα πέντε παιδιά του.

Η λέξη Πατρίδα κυριαρχούσε στις κουβέντες μας. Δεν καλοξέραμε πώς λεγόταν το χωριό. Όλα τάλεγε, για μας, η μαγική λέξη Πατρίδα... Κι όταν,

κάθε φθινόπωρο, η θεία Δημητρούλα, η μοναδική απ' τις τέσσερις αδερφές του που απόμεινε, έστελνε ένα δέμα με λίγα προϊόντα της Πατρίδας, στο σπίτι μας γινόταν πανηγύρι. Το δέμα, μια πάνινη σακκούλα, ανοιγόταν με τρόπο τελετουργικό. Όλη η οικογένεια ήταν γύρω στο τραπέζι. Ο πατέρας τ' άνοιγε με κινήσεις αργές, μετρημένες. Έτρεμαν λίγο τα χέρια του. Με το άνοιγμα της σακκούλας μοσχοβολούσε το τσάι που ήταν μαζεμένο στις πλαγιές του Σμόλικα. Έβγαζε ύστερα τα καρύδια, τα φασόλια - γίγαντες. Έπαιρνε στα χέρια του το τσάι το μύριζε, το μύριζε και δέν χόρταινε. Έβαζε ένα κλωναράκι στο τσεπάκι του σακκακιού του' όποτε το θυμόταν το μυριζόταν. Και τότε εκεί ως την άλλη χρονιά, που θαρχόταν το καινούργιο τσάι... Έπαιρνε ύστερα στις χούφτες του τα καρύδια και τα φασόλια. Τα κοίταζε σαν πως βλέπει από μακριά ο διψασμένος την πηγούλα που θα τον ξεδιψάσει. Έμεινε σιωπηλός για λίγη ώρα, καρφώνοντας το βλέμμα του σε κάποιο σημείο του ταβανιού και, με τη σκέψη του, ταξίδευε...

Όταν σε λίγες μέρες η μάνα μου μαγείρευε στο φούρνο φασόλια - γίγαντες, εκείνος καλούσε κανα - δυό συμπατριώτες του στο σπίτι' έτρωγαν, έπιναν κόκκινο κρασί κι άκουγαν στο γραμιμόφωνο δίσκους με ηπειρώτικα τραγούδια και κλαρίνα. Έλεγαν κανένα τραγούδι του χωριού τους, αναστέναζαν κι ύστερα πέφταν σε θαριά μελαγχολία. Εμείς τα παιδιά δείχναμε πολλή κατανόηση. Και, θέλεις από κάποια ακατανίκητη δύναμη, θέλεις ήταν η συναίσθηση των μεγάλων στιγμών που ζούσαν, δείχναμε απόλυτο σεβασμό στον καημό τους. Αποχαιρετιόνταν με την πιο αγαπητή τους ευχή:

— Αϊντε και καλή Πατρίδα!...

Τα χρόνια πέρασαν. Είχε τριανταπέντε χρόνια φυγάτος. Τα οικονομικά πήγαιναν καλά. Δεν άντεξε άλλο. Τ' αποφάσισε. Θα πάμε στην Πατρίδα! Ήταν καλοκαίρι του 1939. Οι συμπατριώτες μας καλοτύχιζαν. Εμείς τα παιδιά χαλάσαμε τον κόσμο απ' τη χαρά μας. Μια γειτόνισσα με ξεμονάχιασε.

— Πού θα πάτε;

— Στην Πατρίδα! της απαντώ με τη γλώσσα της νηπιακής ηλικίας.

— Και ποιά είναι η Πατρίδα σας;

— Μια είναι η Πατρίδα, της λέω, το χωριό του πατέρα μου!

Χαμογέλασε και με χείδεψε. Κι οι γειτόνισσες λέγαν στις κουβέντες τους' τρελλάθηκαν τα Βλαχάκια με την Πατρίδα... Πήγαμε, με τα μέσα της εποχής, στα Γρεβενά. Από και πήραμε Σαμαρινιώτες αγωγιάτες με τα μουλάρια τους και σε δυό - μιση μέρες πήγαμε στο χωριό, διασχίζοντας την αγέρωχη Πίνδο. Αναλογίζομαι πόσο αδάμαστη, πόσο δυνατή πρέπει να ήταν η νοσταλγία του πατέρα μου, ώστε ν' αποτολμήσει ένα ταξίδι με τέτοιες συνθήκες και με πέντε παιδιά, που ήμασταν από τριών μέχρι δεκατριών χρόνων...

Στο χωριό ήταν όλα όνειρο. Του πατέρα χαμογελούσαν ως και τα μαλλιά της κεφαλής του. Όλοι ήρθαν να μας καλωσορίσουν ποιος λίγο, ποιος πολύ όλοι συγγενείς — όλοι οι Βλάχοι μια γενιά. Και ρωτούσαν με λαχτάρα να μάθουν για τους δικούς τους ξενιτεμένους από πρώτο χέρι.

Μείναμε σαράντα μέρες. Σαράντα αξέχαστες μέρες. Αλωνίσαμε τον τόπο. Κι η αγάπη πούχαμε για την Πατρίδα τώρα μέστωσε, άπλωσε βαθιές ρίζες μέσα μας, θronιάσθηκε στην καρδιά μας. Πήρε μορφή συγκεκριμένη. Ήταν τα δράχια, τα δάση, οι θρύσες, οι άνθρωποι...

Όταν φύγαμε, 14 Σεπτεμβρίου, στη Βασιλίτσα των Γρεβενών, μας έπιασε χιονιάς. Το καρδάνι μας δέχθηκε το πρώτο χιόνι της χρονιάς... Διανουκτερεύσαμε στη Σμίξη. Φιλόξενοι κάτοικοι μας πήραν στα σπίτια τους. Μας ζέσταναν με την καρδιά τους, με τις βελέντζες τους, με τ' αναμμένο τζάκι, το παραγώνι. Κι ήταν η πρώτη μου φορά που έβλεπα τζάκι.

Σαν φτάσαμε στον τόπο μας, τη Δράμα, δεν άργησε ο πόλεμος, η κατοχή. Δεινοπαθήσαμε. Χάσαμε κάθε επαφή. Είπε ο Θεός κι ελευθερωθήκαμε.

Τα χρόνια περνούσαν. Ο πατέρας, για πολλούς λόγους, δεν την ξανάδε την Πατρίδα. Ήταν Δεκέμβρης μήνας όταν τον επισκέφθηκε μια πατριώτισσά του. Η κουβέντα τους γύριζε όλο στο χωριό τους.

— Το καλοκαίρι θα πάμε στην Πατρίδα Φιλοθέα.

— Ναι, Γιάννη, θα πάμε, θα πάμε, είπε εκείνη δακρύνοντας.

— Θέλω να πάω να πιω νερό απ' τη Κρυόδρυση, Φιλοθέα, να πάω στο σπίτι μου, να φέρω μια βόλτα στο χωριό...

Έφυγε η πατριώτισσα με την στερεότυπη ευχή τους:

— Άντε και καλή Πατρίδα!

Δεν έφτασε καλά - καλά στην εξώπορτα κι ο πατέρας έγειρε ήσυχα το κεφάλι κι έφυγε για το ταξίδι το αιώνιο, για τον παντοτινό, τον χωρίς γυρισμό μισεσμό... Τώρα, σίγουρα η ψυχή του ταξιδεύει ανάμεσα Πατρίδα και Δράμα. Ανάμεσα στην Πατρίδα του — Παλιουσέλλι Κορίτσης — τη μάνα που τον γέννησε και στη Δράμα, τη δεύτερή του Πατρίδα, που σαν μάνα τον συμμάζεψε και τον ζέστανε στην αγκαλιά της...

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑΣ ΜΑΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ

Η στήλη αυτή χωρίς να διεκδικεί την επικαιρότητα είναι αφιερωμένη στα οπουδαιότερα γεγονότα γενικού ενδιαφέροντος που συνέβησαν στο χώρο της ιδιαίτερής μας Πατρίδας στο χρονικό διάστημα για το οποίο εκδίδεται το Περιοδικό μας.

Έτσι στο χρονικό αυτό διάστημα συνέβησαν τα παρακάτω:

Χρηματοδότηση Συλλόγων στο Νομό Ιωαννίνων

Ποσό 800.000 δραχμών που χορηγήθηκε με απόφαση του Υπουργείου Προεδρίας της Κυβέρνησης κατανεμήθηκε ως εξής από το Νομαρχιακό Συμβούλιο Ιωαννίνων στους διαφόρους Πολιτιστικούς Συλλόγους του Νομού:

- α) Στην Επαρχία Δωδώνης
1) Κινηματογραφική Λέσχη Ιωαννίνων	58.000	δρχ.
2) Σύλλογος Γυναικών Ν. Ιωαννίνων	58.000	»
3) Πολιτιστικός Σύλλογος Ηπειρωτική Ένωση	57.000	»
4) Εκπολιτιστικός Σύλλογος Κάστρου	57.000	»
- β) Στο Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων
1) Φιλοπρόδος Αδελφότητα Βαπτιστού Άγιος Ιωάννης	57.000	»
2) Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βουτσαράς	57.000	»
3) Μορφωτικός Εκπολιτιστικός Σύλλογος Καστάνιας	57.000	»
- γ) Επαρχία Κόνιτσας
1) Εξωραϊστικός και Φιλοπρόδος Σύλλογος Κόνιτσας	57.000	»
2) Φιλοπρόδος Αδελφότητα Κόνιτσας	57.000	»
- δ) Επαρχία Μετσόβου
1) Πολιτιστικός Σύλλογος Ανήλιου	57.000	»
2) Εκπολιτιστικός Σύλλογος Μηλέας Μετσόβου	57.000	»
- ε) Επαρχία Πωγωνίου
1) Πολιτιστικός Σύλλογος Βήσανης	57.000	»
2) Εξωραϊστικός Σύλλογος Μερόπης	57.000	»

Κατασκευή γέφυρας στον Καλαμά

Πίστωση 50 εκατομμυρίων δραχμών εγκρίθηκε με απόφαση του Υπουργείου Δημοσίων Έργων για την κατασκευή γέφυρας στον ποταμό Καλαμά.

Αξιοποιείται η Παραλίμνια περιοχή των Ιωαννίνων

Με δωρεά κινητής και ακίνητης περιουσίας που ανέρχεται σε εκατοντάδες εκατομμύρια και που την άφησε στο Δήμο των Ιωαννίνων ο αείμνηστος Χρήστος Κατσάρης, που κατάγονταν από το χωριό Καλέντζι Ιωαννίνων, πρόκειται να αξιοποιηθεί η Παραλίμνια περιοχή των Ιωαννίνων κατά την επιθυμία του ευεργέτη.

Τα έργα που προβλέπεται να γίνουν είναι τα εξής:

Αθλητικό Κέντρο, Παιδότοπος, Κέντρο ψυχαγωγίας, Πνευματικό Κέντρο, Νησίδες και πρασιές πράσινου, δένδροστοιχίες και πολλά άλλα. Ο εξωραϊσμός θα αρχίσει από το Λασπότοπο μέχρι τη Λιμνούλα. Το Δημοτικό Συμβούλιο των Ιωαννίνων πήρε την απόφαση αν δεν φθάσουν τα χρήματα του Ευεργέτη να ολοκληρωθεί το έργο διαθέτοντας ο Δήμος τα υπόλοιπα χρηματικά ποσά.

Καιρός ήταν να εξωραϊστεί η ωραιότερη αλλά και τόσο παραμελημένη αυτή περιοχή της πόλης των Ιωαννίνων, με τους τόσους θρύλους και την Ιστορία της.

Προστασία των ψαριών στον Καλαμά και το Βοϊδομάτη

Με απόφαση της Νομαρχίας Ιωαννίνων απαγορεύτηκε το ψάρεμα στην τάφρο Μαζαρακίου για το έτος 1984. Η τάφρος αυτή θεωρείται σαν τόπος φυσικής αναπαραγωγής ψαριών για τον εμπλουτισμό σε ψάρια του ποταμού Καλαμά.

Με άλλη απόφαση απαγορεύτηκε το ψάρεμα της πέστροφας στον ποταμό Βοϊδομάτη επίσης για το έτος 1984.

Οι ποινές που προβλέπονται για τους παραβάτες είναι αυστηρότατες. Καιρός ήταν να ληφθεί κάποιο μέτρο κατά της ληστρικής εκμετάλλευσης που γίνεται στα γραφικά αυτά Ηπειρωτικά ποτάμια με κάθε μέσο που τείνει να εξαφανίσει κάθε ίχνος ψαριών και να τα καταστήσει νεκρά από πλευράς ενάλιου πλούτου.

Ευχή όλων των ορθώς σκεπτομένων Ηπειρωτών που πονούν τον τόπο τους είναι να συνεχιστεί η απαγόρευση για πολλά χρόνια ακόμα.

Διατηρητέο μνημείο στο Γρεβενίτη Ζαγορίου

Ο Ιερός Ναός Αγίου Δημητρίου στο χωριό Γρεβενίτη Ζαγορίου χαρακτηρίστηκε σαν διατηρητέο μνημείο με απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού και Επιστημών.

Οι εσωτερικοί τοίχοι του Ναού κοσμούνται με θαυμάσιες τοιχογραφίες που χρονολογούνται στις αρχές του 17ου αιώνα.

Πιστώσεις για έργα στο Νομό 'Αρτας

Από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων χορηγήθηκαν οι παρακάτω συμπληρωματικές πιστώσεις για έργα στα 'Αγναντα 'Αρτας.

Για την οδοποιία της Κοινότητας Αγνάντων 1.000.000 δραχμές.

Για την οδοποιία του Συνοικισμού Φράστων 1.000.000 δραχμές.

Πιστώσεις για έργα στο Νομό Θεσπρωτίας

Το Νομαρχιακό Συμβούλιο του Νομού Θεσπρωτίας που συνήλθε υπό την προεδρία του Νομάρχη κ. Πέτρου Ρίζου έκανε την παρακάτω κατανομή πιστώσεων για διάφορα έργα στο Νομό:

- 1) Ένα δισεκατομμύριο για εγχειοβελτιωτικά και αρδευτικά έργα στον κάμπο της Παραμυθιάς.
- 2) Ένα δισεκατομμύριο και 400 εκατομμύρια για έργα στον Αχέροντα.
- 3) 80 εκατομμύρια για έργα στο λιμάνι της Ηγουμενίτσας.
- 4) 50 εκατομμύρια για τον κάτω δρόμο της Παραμυθιάς.

Επίσης το Νομαρχιακό Συμβούλιο αποφάσισε:

- 1) Την εκτέλεση ασφαλοστρωσης στο δρόμο Ελαιάς - Μενίνας εντός του έτους 1985 και 2) Την απόδοση στο Λαό της πλαζ Μακρυγιάλι, έκτασης 300 στρεμμιάτων περίπου.

Πρόγραμμα πρότυπης ανάπτυξης σε δύο περιοχές της Ηπείρου

Πρόγραμμα πρότυπης ανάπτυξης εγκρίθηκε από την ΕΟΚ για δύο περιοχές της Ηπείρου σε σύνολο τεσσάρων περιοχών που εγκρίθηκε για όλη την Ελλάδα αυτής της μορφής.

Οι δύο αυτές περιοχές είναι στο Νομό Ιωαννίνων από τις οποίες η πρώτη περιλαμβάνει τις Κοινότητες Κεφαλοχωρίου και Πλαγιάς της Επαρχίας Κόνιτσας, και η δεύτερη τις Κοινότητες Ελαφότοπου, 'Ανω Πεδινών και Κάτω Πεδινών της Επαρχίας Ζαγορίου. Οι πέντε αυτές Κοινότητες έχουν συνολική έκταση 100.000 στρεμμιάτων περίπου που το μεγαλύτερο μέρος της είναι βοσκότοποι. Η κυριώτερη παραγωγική δραστηριότητα των κατοίκων είναι η κτηνοτροφία και διατηρούν 19.000 πρόβατα.

Πρόκειται για προβληματικές περιοχές στις οποίες θα επιχειρηθεί μια

πλήρης πρότυπη ανάπτυξη, έτσι ώστε τα πορίσματα που θα βγούν να αποτελέσουν την πείρα για Μεσογειακά προγράμματα σε μεγαλύτερη κλίμακα.

Η δαπάνη που θα απαιτηθεί θα πλησιάσει τα 5(0) εκατομμύρια δραχμές. Θα γίνουν μελέτες που θα αφορούν θέματα κτηνοτροφίας και βοσκοτόπων, και οι επενδύσεις θα αφορούν τους παρακάτω τομείς:

Βελτίωση των δομών των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων ήτοι έργα βοσκοτόπων (ομβροδεξαμιενές, δρόμοι προσπέλασης κλπ.) .

Έργα μετακίνησης και εμπορίας.

Έργα για γεωργική και δασική ανάπτυξη

Αγροτική οδοποιία. Επαρχιακή οδοποιία.

Τεχνική και κοινωνική υποδομή (πλατείες, δρόμοι, πολιτιστικά κέντρα κλπ.) . Τουριστική υποδομή. Μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Το πρόγραμμα προβλέπεται να υλοποιηθεί στη διετία 1984 και 1985. Πιστεύεται ότι η υλοποίησή του θα συμβάλει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των κατοίκων με αποτέλεσμα τη συγκράτηση του πληθυσμού και θα αποτελέσει πολύτιμη πείρα για την εφορμογή του και σε άλλες μεγαλύτερες περιοχές.

Το Εμποροβιομηχανικό Επιμελητήριο Άρτας για τα πορτοκάλια

Πλατεία έρευνα για τα πορτοκάλια αποφάσισε να κάνει το Εμποροβιομηχανικό Επιμελητήριο της Άρτας για να δρει τα αίτια που ζημιώνουν τους παραγωγούς.

Ιδιαίτερα θα ενδιαφερθεί για τη συγκέντρωση, από διάφορους ειδικούς, στοιχείων για την εφαρμογή αντιπαγετικής προστασίας, τον έλεγχο της ποιότητας κλπ.

Πρόσκληση του Συλλόγου «ΣΚΟΥΦΑΣ» στο γιορτασμό της Φιλικής Εταιρείας

Από τη Σοβιετική Πρεσβεία των Αθηνών προσκλήθηκε ο γνωστός Αρτινός Σύλλογος ΣΚΟΥΦΑΣ να μετάσχει στο γιορτασμό των 170 χρόνων από την ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας που θα γίνει στην Οδησό, όπου είχε ιδρυθεί η Φιλική Εταιρεία και της οποίας, όπως είναι γνωστό, ένα από τα τρία μέλη της ήταν ο Αρτινός καταγωγής Νικόλαος Σκουφάς.

Η προστασία του Αμβρακικού Κόλπου

Για την προστασία του Αμβρακικού Κόλπου που αποτελεί μοναδικό υδρο-

διότι που χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή, έγινε σύσκεψη με συμμετοχή του Νομάρχη της Πρέβεζας κ. Στρατινάκη, του Υποδιοικητή της ΕΤΒΑ κ. Ράπτη, παραγόντων του Νομού και στελεχών της Τράπεζας.

Στη σύσκεψη αποφασίστηκε τα νερά της βροχής και τα λύμματα της βιομηχανικής περιοχής του Νομού της Πρέβεζας να διοχετεύονται στην ανοικτή θάλασσα του Ιονίου πελάγους ύστερα από βιολογικό καθαρισμό που ανέλαβε να κατασκευάσει η ΕΤΒΑ. Κατά τον ίδιο τρόπο, στο μέλλον, θα διοχετεύονται στη θάλασσα και τα λύμματα της πόλης της Πρέβεζας.

Χρηματοδότηση για έργα στο Νομό Πρέβεζας

Ειδική πίστωση 39 εκατομμυρίων δραχμών δόθηκε για εκτέλεση διαφόρων έργων στις περιοχές των Δήμων του Νομού της Πρέβεζας. Τα έργα αφορούν κυρίως την κατασκευή δημοτικής ιχθυόσκαλας στην Πρέβεζα, διαμόρφωση κοινοχρήστων χώρων, βελτίωση ηλεκτροφωτισμού, επιδιορθώσεις κτιρίων σφαγείων, μελέτη Διοικητηρίου του Νομού κλπ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΜΕΘΟΡΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

(Συνέχεια από τη σελίδα 49)

Ποτέ όμως ή πολύ σπάνια δεν λέμε έναν καλό λόγο για κάτι που έγινε.

Σ' αυτή τη δεύτερη περίπτωση υπάγεται η επισκευή του δημόσιου δρόμου που ενώνει την ακριτική περιοχή της Επαρχίας Πωγωνίου με το Εθνικό οδικό δίκτυο προς Ιωάννινα και προς Κόνιτσα και στη συνέχεια προς Δυτική Μακεδονία, και περνάει από τα χωριά Βασιλικό, Ωραιόκαστρο, Κάτω Μερόπη, Παλαιόπυργο, Μερόπη, Κακόλακκο και Πωγωνιανή. Ο δρόμος αυτός που αρχίζει από τη Βίγλα Γεροπλάτανου και φθάνει μέχρι την κωμόπολη της Πωγωνιανής, μήκους περίπου 20 χιλιομέτρων, είχε καταστεί από τις πολλές φθορές σχεδόν αδιάβατος και με την ολοκλήρωση της καταστροφής του θα έμενε χωρίς συγκοινωνία η ακριτική αυτή περιοχή.

Ευτυχώς έστω και αργά η Νομαρχία των Ιωαννίνων διέθεσε πίστωση 15 εκατομμυρίων και η επισκευή του δρόμου έγινε ήδη στο μεγαλύτερο μέρος και πλησιάζει η αποπεράτωσή του.

Το νέο Νομάρχη Ιωαννίνων κ. Μπρακατσούλα τον ευχαριστούμε και τον συγχαίρομε για το ενδιαφέρον που έδειξε για την αρνητική αυτή περιοχή που πιστεύομε πως θα επεκταθεί και σε άλλους τομείς.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΕΣ ΠΛΕΚΤΟΜΗΧΑΝΩΝ

Γρηγόρης Σ. Ζαφείρης

ΑΝΤΙΓΟΝΙΔΩΝ 20, ΤΗΛ. 525.796 — ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

**Βιβλιοχαρτοπωλείον
ΙΩΑΝΝΟΥ Λ. ΠΡΙΝΤΖΗ**

**Μ. ΜΠΟΤΣΑΡΗ 13
ΤΗΛ. 822.947**

Α. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

Ετοιμοπαράδοτα

**ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ
ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΑΙ**

ΕΚΘΕΣΙΣ: ΒΑΣ. ΟΜΑΔΕ 192 ΤΗΛ 412-268

ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ: Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ 9 ΣΤ. ΜΑΡΤΙΟΥ ΤΗΛ 413-825

CITROËN ^ GS

αντιπροσωπεία εισαγωγών
ξυλουργικών μηχανημάτων

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΙΝΑΣ

ΦΙΝΤΙΟΥ 18 – ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

VASILIOS PINAS

FINDIOU 18 – THESSALONIKI – TEL. 516.769, 517.095

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ

αντιπροσωπεία - εισαγωγεί
σφαιρών, δαντελών,
κέντημάτων

ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ 10 & ΦΡΑΓΚΩΝ – ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΤΗΛ. 230.705, 261.670

Υποκατάστημα Αθηνών: Πανεπιστημίου 34, Τηλ. 3608553

EXPRESS SERVICE

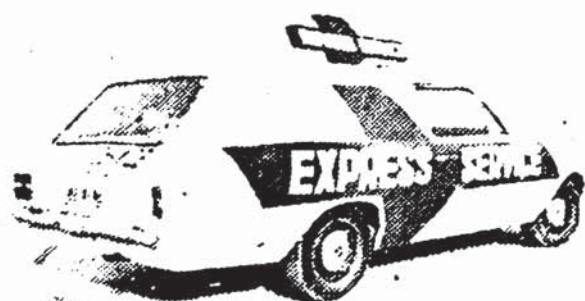
μέ 100 δρχ. τό μήνα

Όδική βοήθεια σ' όλη τήν Ελλάδα μέ έλικόπτερο
καί μ' ένα στόλο αۆτοκινήτων
πού έξυπηρετοϋν ούσιαστικά
μέρα καί νύχτα τούς συνδρομητές.

Τεχνικός έλεγχος σύμφωνα
μέ τόν Νέο Κώδικα οδικής κυκλοφορίας.

Έγγραφη συνδρομητών
Τηλ.: 828.155 - 813.501
Ανδριανουπόλεως 2
Προέκταση Ανθέων

manager ae

EXPRESS SERVICE

"μέρα νύχτα κοντά σας.."

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΑΒΒΑΝΤΙΔΗΣ
ΒΑΣΙΛ.ΟΛΓΑΣ 124
ΤΗΛ. 841 686

αντιπροσωπος
αυτοκινητων

DATSUN

Θεσσαλονικης

ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ Ν. ΚΙΤΣΑΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΕΓΑΡΟΝ "ΑΧΙΛΛΕΙΟΝ..

ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ-ΒΑΣ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ 19 2^{ος} ορ. γρ. 30-31 ΤΗΛ. 267396

ΘΕΣ]ΝΙΚΗ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΜΠΙΜΠΑΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

ΟΙΚΙΑ: ΤΕΛΑΜΩΝΟΣ 5 307412

ΓΡΑΦΕΙΟΝ: ΦΡΑΓΚΙΝΗ 7 ΤΗΛ. 229321 - 4^{ος} οροφος

ΘΕΣ]ΝΙΚΗ

ΙΩΣΗΦ Β. ΠΙΝΑΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

ΜΕΓΑΡΟΝ "ΑΧΙΛΛΕΙΟΝ..

ΒΑΣ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ 19· 4^{ος} ορ αρ γρ 61-ΤΗΛ 275808

ΘΕΣ]ΝΙΚΗ

ΕΠΙΠΛΟΠΟΙΪΑ ΚΛ. ΒΟΤΣΑΡΗ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ-ΕΚΘΕΣΙΣ ΣΚΡΑ 4 - ΤΗΛ. 268 596

